

Jur. is.

191

Im Lager
191 Suarez

1902. d. Jus.

IOSEPHI MARIAE SUARESII

EPISCOPI VASIONENSIS

N O T I T I A

BASILICORUM

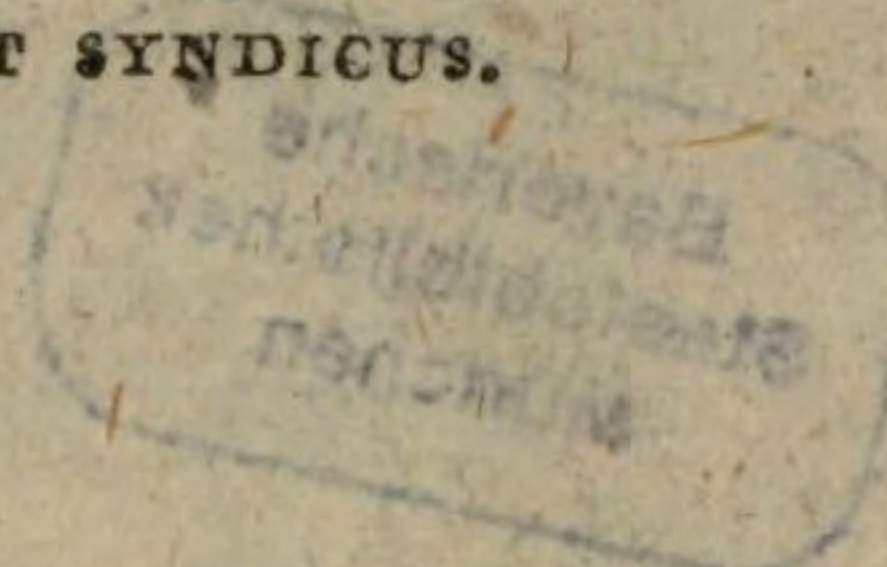
R E C E N S U I T

E T

OBSERVATIONIBUS AUXIT

D. CHRISTIANUS FRIDERICUS POHLIUS

CIVITATIS LIPSIENSIS SENATOR ET SYNDICUS.

L I P S I A E

A P U D I. C. H I N R I C H S.

M D C C C I V.

IOSEPHI MARIAE SUARETH

RECTORIS

N O T I A

BASILICORUM

RECTORIS

ET

OBSEVATIONIBUS

JOSEPHI MARIAE SUARETH

Bayerische
Staatsbibliothek
München

RECTORIS

JOSEPHI MARIAE SUARETH

RECTORIS

PRAEFATIO.

Solent plerumque qui aliorum lucubrationibus edendis operam impendunt, vel libellorum, quos in lucem emittunt utilitatem et praestantiam commendare, vel in auctorum suorum laudes excurrere et de horum fatis ac studiis exponere. Quorum quidem, editurus Iosephi Mariae Svarefii Notitiam Basili-

corum, neutrum iam agam. Etenim quid opus est, libellum pluribus verbis commendare, qui, cum praeter ea, quae reliquiarum iuris Byzantini instauratores et interpretes, VIGLIUS, HERVETUS, CUIACIUS, CAR. LABBAEUS, BONEFIDIUS, LEUNCLAVIUS aliique ad illustrandam iuris illius historiam passim in scriptis suis attulerunt, multa alia cognitu dignissima, ab aliis prius nec observata nec tradita, contineat, virorum doctorum calculum iam dudum ita tulit, ut, quicunque in legum post Iustiniani aetatem promulgatarum mutationibus atque conversionibus enarrandis versati sint, eius auctoritatem secuti reperiantur. Neque de Sva-

refii vita, studiis et in rem literariam meritis
 iam verba facere attinet, cum et nomen eius
 in honore sit apud omnes, qui bonarum li-
 terarum et historicae iurisprudentiae studia
 tractant vel ornant, et otium mihi hac in re
 fecerint LEO ALLATIUS, *) SCAEVOLA
 et LUDOVICUS SAMARTHANI **) et
 IO. PETRUS NICERONIUS, ***) quorum
 scrinia nolo iam expilare. Itaque iuvat po-
 tius, tum editiones huius opusculi breviter

*) *in Apibus urb. cum praefat. Io. Alb. Fabricii Hamb.*

1711. 8. edit. p. 235.

**) *in Gallia christiana Tom. III. p. 1140.*

***) *Memoires pour servir à l'histoire des hommes illustres
 dans la Republique de lettres Tom. XXII. p. 297. seq.*

recensere, tum causam, qua permotus eius
denuo edendi et animadversionibus illustrandi
consilium ceperim, cum lectoribus commu-
nicare, tum denique rationem modi a me ser-
vati reddere.

Prodiit nimirum hic Svaresii libellus pri-
mum Romae anno .MDCXXXVII. inscriptus
Urbano VIII. Pontifici Maximo, bonarum
artium et literarum tunc temporis summo
fautori, cui Svaresius a Francisco Barberino,
Ecclesiae romanae Purpurato, commendatus
multum debebat. Hanc primam editionem
multo licet studio quaesitam nondum oculis
usurpare mihi licuit, unde nec, qua forma
prodierit, indicare possum. Quemadmodum

autem hic libellus, simul atque lucem vidit,
et brevitate et rerum varietate viris doctis se
maximopere probavit; ita inprimis CAR.
ANNIBAL FABROTUS, Antecessor Aquis-
sextiensis, eum dignum iudicavit, quem Ba-
silicorum Operi, quod eius studio Parisiis
anno MDCLXVII. typis expressum apparuit,
praefigeret, nactus eius exemplar, uti ipse
commemorat, Francisci Barberini beneficio.
Fabroti exemplum postea SIM. VAN LEEU-
WEN imitatus est, qui eundem libellum edi-
tioni Corporis iuris civilis, quae eius studio,
cum notis Dion. Gothofredi, Amstelodami
anno MDCLXIII. forma maiori excusa est,
praemittendum curavit. Tandem Io. ALB.

FABRICIUS hanc Svaresii Notitiam Basili-
corum non modo Volumini XII. Bibliothecae graecae inseruit, sed eandem etiam doctis
animadversionibus auxit atque ornavit. Iam
etsi hoc opusculum plus vice simplici editum
est, operae tamen pretium me facturum esse
existimavi, si id denuo recudi curarem, his
fere rationibus motus. Nimirum cum ani-
madvertissem, hunc libellum, si primam eius
editionem in nostris certe oris non obviam
exceperis, nondum separatim fuisse editum,
opera autem, in quibus repetitus est, in pau-
corum manibus esse, consilium cepi historiae
iuris amantibus hac in re opitulandi, illum-
que iis parabilem faciendi. Quo quidem con-

filio cum praecipue tironum commodis infer-
vire cupiverim, non tantum Fabricii notas
adiunxi, verum etiam meas qualescunque
animadversiones addere non dubitavi. Quam-
vis enim Fabricii notae Svaresium multis in
locis egregie illustrent atque passim emendent,
non omnia tamen ab eo ita exhausta sunt,
ut non aliis spicilegium reliquisse videatur.
Neque profecto hoc mirandum est, cum a
Fabricii inde aetate iuris scientiae Byzantinae
historia nova incrementa ceperit, ac inprimis
HOFMANNI, BECKII, IENSII, REI-
ZII, ASSEMANI, HOEPFNERI, ZE-
PERNICKII, HUGONIS aliorumque vi-
rorum doctorum studiis effectum sit, ut

multa antea vel plane incognita, vel dubia
saltem et non satis accurate exposita inve-
stigarentur sagacius, curatiusque explicrentur.

Sed reddenda etiam est ratio modi, quem
in hoc libello edendo et illustrando servavi.

Ac primum quidem textum diligenter legi
et recensui, secutus inprimis Fabroti edi-
tionem, quem exemplari romano olim usum
fuisse supra monui, deinde subieci textui
notas Fabricii, utque a meis, quas literis
graecis distinxi, discerni possint, iis nomen
auctoris adscripsi. Notae autem quae mihi
debentur sunt non unius generis. Harum
enim aliae a Svaresio non adeo plene tra-
dita suppleant, aliae vero non satis accurate

exposita emendant; sunt etiam, etsi paucae, quibus Fabricii animadversiones illustravi, quas asterisco notavi. Praeterea auctores, quos Svarefius laudat, plerosque evolvi et ubi ipse solum librum expresserat, capita et paginas adieci, ut commodior libelli usus existeret.

Non existimo futurum, ut mihi id auso quisquam succenseat, quomodo enim iniurium sit alieno libro adspargere notulas? aut me vituperet, qui horas a severioribus negotiis vacuas his amoenitatibus et deliciis consecraverim, immo vero spero atque confido fore, ut periti harum rerum existimatores hunc laborem meum aequi bonique

consulant, apud quos si saltem diligentiae
laudem tulero, exoptatissimos me operae
meae fructus percepisse arbitrabor. Scripsi
Lipsiae in mercatu autumnali A. O. R.
MDCCCH.

§. I.

Libri Βασιλικῶν in sex Τεύχη seu Volumina distincti sunt, indeque dicti ἐξάβιβλος, et in libros sexaginta subdivisi, indeque ἐξηκοντάβιβλος nuncupati.

§. II.

Imperator Basilius Macedo a) primus illis manum admovit, ut Cedrenus asserit, ideoque Leo Sophus

a) Constantinus Porphyrogen. five Leontius Byzantius in vita Basilii Macedonis p. 66. in *Symmetricis Allatii*: *) Εὐρὼν δὲ καὶ τοὺς πολιτικούς νόμους πολλὴν ἀσάφειαν καὶ σύγχυσιν ἔχοντας διὰ τὴν ἀγαθῶν ὥσπερ καὶ πονηρῶν συναναστρο-

*) Quae prodierunt Colon. Agripp. 1653. 8. Post Allatium Franc Combesius graecum huius vitae textum ad apographum Barberinianum codicis MS. Vaticani denuo recensuit et adiecta nova versione, *Historiae Byzantinae scriptoribus post Theophanem*, Paris. 1685. Fol. editis inseruit.

eidem Basilio patri suo libros hosce tribuit Novella LXXI. b) teste CUIACIO *cap. 31. Lib. XVII. Observat. iur.* et plerique Basilium Βασιλικῶν auctorem esse crediderunt, in quibus fuit et FRANCISCUS BALDUINUS α). Ipse Basilius in praefatione Ἐπαναγωγῆς, cuius initium τὸ ἀξίωμα, narrat, ut τὰ ἐν πλάττει κείμενα πάντα, seu Διατάξεις Βασιλικαῖς in libros quadraginta [tribuit sexaginta CUIACIUS β)] di-

φῆν, λέγω δὴ τὴν τῶν ἀνηρημένων ἀχρησίαν περιελών, καὶ τῶν κυρίων ἀνακαθάραι τὸ πλῆθος, καὶ ὥσπερ ἐν συνόψει καὶ κεφαλαίοις διὰ τὸ εὐμνημόνευτον τὴν προτέραν ἀπειρίαν περιλαβών. Ioannes Curopolates Scillizes p. 37. et ex eo Cedrenus [p. 569. Tom. II. edit. Paris.]: ἀλλὰ καὶ τοὺς πολιτικούς νόμους πολλὴν ἀσάφειαν καὶ σύγχυσιν ἔχοντας ἰδὼν, καὶ τούτους κατὰ τὸ προσῆκον προσφόρως ἐπανορθώσασθαι [Cedrenus, ἐπανασώσασθαι] ἔσπευτε, καὶ τὴν μὲν τῶν ἀνηρημένων ἀχρησίαν περιελεῖν, τῶν δὲ κυρίων ἀνακαθάραι τὸ πλῆθος. οὐκ ἔσχε δὲ καὶ τὸν προκαταληφθεὶς θανάτῳ. ἐξεπλήρωσε δὲ τὸ ἔργον Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ, μετὰ ταῦτα. FABRICIUS.

b) Meminit ibi Leo legis Basilii promulgatae [ἐξενηνεγμένης] de aedificaturis in loco arationi vel vineis idoneo, quam negat legum corpori ab eo insertum fuisse: Ἐπεὶ μὴ παρὰ τοῦ πατρὸς εἰς τὴν τῶν νόμων ἐγγράφησαν πολιτεῖαν. FABRICIUS.

α) In Praefat. ad Comment. in praecipuas Iustiniani Novellas; in HEINECCIJ *Iurispr. Rom. et Attica Tom. I. p. 1322.*

β) *Observat. iur. Lib. VI. cap. 9.* Cuiacius tamen h. 1. Libros Βασιλικῶν non Basilio, sed Leoni tribuit.

gesserit, tum ex illis repurgatis epitomen in titulos quadraginta distributam expreſſerit, ſive πρόχειρον. Item in prooemio ἐκλογῆς, incipiente, ὁ δεσπότης, remittit ſtudioſos ad ἀνακἀθαρσιν τοῦ πλάτους, quam confecerat. γ)

γ) In auctore librorum Βασιλικῶν definiendo veteres ſcriptores non conſentiunt. Cedrenus, quem Fabricius *not. a)* laudavit, Baſilium quidem conſilium corporis legum edendi cepiſſe, ſed morte praeven- tum id non executum eſſe tradit. Leo Imperator ipſe non ſolum in Nov. LXXI. a Suareſio laudata, quam, ut hoc obiter moneam, CORNEL. a BYNKERHOECK *Obſerv. Lib. IV. cap. I. p. 225.* idonea ratione deſtitutus, non de Baſilicis, ſed de prochiro Baſilii intelligendam eſſe contendit, verum etiam in Novella I. patrem ſuum legum corpus compilariſſe teſtatur. Locus Conſtantini Porphyrogen. ad quem idem Fabricius provocat, huc non pertinere videtur, ſed potius de prochiro legum a Baſilio edito intelligi debet; ait enim Conſtantineus, Baſilium leges utiles ſelectasque ἐν ſυνόψει καὶ κεφαλαίοις incluſiſſe, quod de vaſto Baſilicorum opere non commode poteſt dici. Vid. CAR. FRIDER. ZEPERNICK V. C. in *Praeterm. de vita et Conſtitutt. Leonis Sect. III. 3. 12. p. 289.* adi. *Casp. Achat. Beckii Libr. ſing. de Nov. Leon. edit. Halae 1779. 8.* Contra ea Mich. Pſellus, Conſtantineus Harmenopulus, Michael Attaliata, Theodorus Balaſamon et Matthaëus Blaſtares, quos Svareſius infra §. X. laudavit, et quibus addi poteſt Auctor Eclogae legum ſub Romano Seniore conditae, Βασιλικῶν compilationem Leoni Sapienti tribuunt. Qui quidem ſcriptorum diſſen-

§. III.

Etenim Basilus idem Macedo cum filiis suis Leone et Constantino, five Alexandro, *πρόχειρον*

sus ita optime tolli posse videtur, si Cedreni et ipsius Leonis testimonia secuti, Basilium quidem consilium iuris in ordinem redigendi cepisse vereque operi manum admovisse, sed morte praeventum id non plane perfecisse, Leonem vero opus a patre inchoatum absolvisse ac suo nomine promulgasse statuamus. Quid vero et quantum praestiterit Basilus ac quot libros *Βασιλικῶν* perfecit, non certo potest definiri; si iis, quae SUARESIIUS et ANT. FRANC. PAYEN in *Prodrom. Iustin.* Paris. 1665. 12. edito, §. V. P. III. Sect. I. p. 349. ex praefatione τῆς ἐπαναγωγῆς referunt, fides habenda est, Basilus quadraginta libros absolvit. Si quis vero rationem ex me quaerat, qua motus Basilus iuris civilis corrigendi consilium ceperit, nolim equidem accedere MARQU. FREHERO in *Dedicat. Iur. gr. rom.* praefixa p. 3. sequ. ARTH. DUCKIO *de auctoritate iur. civ. cap. V. §. 3.* et CHRIST. HENR. TROTZIO *de memor. propag. Cap. III. p. 179.* qui Basilium ex mera aemulatione erga Iustinianum et vano famae propagandae studio novam legum collectionem meditatum esse statuunt, sed potius cum BECKIO in *diff. de provida Dei cura in dispensandis iurispr. fatis §. 9.* obscuritatem et confusionem, qua legum disciplina tum laborabat, Basilium, ut de iure civili emendando cogitaret, impulisse existimo; quod etiam confirmant CONSTANTINUS PORPHYROG. in *vita Basilii* et CEDRE-

edidit τῶν νόμων, c) quod titulis quadraginta seu sexaginta constabat, et exstabat modo sub Leonis Imperatoris, modo Leonis et Alexandri, sive Constantini; modo Basilii, Leonis et Constantini nominibus et diversis praefationibus in Bibliotheca Palatina d)

NUS in *Hist. Comp.* a Fabricio *not. a. ad §. II.* laudati. Eidem sententiae CL. ZEPERNICK in *notis ad Beckii diff. supra laud. not. l. p. 25.* adstipulatur, quo loco simul de causis corruptae iurisprudentiae Basilii Macedonis temporibus eleganter differit.

c) De hac Ecloga legum dixi [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 407. et Harmenopuli locum dedi p. 429 *sequ.* FABRICIUS.

d) Prochirum legum sub Basilii Macedonis, Constantini et Leonis auspiciis editum, plerumque viri docti cum Ecloga legum Leonis Sapientis et Constantini Porphyrogen. iussu composita confuderunt. Causa erroris inprimis quaerenda est in horum compendiorum Codicibus MSS. qui scribarum incuria saepe inscriptiones et praefationes, ad ea haud pertinentes, prae se ferunt. Interdum enim imperiti illi scribae nomina Leonis eiusque filii, Constantini Porphyrog. quem ob nominis similitudinem a Constantino, Basilii Macedonis filio et Leonis fratre non distinxere, una cum praefatione ad Leonis Eclogam legum spectante, Προχείρω Basilii praefixerunt, interdum vero inscriptionem et praefationem Prochiri Basiliani ad Leonis Eclogam transtulerunt. Accedit, quod, observante CHRISTER. WAECHTLERO in *litt. ad I. B. M. inf. Act. Erudit. Lips. an. 1715. mens. Nov.*

ut adnotavit MARQUARDUS FREHERUS in *Chro-*

et in Opusculis a Trotzio editis p. 588. ipsi viri docti Constantinum Basilii filium cum Constantino Porphyrog. confuderunt, ac parum accurate ipse Suarefius Basilium *Πρόχειρον* cum filiis Leone et Constantino five Alexandro edidisse scribit: nam, cum Constantinus Basilii filius primogenitus fuerit, eius nomen Leonis nomini praeposendum erat. Inde factum est, ut in universa iuris Byzantini postiuustiniani historia nihil fere difficilius sit, quam harum Eclogarum aetatem et auctores definire. Quare si quis auctores et aetatem earum accurate indagare velit, magis ad praefationes et argumentum, quod tractant, quam ad inscriptiones, iis praefixas, respiciat necesse est. Disquirendum inprimis est, an praefationis contenta et argumento libri, cui praeposita, et aetati, qua liber scriptus esse videtur, respondeant. Sic cum in praefatione, cuius prima verba sunt: τὸν μέγαν καὶ φύσει ἀληθῆ θεόν, ad libros LX. Βασιλικῶν tanquam ad *latius systema legum nuper editum* provocetur, et in fine eius librum ipsum a doctrina *de nuptiis* initium esse facturum indigitetur, facile patet, eam Leonis et Constantini aetate esse scriptam, et ad Eclogam legum, cuius priores tituli doctrinam *de nuptiis et sponsalibus* exponunt, pertinere. Contra ea, quae in praefatione, quae a verbis: ὁ δεσπότης καὶ ποιητὴς τῶν ἀπάντων Θεὸς ἡμῶν orditur, de legum multitudine et inde nata iuris incertitudine traduntur, ad Basilii quidem, minime vero ad Leonis et Constantini tempora quadrant, quibus quippe, absoluto tum corpore Βασιλικῶν, alia erat iurisprudentiae facies. Recte igitur haec praefatio legum manuali, cuius

nologia iuris: ε) at nunc reperitur in Vaticana, in

primus titulus: *περὶ νόμον καὶ δικαιοσύνης* inscriptus est, praeponitur, erratque HOFMANNUS in *Hist. iur. Tom. I. Lib. III. cap. 3. §. II. not. c)* dum eam ad Leonis et Constantini Eclogam legum spectare sibi persuadet. Sed redeamus ad *Πρόχειρον τῶν νόμων*, de quo nobis iam sermo est. Hoc igitur quod attinet, editum est, uti nos docet HARMENOPULUS in *Προθεωρία τῶν νόμων §. 1. Prochiro legum* praemissa, iussu Basilii Macedonis filiorumque eius Constantini et Leonis; hos enim Basilius statim sub initium imperii suscepti Augustos creaverat, cum idem honor tertio eius filio Alexandro, teste CEDRENO in *Histor. Compend. p. 569. Tom. II. edit. Paris. mortuo demum Constantino*, contingerit. Consilium vero, quod in hoc legum manuali componendo edendoque eius auctores propositum habuerunt, fuit hoc, ut, cum animadvertissent, iurisprudentiam legum et multitudine et obscuritate laborare, eius cognitionem hac ratione et faciliorem et expeditiorem redderent. Clare hoc ipsi indicant in praefatione, Prochiro praemissa et a LEUNCLAVIO in *Iure gr. rom. T. II. p. 79. edita*, cuius exordium est: *ὁ δεσπότης καὶ ποιητὴς τῶν ἀπάντων Θεὸς ἡμῶν*. Constabat porro hoc Prochirum, notante eodem Harmenopulo *l. c. §. 2.* quadraginta titulis, non sexaginta, uti CUIACIUS *Obs. Lib. VI. cap. 9.* et qui hunc secuti sunt, IAC. GOTHOFREDUS in *Manual. iur. cap. V.* et MARQU. FREHERUS in *Chron. iur. praemissa Iur. gr. rom. ad an. 867.* parum accurate statuerunt. De anno vero, quo promulgatum fuit, non convenit inter viros doctos.

Codice Palatino signato num. CCXXIII. cui titulus

Quidam enim veluti HEINECCIUS in *Hist. iur. rom. Lib. I. cap. 6. §. 404* iure ideo a Ioh. Dan. Rittero in notis ad h. l. notatus, et CHRIST. HENR. ECKHARDUS in *Hermeneut. iuris Lib. I. cap. 7. §. 278, p. 583.* edit. nov. quae Lipsiae an. 1802. studio Car. Guil. Walchii prodiit, ei annum Chr. DCCCXXXVIII. adsignant, decepti haud dubie inscriptione Codicis olim Palatini, nunc Vaticani, cuius Suaresius meminit, et illius, e quo LEUNCLAVIUS *Tom. II. Iur. gr. rom. Eclogam legum* edidit, quae hunc annum praefert. Sed corruptam esse hanc inscriptionem, observante PETRO LAMBECIO in *Comment. de Bibl. Caes. Vindob. Lib. V. p. 162.* ex eo patet, quod Basilius anno demum post Chr. nat. DCCCLXVII. imperium adeptus est. Alii porro Prochiri illius promulgationem ad an. DCCCLXVII. referunt, verum nec his possum adstipulari. Cum enim certum sit, Basilium Imperatorem Prochirum suum una cum filiis Constantino et Leone, imperii tum confortibus edidisse, neque tamen hi an. DCCCLXVII. quippe quo Basilius ipse, uti supra diximus, summam rerum demum nactus est, iam in societatem imperii adsciti fuerint, facile patet, Prochiri laudati aetatem sine idonea causa ad dictum annum referri. Ante annum DCCCLXXIX hoc legum manuale evulgatum sit, propterea necesse est, quoniam Constantinus, cuius nomen ei praefixum legitur, hoc ipso anno mortuus est. Non improbabili itaque ratione CHRIST. GOTHOFR. HOFMANNUS in *Hist. iur. Lib. III. cap. III. §. 11. not. b.)* et qui hunc secutus est Io.

est: Ἐπαναγωγή τοῦ νόμου τοῦ σὺν Θεῷ ἐμφανέσεως

AUG. BACHIUS in *Hist. iurispr. rom. Lib. IV. cap. 2 Sect. II. §. 3. p. 623. edit. nov.* quae doctissimis animadversionibus AUG. CORN. STOCKMANNI V. C. mihiq̃ue amicissimi aucta Lipsiae an. 1796. prodiit, illud Prochirum an. DCCCLXXVI. in lucem emissum esse contendunt. Quam quidem sententiam quum confirmet Codicis Vindobonensis, de quo postea erit dicendi locus, inscriptio, equidem eam omnibus reliquis anteponendam existimo. Iam quod Codices huius Prochiri MStos attinet, supersunt varii, sed diversis inscriptionibus insigniti. Quatuor, uti auctor est Suaresius, in Bibliotheca Vaticana exstant, nimirum Codex CXCVI. Codex CCXXIII. cui duo Prochiri Basiliani exempla insunt, Codex DCCCLVI. quem equidem non Basilii Prochirum, sed Leonis Eclogam complecti, infra §. XI. not. o.) probabo, et Codex DCCCLVII. Duo priores olim in Bibliotheca Palatina servabantur, e qua postea cum aliis in Vaticanam translati fuere. Illum, qui duo manualis Basiliani exempla exhibet, descripsit etiam FRID. SYLBURG in *Catal. libr. graec. MStor. Bibl. Palat. num. LV. p. 21. inf. Monumentis pietatis et literar. viror. in republ. illustr. selectis P. I.* Sed praetermisit Suaresius duo alios Codices Vaticanos Prochirum legum modo laudatum fervantes, quorum notitiam IOS. SIM. ASSEMANO in *Bibl. iur. orient. civ. et can. Libr. V. Romae an. 1762 - 1766. 4. edita, debemus.* Alter est Codex XIX. olim Palatinus, cuius etiam Frid. Sylburg l. c. p. 8. meminit, alter Codex num. DCCCXLVII. notatus. Ac illum quidem ASSEMANUS l. c. *Lib. II.*

ὑπὸ Βασιλείου, καὶ Δέοντος, καὶ Αλεξάνδρου τῶν Βα-

cap. 27. p. 573. Leonis epitomen legum continere sibi persuasit, deceptus haud dubie eius inscriptione, quae ita se habet: τοῦ Βασιλέως κυροῦ Λέοντος τοῦ φιλοσόφου ἐπιτομή τῶν νόμων, sed minus accurate; tota potius titulorum huius libri ratio et series ab Assemano l. c. descripta, si eam cum Ecloga legum in *Iure gr. Leunclavio - Freheriano* edita, ac cum reliquis Prochiri Basiliani fragmentis comparaveris, abunde docet, Codicem illum Basilii Prochirum sistere. Sic primus libri titulus, aequè ac in reliquis eius exemplis: περὶ νόμου καὶ δικαιοσύνης, inscribitur. Eadem ratio est compendii legum, quod Codex Vaticanus DCCCXLVII. nobis servavit; nam et hoc Basilio esse vindicandum et ipse Assemanus concedit, et index titulorum libelli, quem l. c. p. 577 seq. edidit, satis arguit. Omnes hi Prochiri Basilii auspiciis conditi Codices MSti in eo quidem conveniunt, ut primus eorum titulus: περὶ νόμου καὶ δικαιοσύνης inscribatur, sed diversis utuntur, non modo inscriptionibus, verum etiam praefationibus. Vera Prochiri Basiliani praefatio, quae a verbis: ὁ δεσπότης καὶ ποιητὴς πάντων Θεὸς ἡμῶν etc. orditur, uni tantum Prochiri exemplo praemissa legitur, quod Svarefius Codici Vatic. CCXXIII. inesse testatur. Praeter hos vero, quos modo laudavimus, Promptuarii Basiliani libros scriptos, latent adhuc plures in Bibliothecis. Sic in Bibliotheca Caesarea Vindobonensi, LAMBECCIO in *Comment. de Bibl. Caes. Vindob. Lib. V. p. 162. ad Cod. theol. CCLIII. loc. 17.* et DAN. NESSELIO in *Catal. MSC. P. I. p. 306.* testibus, asservatur Codex qui ita inscribitur: Ἐκλογή τῶν

σιλέων, cuius praefatio incipit: τὸ ἀξιωμα, et in quo

νόμων ἐν συντόμῳ γενομένη παρὰ Βασιλείου, Κωνσταντίνου καὶ Λέοντος, τῶν Φιλευσεβῶν ἡμῶν βασιλέων, ἀπὸ τε τῶν Ἰνστιτούτων, τῶν Διγέστων, τοῦ Κώδικος, καὶ τῶν Νεαρῶν τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ διατάξεων, καὶ ἐπιδιόρθωσις εἰς τὸ Φιλανθρωπότερον ἐκτεθεῖσα ἐν Ῥηνί Μικροτίῳ ἐπινεμήσεως θ'. ἔτους σ.τ.π.δ'. *Ecloga legum in Compendio sub Basilio, Constantino et Leone, piorum nostrorum Imperatorum, confecta, ex Institutionibus, Digestis et Codice nec non Novellis magni Iustiniani, ad aequitatem magis correcta et promulgata, mense Martio, indictione IX. anni 6384. b. e. Chr. DCCCLXXVI.* Praemissa est huic Codici praefatio: ὁ δεσπότης καὶ ποιητὴς τῶν ἀπάντων Θεὸς ἡμῶν etc. Hic est ille Codex, cuius ope, uti supra monuimus, Lambecius docuit, in inscriptione Eclogae legum a Frehero editae annum mundi mendose esse scriptum et pro an. σ.τ.μ.ζ' i. e. 6347. reponendum esse an. σ.τ.π.δ'. h. e. an. 6384. f. an. Chr. 876. Inscriptionem illi, quam modo exhibuimus, similem, alius Codex MStus, in Bibliotheca Augusta Vindob. servatus, prae se fert, qui tamen non Πρόχειρον Basilii, sed Ἐκλογὴν τῶν νόμων Leonis et Constantini Porphyrog. continet, de quo confer LAMBECIUM *l. c. Lib. VI. p. 24.* et NESSELIUM *P. II. p. 18. ad Cod. VII. 1.* Fragmenta Prochiri Basiliani supersunt etiam in Codice Vindob. a LAMBECIO *l. c. Lib. VI. p. 18. ad Cod. III. loc. 13.* et NESSELIO *l. c. P. II. p. 10. ad Cod. II. loc. 13.* descripto, quamvis Leonis et Constantini Porphyrogen. nomina in inscriptione eius legantur. Continet vero tantum XIII. titulos, e quibus primus cum secundo deest usque ad

tituli quadraginta continentur. Eodem in Codice

verba : τὰ τοῖς παλαιοῖς νομοθετηθέντα τὸν βασιλέα δεῖ ἐρ-
μηνεύειν etc. quae leguntur *tit. II. §. 6.* Prochiri a
LEUNCLAVIO et FREHERO *Tom. II. Iur. gr. rom.*
p. 83. editi. Inter huius Prochiri Codices MStos, meo
quidem iudicio, referendi etiam sunt illi duo, quos
teste GUIL. OTTONE REIZIO in *Praefat. ad*
Harmenopulum p. IX. inf. *Supplem. Thesauri iur. civ. et*
can. Gerard. Meermannus possedit. Hos Reizius, quod
pace tanti viri dixerim, perperam Leonis Eclogam con-
tinere sibi persuasit. Quanquam enim in utriusque
Codicis inscriptione Leonis tantum nomen legitur, omisso
Basilii, exinde tamen, uti supra ostendi, non statim
sequitur, librum ipsum Leoni essetribuendum. Primus
enim libri titulus : περὶ νόμου καὶ δικαιοσύνης inscribitur,
a quo omnes Prochiri Basiliani Codices initium capiunt.
Neque plane ineditum latet hoc *Πρόχειρον*, uti statuunt
IO. AUG. BACHIVS *l. c. p. 628. et §. XII. p. 635.*
edit. nov. et IO. DAN. RITTERUS ad *Guthrii et*
Gray Histor. cathol. Part. V. Tom. I. p. 493 seq. qui,
adeo an adhuc hodie supersit, dubitare videtur, omni-
noque viros doctos Leonis et Constantini Eclogam le-
gum cum Basilii Prochiro confudisse censet, sed pars
eius lucem vidit. Etenim tituli XXVIII. huius Prochiri
priores, quemamodum post Lambecium *l. c. Lib. V. p.*
162. CL. ZEPERNICK in *notis ad Beckii diss. de*
provida Dei cura in dispensandis Iurispr. fatis p. 19. et
in Praetermissis de vita et constitutionibus Leonis Sect.
III. §. 22. p. 374 sequ. adi. Beckii *Libr. supra laud.*
ope tum praefationis, tum fragmentorum Prochiri Basi-

aliud est inscriptum: Ἐκλογή τῶν νόμων καὶ ἐπιδιόρ-
 θασις ἐκτεθεῖσα ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτει 57 μζ'. hoc
 est 6347. a Christo nato DCCCXXXVIII. τῷ μηνὶ
 Μαρτίῳ ἰνδικτ. θ. praefixis nominibus Leonis et
 Constantini, cuius prooemium inchoatur a voce:
 ὁ δεσπότης; est verosimillimum illi, quod editum
 fuit a LEUNCLAVIO *Tom. II. Iuris Graeco - Ro-*
mani d) ex membranis Sambuci, cum praefatione
 depromta e Codice Bibliothecae Palatinae septemvira-
 lis, isto, ut opinor, in quo cum sint quadraginta
 duo tituli, tamen in edito viginti octo tantum le-
 guntur. Praeterea in Vaticanae Codice notato nu-
 mero DCCCLVI. videre est Ἐκλογὴν cum eadem
 epigraphe, nisi quod Basilii quoque nomine inscri-

liani, quae passim restant et quae *l. c. not. i.) p. 375.*
 diligenter collegit, docte et accurate docuit, a MARQU.
 FREHERO in *Leunclavii Iure gr. rom. Tom. II. a pag.*
79. usque ad pag. 130. editi sunt, sed mendose et sub
 falsa inscriptione Ἐκλογῆς τῶν νόμων Leonis et Constan-
 tini, praemissa tamen vera Prochiri Basiliani praefatione,
 quam supra laudavimus.

e) Ad an. DCCCLXVII. praem. LEUNCLAVII *Iur.*
graec. rom. Tom. I.

d) p. 79. in illo prooemio testantur Imperatores p. 80. se
 ad hanc Ἐκλογὴν componendam usos fuisse opera Nicetae
 Quaestoris et Patricii aliorumque duorum Patriciorum,
 Nicetae et Marini. FABRICIUS.

ptum est, sed titulos quadraginta complectitur et alia est praefatio, cuius exordium, τὸν μέγαν, quaeque praeponitur exemplaribus τοῦ Ἐγχειριδίου sive Προχείρου [quae sunt in forma Enchiridii et circumferuntur sub nominibus Leonis et Constantini] Vaticano, notato num DCCCLVII. et Palatino, notato num. CXCVI. quorum primus titulus est περὶ νόμων, sicut in Codice Palatino notato CCXXIII. at in Vaticano notato num. DCCCLVI. Ἐκλογῆς, prior titulus est: περὶ συνανέσεως μνηστείας.

§. IV.

Atque hoc Basilii Πρόχειρον illud est, quod dicitur Harmenopuli, cum tamen Harmenopulus ipse in praefatione hexabibli diserte profiteatur illius auctores τοὺς περὶ Βασίλειον, Κωνσταντῖνον, Λέοντα, et illud titulos tantum quadraginta contineat, ut adnotavit CUIACIUS. ζ) Harmenopuli vero Prochirum longe plures, e) ex illo namque decerpfit

ζ) Recte quidem CUIACIUS *Observ. Lib VI. cap. 9.* Basilium Macedonem una cum filiis Constantino et Leone Πρόχειρον τῶν νόμων edidisse notavit, perperam tamen, uti iam supra monuimus, id sexaginta titulis distinctum fuisse statuit.

e) Titulos circiter LXXX. Nam liber primus habet XVIII.

Harmenopulus maximamque partem redegit in suum, η) aliaque ex Romano et Cosma Magistro subiunxit, ut idem fatetur. θ)

secundus XI. tertius XI. quartus XII. quintus XII. et sextus XV. FABRICIUS.

η) Ipse Harmenopulus sub initium *Προθεωρίας* §. 18. et 21. profitetur, illud Basilii, Constantini et Leonis *Πρόχειρον* quadraginta titulis absolutum, sibi veluti pro basi fuisse, quod secutus sit et pluribus titulis auxerit.

θ) Verba Harmenopuli, quae huc spectant, §. 20, *Προθεωρίας* sic leguntur: καὶ τὰ ῥωμαϊκὰ τοῦ Μαγίστρου λεγόμενα etc. Haec verba interpretes varie explicant. CUIACIUS *Observ. Lib. VI. cap. 10.* libros ῥωμαϊκῶν de edictis patriciorum vel magistrorum in unum fasciculum collectis interpretatur; sed iusto fundamento hanc opinionem destitui, HEINECCIUS in *Histor. Edictor. Lib. I. cap. V. §. 9. p. 69. Tom. I. Opusc. postum.* probavit. DIONYS. GOTHOFREDUS in *not. ad h. l.* Magistrum putat fuisse Cosmam, officiorum Magistrum sub Romano Seniore, eumque distinguit a ῥωμαϊκῶν auctore, quam sententiam etiam Suarefius sequi videtur. GUIL. OTTO REIZIUS in *Indice nom. propr.* Harmenopulo adiecto Magistri nomen non honoris titulum, sed κύριον ὄνομα familiae fuisse coniicit. Adde, quae idem notat sub voce: *Patricius*. Alii aliter. Difficile est rem coniectura assequi. Ceterum Harmenopulus loco supra allato etiam reliquos fontes, e quibus Promptuarium suum hausit, indicat; profitetur enim, se usum esse cum

§. V.

Harmenopuli Prochirum *d)* conscriptum fuit

iuris iustiniani, tum Βασιλικῶν libris, porro recentiorum Imperatorum constitutionibus, μικρῶ κατὰ σοιχείαν et ἐπαρχικοῖς h. e. libris, in quibus Praefectorum Praetorio edicta continebantur. Vid. CUIACIUS *l. c.*

- d)* Data opera nemo hucusque Harmenopuli vitam descripsit, si exceperis Io. Alb. Fabricium, qui loco in *not. f.)* laudato, usus inprimis NIC. COMNENI *Praenotionibus mystagog. Patavii an. 1696. fol.* editis, breviter de eius vita et scriptis exposuit, ad quem lectores remittimus. Hoc unum monere liceat, in Harmenopuli aetate definienda viros doctos olim hallucinatos esse. Etenim non solum Suaresius, recte ideo a Fabricio *not. f.)* notatus, sed plerique alii, veluti SELDENUS in *Uxor. hebr. III. 29. p. 427.* IAC. GOTHOFREDUS in *Man. iur. Cap. VI. p. m. 82.* FREHERUS in *Chron. iur. ad an. 1143.* PHIL. LABBAEUS in *Bibl. chron. Script. eccles.* PETR. BAYLE in libro, qui inscribitur: *Reponse aux question d'un Provincial, Tom. I. cap. 53. p. 482.* et denique LAMBECIUS in *Comment. de Bibl. Caes. Vindob. Lib. V. p. 319. 365. 373. 381.* Harmenopulum inter Ictos Saeculi undecimi retulerunt. Sed idem Lambecius postea *Lib. VI. p. 39 seq.* sententiam mutavit, ac ope Cod. Vindob. iur. gr. XI. cui inest Philothei, Patriarchae Constantinopolitani, testimonium de aetate Harmenopuli docuit, Harmenopulum medio Saeculo decimo quarto floruisse, ac Promptuarium suum, quod privata quidem auctoritate, sed singulari studio concinnavit,

anno a Christo nato MCXLIII. f) evulgatum graece
Parisiis anno MDXL. ab ADAMO SVALLEMBER-
GO, κ) latine a BERNARDO a REY, λ) MDXLVII.

regnantibus Anna Palaeologina et Ioanne Palaeologo A.
A. an. Chr. 1345. edidisse. Iure itaque TROTZIUS
in *praefat. ad Waechtleri Opusc.* p. 75. Christfr. Waecht-
lerum, Ictum alias eruditissimum, notavit, qui, etsi
post Lambecium scripsit, tamen vulgarem sententiam
secutus Harmenopulum iam Saec. XII. vixisse contendit.

f) Immo ducentis amplius annis post: nam Harmenopulus
natus A. C. MCCCXX. ut notavi *Tom. X. Bibl. graecae*
p. 274. ubi etiam de editionibus prochiri illius et inter-
pretibus. Vide et supra [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 429. seq.
FABRICIUS.

κ) Theod. Adam. Svallemburgus Harmenopuli Promptuarium
iuris una cum Ecloga legum georgicarum ex iure iusti-
niano, graece Parisiis *apud Christ. Wechelum* 1540. 4.
edidit, ac eruditam praefationem praemisit. Exemplar
editionis Svallemburgianae collatum cum Codd. MSS.
Harmenopuli, qui in Bibliotheca Parisiensi servantur,
et illustratum passim notis MStis Iac. Cuiacii, vel, ut
alii suspicantur, Caroli Labbaei, fuit olim penes Gothofr.
Leonardum Baudisium, e cuius suppellectile literaria in
Bibliothecam Ampliss. Senatus Lips. translatum est. Has
collationes et notas Io. Dan. Ritterus descripsit et cum
Guil. Ottone Reizio, Harmenopuli editore, communicavit.

λ) Versio latina BERN. a REY primum *Coloniae an. 1547.*
apud Martinum Gymnicum 8. prodiit; biennio post

et MDXLIX. rursus latine a MERCERIO, μ) Lugduni MDLVI. demum graece latineque simul a DIONYSIO GOTHOFREDO. ν) Exstat manuscri-

IO. RAYMUNDUS eam recudi curavit *Lugduni*, itidem forma 8. Teste FABRICIO in *Bibl. gr. Vol. X. p. 275.* eadem postea prodiit *Coloniae* 1556. 8. ap. *Gualterum Fabricium*, et denique cum *Enchiridio usuum feudaliū an. 1566.* 8.

μ) Hic non solum novam versionem adornavit, sed eandem etiam legibus et observationibus illustravit, adiecta praefatione ad Mich. Hospitalium. Edita est haec versio Lugduni 4. repetita Lausannae ap. *Franc. le Preux* 1580. 8. Praestantiorē esse hanc versionem illa, quam Bern. a Rey debemus, Fabricius l. c. et alii statuunt; sed REIZIUS in *Praefat. ad Harmenopulum p. XI.* Mercerianam versionem Bern. a Rey postponendam esse censet.

ν) Prodiit haec Gothofredi editio Genevae an. 1587. ap. *Guil. Laemarium* 4. Servata Mercerii versione, Gothofredus Paratitla, ad singulos titulos, syllogem variarum lectionum ex Cod. MSS. Iac. Lectii et nomenclatorem graecarum dictionum iuris addidit. Plagii Gothofredum insinuat REIZIUS in *praefat. ad Harmenopulum p. XI.* omnesque fere animadversiones Gothofredo vulgo tribui solitas, paucis exceptis, Mercerio deberi observat. Post Gothofredum, teste IO. DAN. RITTERO in *Observatione ad Harmenopulum*, quam Reizius l. c. p. V. exhibet, Henr. Ernestius, iuris in Academia Sorana

ptum in Vaticana DCCCXLVIII. DCCCXLIX.

quondam Antecessor, novam Harmenopuli editionem paravit, sed fata hoc consilium interrumpere. Eandem operam Harmenopulo praestare, notante Reizio *l. c. p. VI.* ABR. HAVERCAMP IUS, iuvenis, olim meditatatus est, ediditque *specimen iuridicum ad Constantini Harmenopuli Promptuarii Lib. II. tit. IV. §. 34.* Lugd. Batav. 1738. quod GERH. OELRICHS *Thef. Diff. iurid. Vol. I. Tom. III. p. 43.* inferuit. Denique edendi Harmenopuli consilium Dav. Rhunkenius ceperat, quod cum postea, nescio quibus ex causis, abiecit, Guil. Otto Reizius, suadente Ger. Meermanno, operam suam huic operi destinavit. Is vero usus duobus Codicibus MSS. aliisque subsidiis, non tantum de textu graeco restituendo et emendando sollicitus fuit, verum etiam novam eamque elegantiores versionem latinam adiecit, nomenclatorem graecum Gothofredi editioni adiectum auxit, ac indicem rerum copiosissimum a Io. Frid. Reizio e tribus Bern. a Rey, Mercerii et Gothofredi editionibus confarcinatum addidit. Porro praeter notas Bern. a Rey, Ioh. Mercerii et Dion. Gothofredi iam olim evulgatas, ineditum Commentarium Eman. Soarez a Ribeira, itemque observationes et collationes ad Codices MSS. anecdotas A. Penae, Petri Sommerii, Iac. Cuiacii, Ant. Contii, Ios. Scaligeri, Gerh. Falkenburgii, Claud. Salmasii, Abr. Haverkampii et Ioh. Dan. Ritteri subiecit. Quibus omnibus tum suas animadversiones, tum leges agrarias graece, e quatuor Codicibus MStis Meermannianis emendatas, ac denique Io. GOTHOFREDI SAMMETI *diff. de Hybolo*, illustrando Har-

DCCCL. DCCCLI. et Palatina CCLVI. CCCLXIX. o)

menopulo infervientem, adiunxit. Quod praeclarum opus Reizius quidem absolvit, sed vix conscripta praefatione rebus humanis ereptus est. Quo facto Gerh. Meermannus Reizii filio, Carolo Conrado, Icto, curam Harmenopuli e schedis paternis edendi commisit, fuitque iam in eo, ut hunc librum Supplemento Thesauri iuris civilis et canonici, quod moliebatur, infereret, sed morte praeventus, ipse consilio non fatis, fecit. Nuper tandem haec Harmenopuli editio lucem vidit, inserta *Supplemento Thesauri iur. civ. et can.* quod post patris obitum filius, IOANNES L. B. de MEERMANN V. C. *Hagae Comitum* an. 1780. fol. edidit. Plura de hac Harmenopuli editione legere cupientem, ad GUIL. OTTON REIZII *Praefat. Harmenopuli Prochiro legum* praemissam amandamus.

o) Praeter Codices MStos, quos Svarefius recenset, latent adhuc plures in Bibliothecis. Fuit talis Codex in Bibliotheca Ant. Augustini num. CLXXXVI. signatus. Vid. GEBAUERI *Mantissa ad Narrat. de Brenkmanno, Goettingae* 1764. 4. edit. p. 193. Duo Harmenopuli Codices Gerh. Meermannus possedit, quibus Reizius in edendo Harmenopulo usus est; alter eorum bombycinus et integer est, alter hoc quidem vetustior et elegantius scriptus, sed mutilus et misere truncatus. Cf. REIZII *Praefat. ad Harmenopulum* p. III. Codices in Bibliotheca Caes. Vindob. servatos, LAMBECIUS in *Comment. de Bibl. Caes. Vindob. Lib. VI. Cod. XI. p. 37. Cod. XII. p. 44.* et NESSELIUS *P. II. p. 15. Cod. VI. loc. 2*

§. VI.

Ante Harmenopulum anno Θεογονίας MLXXI. f. MLXXVII. Michael Attaliata, iudex et ἀνθύπατος scripsit Prochirum g) quod πόνημα seu πραγματική nominatur, π) quodque LEUNCLAVIUS edidit

p. 21. ad Cod. VIII. et P. V. p. 60. ad Cod. histor. XXXIV. loc. 12. recensent, inprimis vero Lambecius l. c. Lib. VI. p. 34. Codic. X. dignum iudicat, qui cum Gothofredi editione conferatur. E Codicibus MSS. Harmenopuli, qui Venetiis asservantur, LAUR. THEUPO-
LUS in *Catal. Bibl. Divi Marci Cod. CLXXXII. sequ.* Vol. I. p. 105. specimina quaedam lectionum variantium dedit. De Codicibus MSS. Harmenopuli conferri etiam potest MONTEFALCONIUS in *Bibl. Coisliana* p. 218. et *Catalog. Codd. MSS. Bibl. reg. Paris. Tom. II. p.* 302. 305. 306. 313.

g) Attaliatae compendium Michaelis Ducae Imp. iussu compositum, eidemque dedicatum, Ποίημα νομικὸν ἦτοι πραγματική πονηθεῖσα κατὰ κέλευσιν τοῦ βασιλέως Μιχαήλ Δουκᾶ, παρὰ Μιχαήλ ἀνθυπάτου καὶ κριτοῦ τοῦ ΑΤΤΑΛΕΙΑΤΟΥ. FABRICIUS.

π) Inscribitur hic liber : Ποίημα νομικὸν, non Πόνημα, uti post Suaresium HEINECCIUS in *Hist. iur. rom. Lib. I. c. 6. §. 406.* corrupte edidit. Neque, uti eidem Heineccio l. l. recte ideo a Rittero in *not. ad b. l.* reprehenso, visum est, Leunclavius hoc opusculum sub titulo συνόψεως ὡσανεὶ συνόψεων edidit; inscribitur potius apud Leunclavium: Ποίημα νομικὸν, ἦτοι πραγματική. Compo-

graece et latine *Tomo II. Iur. Graeco - Rom.* cum iam indicasset *Lib. II. Notatorum in paratitla*; exstat

fuit vero Attaliata hunc librum iussu Michaelis Ducae Imp. usus inprimis Basilicorum libris, eumque, uti ex praefatione ei praemissa patet, in XCV. titulos par- titus est. Tot etiam Leunclavius edidit, erratque adeo Fabricius, qui *Bibl. gr. Vol. XII. p. 489.* hoc opus- culum in titulos XCVI. divisum fuisse sibi persuadet. Neque tamen omnes huius libri Codices XCV. titulis absolvuntur. Etenim exemplar huius libri manu exara- tum, quod Ant. Augustinus olim possedit, tantum XXXVI. titulos exhibet; vid. *Bibl. Ant. Augustini Cod. gr. num. 182 et 187.* in GEBAUERI *Mantissa ad narrationem de Brenkmanno p. 191 et 193.* nec plures, testibus LAMBECIO in *Commentar. de Bibl. Caes. Vin- dob. Lib. VI. Cod. iur. gr. III. p. 20.* et NESSELIO *Catal. MSS. P. II. p. 10. f. Cod. II. loc. 17.* in Codice huius libri MSto in Bibl. Aug. Vindob. servato, qui, notante eodem Lambecio l. c. ab editione libri Leun- claviana valde discrepat, reperiuntur. Ceterum quo anno Attaliata hoc ποίημα νομικὸν ediderit, ipse in epi- grammate ad Michaelē Ducam Imp. testatur, ibi enim dicit, scriptum esse: *ἔτει τρίτῳ δὲ τῆς σοφῆς μοναρχίας.* Iam cum Michael Ducas an. Chr. MLXX. imperium suscepit, sequitur, illum librum an. MLXXIII. scri- ptum esse, neque adeo cum SVARESIO et FRE- HERO in *Chron. iur.* ad an. MLXXI. vel cum GO- THOFREDO in *Man. iur. cap. V.* GRAVINA de *Orig. et Progr. iur. c. 138. p. 102. edit. Mascov.* aliis- que ad annum MLXXVII. esse referendum. Cf. FA-

exaratum calamo in Vaticanae Codicibus DCXL. et DCCCLVI.

§. VII.

Eodem fere tempore Michael Psellus ε) politi-

BRICII *Bibl. gr. Vol. XII. p. 489.* et RITTER
in not. ad Heineccii hist. iur. l. c.

ε) Duo fuerunt Pselli, alter qui Leonem Byzantium instituit, iunior alter, qui Michaelis Ducae praeceptor fuit, de quo iam sermo est. Ac hic quidem praeter alia Synopsin legum versibus iambicis et politicis compositam circa an. MLXX. edidit, quae vulgo sic inscribitur: τοῦ σοφωτάτου Μιχαήλ τοῦ ψελλοῦ καὶ ὑπερτιμίου Σύνοψις τῶν νόμων, διασίχων ἱαμβῶν καὶ πολιτικῶν· πρὸς τὸν Βασιλέα καίσαρα Μιχαήλ τὸν Δουκᾶν, ἐκ προστάξεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ βασιλέως. Aliam inscriptionem Cod. iur. graec. Vindob. XIII. exhibet, ibi enim teste LAMBECIO in *Comment. de Bibl. Caes. Vindob. Lib. VI. p. 46.* ita legitur: Τοῦ ὑπερτίμου κυροῦ Μιχαήλ τοῦ ψελλοῦ Σύνοψις ἐπίτομος τῶν νομικῶν κεφαλαίων, γεγонуία ἐξ ἐπ. τάγματος τοῦ ὁγίου βασιλέως, κυροῦ Μιχαήλ τοῦ Δουκά. Plures Codices Pselli MSS. indicavit GER. MEERMANNUS in *Praefat. ad Tom. I. Thes. iur. civ. et can. p. 7. sequ.* In plerisque quidem Codicibus haec Pselli Synopsis Michaeli Ducae inscribitur, exstare tamen quosdam, quibus nomina Alexii et Nicephori praeposita legantur, LEO ALLATIUS in *Diatr. de Psellis eorumque scriptis §. 48.* ap. FABRIC. *Bibl. gr. Tom. V.*

cis verbis legum Synopsin h) contexuit. Habetur illa in Bibliothecis Vaticana, Codice DCCCXLV. et Palatina Cod. CCCXVI. et Constantinopolitana; in

edit. vet. et BOSQUETUS in *Praefat. ad Psellum* observarunt. Iam quod editiones huius Synopseos attinet, integra primum studio Franc. Bosqueti graece et latine lucem vidit *Parisiis* 1632. 8. ap. Io. Camusat, nam ante hunc quaedam tantum fragmenta eius IO. LEUNCLAVIUS *Tom. II. iur. gr. rom.* edidit, eaque Mich. Attaliatae libro, qui *ποίημα νομικὸν* inscriptus est, scholiorum nomine subiecit. Post Bosquetum de nova Pselli editione adornanda CORNEL. a SIEBEN cogitavit, hancque in rem observationes criticas, insertas *Observatt. miscell. in auct. vet. et recent. Vol. VI. p. 199 sequ.* speciminis loco emisit, sed morte impeditus fidem datam exsolvere non potuit. Pselli edendi consilium, teste REIZIO in *Praefat. ad Theophil. p. XI.* etiam Abrah. Wielingius olim cepit. Tandem vero GER. MEERMANNUS Bosqueti editionem, adiectis Sibenii observationibus et cum interpretatione latina a Maclainio emendata, in *Thesauro iur. civ. et. can. Tom. I. p. 40 seq.* repetiit, e quo eam paucis abhinc annis Ludov. Henr. Teucherus, *Lips. 1789. 8.* et nuperrime CHR. THEOPH. KUINOEHLIUS V. C. in *Auct. gr. minor. Lips. 1796.* edit. *Tom. II. p. I sequ.* recudi curarunt.

h) De hac Pselli Synopsii legum edita a Franc. Bosqueto *Parisi. 1632. 8.* vide ALLATIUM *de Psellis cap. 48. Tom. V. Bibl. gr. p. 31 sequ.* De Athanasii Scholastici delectu legum dicam infra ad §. XXVI. FABRICIUS.

Laurentiana Florentinarum nobilissima se vidisse testatur ANTONIUS AUGUSTINUS, qui eam non magni facit *Libro IV. Emendationum cap. III. σ)*

§. VIII.

Laudat idem AUGUSTINUS in *Notis ad Novellas τ)* *Πρόχειρον Βασιλικῶν κατὰ σοιχεῖον* Iosephi Tenedii, υ) et Indicem *Βασιλικῶν κατὰ σοιχεῖον* cuius ea esse suspicere exemplaria, quae servantur in Vaticanis Codicibus DCCCLII et DCCCLIV. et Palatino Cod. CCXXII. praecipue in Codice inscripto : *Τιπούκειτος γινόμενος*. Et Ulpianus quidem Tyrius, alius a Iurisconsulto, si CASAUBONI

σ) In OTTONIS *Thes. iur. Tom. IV. p. 1531.* parvi pendunt Pfellum etiam alii ob multos, quibus scatet, errores, aliquem tamen eius esse usum in iure graeco cognoscendo, negari non potest.

τ) Antonii Augustini *Notas ad Novellas*, Svarcius saepius, veluti §. X. XI. et XIX. laudat. Respicit ad notas, quibus Augustinus *Novellas Iustiniani*, a Iuliano in epitomen redactas, illustravit.

υ) De hoc Tenedio, cum nihil certi constet, CAROL. DU FRESNE in *Indice Auctorum, Glossar. ad Scriptores mediae et infimae graecitatis* p. 65. adiecto, eum inter scriptores graecos Anonymos refert.

sententiam *Cap. II. Animadvers. in Athenacum* sequamur; vel ipsemet Iurisconsultus, si CUIACIO fidem adhibeamus *cap. 39. Lib. XXIV. Observationum iur.* ab ATHENAEO in *Libris Deipnosophistarum* non tantum ὀνοματοθήνης sed etiam κειτούκειτος vocatus fuit, quod in epulis nihil gustaret cibi, quin prius rogasset εἰ κεῖται, seu οὐ κεῖται, sive ὅπου κεῖται eius appellatio. φ) Hunc indicem vulgo dici ius alphabe-

φ) Fallitur Cuiacius; confundit Ulpianum ICTum, cum Ulpiano Sophista, quem κειτούκειτον appellatum et ob κενόφωνίαν saepe irrisum fuisse, auctor est ATHENAEUS *Deipnosoph. III. 18.* Praeferenda itaque est Casauboni sententia, cuius Svarefius meminit. Errat vero, notante HOFMANNO in *Hist. iur. Lib. III. Cap. VI. §. 8. not. c. p. 719.* etiam Svarefius, dum Ulpianum, cuius Athenaeus meminit, huc refert. Τικούκειτος, cuius nomen Codici a Svarefio laudato praefixum legitur, videtur potius ICTus Harmenopulo antiquior esse, cuius *Ecthesin in Digesta, Codicem et Basilica*, allegat NIC. COMNENUS in *Praenot. mystagog. p. 192. 196. 205. 235. 388. 398. 400.* cf. FABRICII *Bibl. gr. Vol. X. p. 547.* Errat porro, notante IOS. SIM. ASSEMANO in *Bibl. iur. orient. Lib. II. c. XXIII. p. 502.* idem Svarefius in numero Codicum Vaticanorum, quos laudat. Nam in Codicibus Vaticanis DCCCLII. DCCCLIV. DCCCLV. et Palatinis VIII. XIII. et CCXLIX. Σύνοψις Βασιλικῶν κατὰ σοιχεῖον exstat, neutiquam vero Tenedii Πρόχειρον Βασιλικῶν κατὰ σοιχεῖον, vel Index Βασιλικῶν κατὰ σοιχεῖον. Codex vero Vaticanus DCCCLIII.

ticum, notat ipse ANTONIUS AUGUSTINUS in
*sua Bibliotheca Codicibus CLXXXI. CLXXXII.
 CLXXXVII.* χ) CAROLUS LABBAEUS ψ) νόμιμον
 κατὰ σοιχεῖον vocat et glossas post illud inventas
 publicavit. CUIACIUS ἐκλογὴν καὶ Σύνοψιν τῶν
 Βασιλικῶν ζ'. βιβλίων σὺν παραπομπαῖς κατὰ σοι-
 χεῖον sibi dono datam a Iacobo Cambrayo, qui
 retulerat illam e legatione Constantinopolitana, te-
 statur in praefatione ad titulum π'. *de Excusat. tu-*
torum. ω)

Tipuciti Paratitla continet atque sic inscribitur:
 Τιπούκειτος, τὰ παράτιτλα τῶν ἐξήκοντα βιβλίων τῶν
 βασιλικῶν τοῦ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου, ἥτοι τοῦ ἐξή-
 κονταβίβλου. E quo titulo colligi potest, esse hoc opus-
 culum abbreviatam Basilicorum expositionem, per παρα-
 πομπὰς, ut aiunt, sive indicationes legum et canonum,
 in quibus idem argumentum fuse tractatur, diversam a
 Synopsi maiore et minori Basilicorum, quarum §. XV.
 mentio iniicitur. Seriem et argumentum huius libri idem
 ASSEMANUS *l. c.* p. 505 - 547. exhibet, ac p. 547.
 Tipucitum ICTum Saec. X. vixisse, Codicem autem iam
 memoratum Saec. XI. scriptum esse statuit.

χ) Vide GEBAUERI *Mantissa de rarissimo libro: Biblio-*
theca Ant. Augustini; adi. eius *Narrat. de Brenkmanno*
 p. 189. 190. 193.

ψ) In *tett. gloss. verbor.* ap. OTTONEM in *Thes. iur.*
Tom. III. p. 1702.

ω) Synopsin Βασιλικῶν, quam Cuiacius possedit, similem

§. IX.

Antiochi Balsamonis i) Prochirum simile Prochiro Michaelis Attaliatae et illi, quod Basilio, Leoni et Constantino tribuitur, recenset in sua Bibliotheca idem ANTONIUS AUGUSTINUS Codice CLXXXVIII. videturque cum Pselli opere confundere in voce πανδέκτης, *de propriis nominibus Pandectarum.* α)

esse illi, quam Bibl. Vindob. asservat, docet LAMBE-
CIUS l. c. Lib. VI. Cod. iur. gr. p. 3. Cum vero,
uti idem monet, haec plane non differat ab ea, quam
Leunclavius e Codice Sambuci edidit, parum accurate
Svarefius eam inter Synopses Basilicorum minores, qualis
fuit ea, cuius LABBAEUS in *vett. gloss. verborum*
meminit, referre videtur. Cf. quae dixi not. ω) ad §. XV.

i) Vereor ne Antiochenum Patriarcham Balsamonem dicere
voluerit Augustinus, de cuius Synopsi e Codice et Novel-
lis dictum supra [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 403. FABRI-
CIUS. *)

α) De Codice CLXXXVIII. Ant. Augustini cf. GEBAUER
Mantissa p. 194. Liber autem Augustini *de propr. nom.*
Pandect. exstat ap. OTTONEM in *Thes. iur. Tom. I.*
p. 13. seqq.

*) Huic Fabricii sententiae accedit etiam HOFMANNUS in *Hist.*
iur. Lib. III. cap. VI. §. 6. not. c.) p. 716. qui Προχείρον Bal-
samonis, quod Svarefius laudat, non diversum esse putat ab opere
Paratitlorum Theodori Balsamonis, quod Leunclavius edidit.

§. X.

Leo Philosophus, β) Basilio patri succedens, inchoatum ab eodem Basilio Διατάξεων Βασιλικῶν Volumen [Basilicum vocant graeci] perfecit, uti CEDRENUS γ) asserit, operaque Sabbatii, Protospatharii, [uti MATTHAEUS BLASTARES k) tradit, ex eoque ANTONIUS AUGUSTINUS in *Bibliotheca*, δ) libro *de propriis nominibus* π. et in

β) De vita Leonis Imp. consulendi sunt inter veteres, Continuator Theophanis, Simeon Magister, Georgius, Monachus, Ioh. Scylitzes, itemque Annalium Scriptores, Cedrenus, Zonaras, Glycas et Constantinus Manasses, inter recentiores vero, MART. HANCKIUS *de rerum byzantinarum scriptoribus* P. I. cap. 23. p. 412 seq. CASP. ACHAT. BECKIUS *de Nov. Leonis Sap. usu et auctoritate* Cap. I. §. 2. et CAR. FRID. ZEPERNICK V. C. in *Praeterm. de vita, rebus gestis et constitutionibus, imprimis Novellis Leonis Sap. adi. Beckii libro laud.* p. 205 sequ.

γ) Loco, quem Fabricius *not. a)* ad §. 1. excitavit. Ceterum de Leone eiusque in condendo iure opera iusto iniquius iudicant CLAUD. CHIFLETIUS in *Disquis. de secundo capite Legis Aquiliae*; in OTTONIS *Thes. iur. civ. Tom. V.* p. 874. et TROTZIUS *de memor. propagata* cap. III. p. 179.

k) [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 371. FABRICIUS.

δ) ad Cod. CLXXVI. vid. GEBAUER *l. c.* p. 188.

προλεγόμεναι ad Novellas] promulgavit. ε) Hac Leo-

ς) Hanc Svarefii et Ant. Augustini sententiam, quae solius Blastaris testimonio nititur, nimirum Leonem Imp. in perficiendo opere τῶν Βασιλικῶν Διατάξεων usum esse opera Sabbatii, Protospatharii, fere omnes historiae iuris scriptores, veluti STRUVIUS in *Hist. iur. Cap. IV. §. 2. not. ***) RITTERUS ad Heineccii *Hist. iur. Lib. 1. cap. VI. §. 404. not. **) BACHIUS in *Histor. iurispr. rom. Lib. IV. Sect. II. cap. 2. §. 4. p. 629. edit. nov.* et alii secuti sunt. Sed cum nullibi nisi apud Blastarem huius Sabbatii mentio fiat, hic autem in rebus historicis testis parum idoneus sit, immo vero Ecloga legum tempore Romani Senioris conscripta, de qua infra §. XIV. not. χ) dicendi erit occasio, Symbatium quendam Protospatharium Basilicis compilandis praefectum fuisse testetur, dubitavit iam CHRIST. GOTHOFR. HOFMANNUS in *Hist. iur. rom. Lib. III. cap. 3. §. 3. not. c*) et post hunc CL. ZEPERNICK in *Praeterm. de vita et Constitut. Leonis Sect. III. §. 12. p. 291.* an recte se habeat apud Blastarem Sabbatii nomen. Putat vero ille pro Sabbatii nomine ponendum esse Samonae, qui auctore ZONARA in *Annal. Tom. III. p. 143.* Leone imperante, Protospatharii munere per totum fere tempus, quo Leo imperium tenuit, functus est. Iam etsi Hofmanno lubens concedo, Blastarem in nomine Protospatharii illius errasse, non sufficere tamen mihi videtur ratio, qua ductus, Samonam Basilicis componendis praefuisse coniicit. Nam quod ille sub Leone Protospatharii munere functus est, exinde non statim colligi potest, eum Basilicorum promulgationem curasse, cum, notante

nis Καθάρσει Photius in Procanone videtur usus

GOARIO ad *Codinum de Offic. aulae Constantinop.* cap. II. n. 34. plures simul hac dignitate in aula Constantinopolitana ornati fuerint. Itaque potius Symbatio, forte eidem cuius compendium legum L. titulis absolutum a MONTEFALCONIO in *Bibl. MSS. Tom. I. p. 397.*

laudatur, id negotii a Leone datum fuisse cum CL.

ZEPERNICKIO l. c. statuo, tum quod Symbatii

Protospatharii nomen ab illius aevi scriptoribus saepe

memoratur, tum quod Ecloga legum, supra laudata,

id disertis verbis confirmat. Verba prooemii huius Eclo-

gae sunt haec: Ὁ πραότατος γὰρ ἡμῶν Βασιλεὺς Λέων,

θεῖω ζήλῳ κινήσει, ἐπεσύναξε συλλήβδην σχεδὸν ἅπαντα τὸν

νόμον ἀπὸ τε τοῦ δωδεκαδέλτου, τῶν Διγέων Ἰουστινιανῶ

καὶ Ἰνστιτούτων σὺν τῶν καλουμένων Νεαρῶν, καὶ ἐν ἑξήκοντα

βίβλοις ἐκτείνας, διὰ Συμβατίου Πρωτοσπαθαρίου καὶ λοιπῶν

θείων ἐννόμων ἀνδρῶν: Clementissimus enim Imperator no-

ster Leo, divino zelo permotus collegit summam prope

omnes leges e legibus XII. tabularum, Digestis Iustiniani,

Institutionibus, cum ita dictis Novellis et in LX libros

extendit per Symbatium Protospatharium et ceteros iuris

peritos viros. Accedit quod, cum Σαββατίου et Συμ-

βατίου nomina similitudinem quandam habeant, vel

Blastaris ipsius, vel librariorum incuria hoc in illud

facile mutari potuit. Etsi autem nec nomina nec nu-

merum reliquorum iurisperitorum, quibus Leo Impe-

rator iuris in ordinem redigendi negotium dedit, scimus,

certum tamen est, plures libris Βασιλικῶν colligendis at-

que ordinandis operam dedisse. Patet hoc tum ex

auctore Eclogae legum sub Romano feniore scriptae,

GOTTHOFREDO §) anno a Virginis partu circiter

cuius supra mentionem feci, tum e loco Michaelis Attaliatae in fine praefationis ad Ποίημα νομικόν, qui Βασιλικῶν compilationem, δι' ἐννόμων ἀνδρῶν factam esse diserte tradit. Facile itaque carere possumus rationibus, quibus, ut idem evinceret, IO. IENSIUS in *Notit. uber. Basilicor.* praemissa *Stricturis ad iur. rom. Pand.* p. 43. 44. *edit. nov.* usus est, praesertim cum et parum firmae, et a CL. ZEPERNICKIO *l. c. p. 292. sequ.* iam satis refutatae sint.

§) Etsi nemo veterum, quo anno Leo Βασιλικῶν corpus promulgaverit, memoriae prodidit, perperam tamen IAC. GOTTHOFREDUS in *Man. iur. cap. VI.* cum CUIACIO *Observ. Lib. VI. cap. 9.* statuit, Photium Nomocanonem, qui et Procanon dicitur, eodem tempore adornasse, quo Leo Basilicis edendis operam dedit. Basilica enim Leonis Nomocanone Photii esse recentiora, hodie extra omnem dubitationem est positum, quoniam Photius, uti ipse in calce praefationis innuit, opus suum iam an. p. Chr. nat. DCCCLXXXIII. absolvit, Leo autem demum A. Chr. DCCCLXXXVI. solus regnare coepit. Ante hunc igitur annum Basilica a Leone non potuisse edi certum est. Quamvis vero annus promulgationis non certo possit definiri, ac virorum doctorum ea de re opiniones meris coniecturis nitantur, mihi tamen Cl. Zepernickii sententia *l. c. p. 249.* proposita, qua Basilica moriente Basilio fere absoluta circa an. DCCCLXXXVII. Leonis auspiciis prodiisse statuit, probabilior esse videtur coniecturis, quas BACHIVS *Hist.*

DCCCLXXXVI. A Leone concinnatos fuisse Βασιλικῶν libros, MICHAEL PSELLUS, η) MICHAEL ΑΤΤΑΛΙΑΤΑ, θ) HARMENOPULUS, ι) BAL-

iur. rom. Lib. IV. Sect. II. cap. 2. §. 4. p. 629. edit. nov. et CAR. ANT. de MARTINI in Ord. hist. iur. cap. VIII. §. 19. sequuntur; quorum ille Leonem an. DCCCLXXXVI. Basilicorum opus promulgasse contendit, nulla alia ratione adiutus, quam quod eo anno imperium suscepit, hic vero, nulla plane ratione addita, id an. DCCCXC. factum esse suspicatur.

η) In Συνοψ. v. 44. in MEERMANNI *Thes. iur. civ. et can. Tom. I. p. 43.* ubi ita legitur:

Εἵτα συνοπτικώτερον τῷ Λέοντος βιβλίον,
Τὸ πᾶν ἐξηκοντάβιβλον πάντας τοὺς νόμους ἔχον,
Τὰς Κώδικας, τὰ Διγέστα, τὰς Νεαράς συντόμους,
Τὰ σύμφυλα, τὰ σύμπνοα τῶν διαφορῶν νόμων
Διακρινῶν, ὑπο τιτλῶν, οἰκειῶς καὶ γνησίως.
Ἀλλ' ἐστὶ δυσερμήνευτον, ἀλλ' ἀταφὲς ἐσχάτως.

Enimvero hunc Pselli locum non de Basilicis, sed de Leonis et Constantini Ecloga legum loqui, ac pro ἐξηκοντάβιβλον cum Bosqueto legendum esse: ἐξηκοντάτιτλον, Cl. ZEPERNICK in *Praeterm. de vita et constit. Leonis Sect. III. §. 22. p. 389.* acute coniecit.

θ) In fine praefat. ad Ποίημα νομικόν, ap. LEUNCLAVIUM in *Iur. gr. rom. Tom. II. p. 2.*

ι) In *Promtuar. iur. civ. Lib. I. Tit. I. §. 11.*

SAMON, κ) BLASTARES λ) et CUIACIUS μ)
summo consensu testantur.

§. XI.

Edidit idem Leo iuris Epitomas, l) opus meris
definitionibus et regulis constans et fatis elegans,

κ) In versibus heroicis Photii Nomocanoni praemissis, in
VOELLI et IUSTELLI *Bibl. iur. can. Tom. II. p.*
788. Nec, uti CUIACIO *Obs. Lib. VI. cap. 9.* vide-
tur, Balsamon in Praefat. ad *Photii Nomocan.* ap. VOEL-
LUM et IUSTELLUM *l. c. p. 814.* sibi contradicit;
loquitur enim d. 1. non de Basilicis a Leone promulga-
tis, sed de ἀνακαθάρσει Βασιλικῶν a Constantino Porphy-
rogenneta facta.

λ) In *praefat. ad Syntagma Canonum et legg.* quod GUIL.
BEVEREGIIUS in *Synodico s. Pand. Canon. Tom. II.*
Part. II. p. 1 - 272. edidit, et cuius locum, historiam
iuris rom. graeci tractantem, FABRICIUS *Bibl. gr.*
Vol. XII, p. 367. sequ. inferuit.

His Pfelli, Attaliatae Harmenopuli et Blastaris testi-
moniis addi potest locus Eclogae legum sub Romano
Seniore concinnatae, quem supra *not. ε)* exhibui.

μ) *Observat. Lib. VI. cap. 9.*

l) Leonis Sapientis compendium legum citans NIC. COM-
NENUS Papadopoli *Praenotionibus mystagog. p. 361. 402*
etc. laudat eius interpretes Modestinum, Domninum, Gre-

quod erat in Palatina Bibliotheca, ut FREHERUS ^{v)} testatur. Praeter ἐξηκοντάβιβλον seu Βασιλικὰ νόμιμα confecisse Leonem Prochirum, ^{o)} ut instar In-

gorium Patzo, Theophilitzem, Eudoxium, Phocam et Theodorum Hermopolitem. Alius ab hoc Theophilitzes, cuius mentio in vita Basilii Macedonis, in Allatii Συμμίκτοις p. 19, 28 etc. FABRICIUS.

^{v)} In Chronol. iur. praem. Iur. gr. rom. ad an. DCCCLXXXVI.

Respicit Freherus haud dubie ad Leonis epitomen legum, quam FRID. SYLBURG in Catal. MSS. gr. Bibl. Palat. p. 8. et ASSEMANUS l. c. p. 573. Cod. Palat. XIX. insertam esse referunt; sed hunc Codicem non Leonis Epitomen legum, sed Basilii Prochirum continere, supra ad §. III. not. ^{δ)} monuimus.

^{o)} De hoc Prochiro, quod interdum Enchiridii, plerumque vero Eclogae legum Leonis nomine insignitur, ut paullo accuratius exponamus, operae pretium fuerit. Nimirum cum Leo Imp. perfecto Basilicorum opere editisque Novellis, quibus quam plurima iuris antiqui capita correxerat, intellexisset, libros iuris civilis elementares, qui tum exstabant, non ita esse comparatos, ut tirones iis cum fructu uti possent, id quod ipse in praefatione, Eclogae praemissa, clare innuit, in qua iuris quoddam compendium, quo tum utebantur, ἀποτρόπαιον adeo vocat; novam legum Synopsin five Eclogam, quae aditum ad legum scientiam faciliorem redderet, componi, ac suo et filii Constantini nomine, quem adhuc impuberem Augustum creaverat, promulgari iussit. Id quo anno

stitutionum foret, ANTONIUS AUGUSTINUS in

factum sit, etsi certo non potest definiri, probabile tamen est, Eclogam illam an. CMX. vel CMXI quo Leo mortuus est, editam esse; quoniam Constantinus, qui in Eclogae inscriptione Βασιλεὺς appellatur, anno demum CMX. imperii consors a Leone factus est. Nec quorum opera in hac Ecloga compilanda in primis usus sit Imperator, constat. Sunt quidem, veluti IOH. HENR. MAIUS in *Bibl. Uffenbachiana MSta, Halae Hermundurorum an. 1720. Fol. edita, P. II. p. 521.* et qui hunc sequitur, Gothofr. Mascovius in IOH. LUD. ERN. PUITTMANNI *Memoria Mascov. Lips. 1771. edita p. 122 sequ.* qui tres Ictos, nimirum Rufum, Pinalium et Rhodionem Eclogam legum iussu Leonis composuisse existiment, moti inscriptione Codicis huius Eclogae olim Uffenbachiani, nunc Lipsiensis, in qua post verba: διατάξεων τῆς μεγάλης Ἰασηνιαῆς, haec leguntur: Ρέφου καὶ Πινάλις, καὶ Ροδίωτος ἐπιδιορθώσεως τῶν φίλων. Verum, recte observante HOFMANNO in *Histor. iur. Lib. III. c. 3. §. II. not. c) p. 663.* enumerantur hic non Eclogae auctores, sed fontes, scilicet leges militares Rufi, liber quidam de poenis, qui ποινάλιον inscribitur et Ioanni Cubidio tribuitur, ac denique leges Rhodiae navales; nec proba rectaque est lectio: ἐπιδιορθώσεως τῶν φίλων, sed auctoritate Codicis huius Eclogae Vindobonensis, quem LAMBECIUS in *Comment. de Bibl. Vindob. Lib. VI. ad Cod. VIII. p. 33.* et NESSELIUS in *lat. MSS. P. II. p. 34 seq. ad Cod. XVII.* describunt, legendum potius est: ἐπιδιόρθωσις εἰς τὸ φιλανθρωπότερον. Rationem autem ac ordinem huius

Notis ad Novellas prodit, aliquod ex his, quae ipsi

Eclogae quod attinet, primum de inscriptione, quae ei praefixa legitur, videamus. Ea autem varie legitur. Codex enim huius Eclogae Vindobonensis, cuius modo mentionem iniecimus, teste LAMBECIO l. c. p. 33. ita inscribitur: Ἐκλογή τῶν νόμων ἐν συντόμῳ γενομένη παρὰ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν σοφῶν βασιλέων, ἀπὸ τῶν Ἰνσιτέτων, τῶν Διγέστων, τοῦ Κώδικος, καὶ τῶν Νεαρῶν τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανῆς διατάξεων, καὶ ἐπιδιόρθωσις εἰς τὸ Φιλανθρωπότερον. Eadem fere inscriptione insignitus est Codex Vindobonensis, cuius notitiam LAMBECIUS l. c. *Lib. VI. ad Cod. iur. gr. II. n. 3. p. 11.* et NESSELIUS *P. II. ad Cod. III. loc. 3. p. 12.* dederunt, nisi quod verba: ἀπὸ τῶν Ἰνσιτέτων — εἰς τὸ Φιλανθρωπότερον, in supra laudato Codice adiecta, in hoc desiderantur. Codicis Uffenbachiani inscriptio, teste Ioh. Henr. Maio l. c. ita se habet: Ἐκλογαὶ νόμων ἐν συντόμῳ γενομένη παρὰ Λέοντος καὶ Κωνσταντίνου, τῶν σοφῶν Βασιλέων, ἀπὸ τῶν Ἰνσιτέτων, τῶν Διγέστων, τοῦ Κώδικος τῶν Νεαρῶν διατάξεων τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανῆς. Ῥοῦφος καὶ Πιναλίς καὶ Ῥοδίωνος ἐπὶ διορθώσεως τῶν φίλων. Quae ultima verba quomodo restituenda sint, supra ostendimus. Interdum etiam inscriptionem Prochiri Basiliani Eclogae Leonis praepositam invenimus, veluti in Cod. Vindob. iur. gr. VI. cuius LAMBECIUS *Lib. VI. p. 24.* meminit, et Vaticano num DCCCLVI. notato, quem Svarefius supra §. III. laudavit, quod incuria scribarum saepe factum esse, not. d) ad § III. monuimus. Inscriptionem, de qua hucusque exposuimus, sequitur praefatio, cui in quibusdam Eclogae Codicibus, veluti in duobus Vindobonen-

et Basilio patri simul, vel Constantino filio promiscue

fibus, quos LAMBECIUS *Lib. VI. ad Cod. iur. gr. III. p. 19.* et *ad Cod. VI. p. 24.* itemque NESSELIUS *P. II. ad Cod. II. p. 10.* descripserunt, prologus Dei invocationem et Imperatorum elogium continens praemittitur, quem e Prochiro Basiliano ad nostram Eclogam translatum esse, non improbabili ratione Cl. ZEPERNICK in *Praeterm. de vita et constit. Leonis Sect. III. §. 22. p. 383.* coniecit. Ac praefatio quidem, quae huic Eclogae plerumque praeponi solet, et a verbis: Τὸν μέγαν καὶ φύσει ἀληθῆ θεὸν καὶ σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν διαπαντός ἐπικαλούμενοι etc. initium ducit, ei tam apta est, ut qui eam ad Basilii Prochirum referre vellet, vehementer falleretur. Nam, quae in ea de antiquioribus legum compendiis et de collectione legum LX. libris absoluta traduntur, ea omnia non Basilii tempora, sed Leonis aetatem, cuius auspiciis Basilicorum corpus perfectum et promulgatum fuit, satis arguunt. Accedit quod, quae in fine praefationis de argumento, a cuius tractatione liber ordiri debeat, commemorantur, argumento tituli primi et sequentium accurate respondent. Sub Eclogae enim initium doctrina de sponsalibus et nuptiis tractatur, ac primus eius titulus περὶ συναινέσεως μνηστείας, *de consensu sponsalitie* inscribitur; quod convenit sane verbis praefationis sequentibus: τῆς μέντοιγε παρ᾽ αὐτοῦ πραγματείας ἀρχὴ τέθηται, ὅπόθεν καὶ ἡ κατ' ἡμᾶς φύσις τὴν ἀρχὴν εἴληφεν, quae Mascovius in PUITTMANNI *Mem. Mascov. p. 131.* ita vertit: *Huius autem tractationis initium inde sumatur, unde et natura nostra initium capit.*

adscribuntur, illud fore verisimile est, forte Λέοντος

Ipsam autem Eclogam in titulos fuisse distinctam, et praefatio ei praemissa et omnes libri scripti, quotquot hodie supersunt, comprobant. Sed in numero titulorum Codices Eclogae MSS. variant. Nam duo Codices Vindobonenses modo XXVIII. titulos exhibent, contra ea Vaticanus, supra laudatus, quatuor Vindobonenses, Lipsiensis, olim Uffenbachianus et Meermannianus, de quo postea erit dicendi occasio, quadraginta titulis absolvuntur. Cuius quidem varietatis causa tribuenda esse videtur Codicum et possessoribus et scribis, qui mox plurium titulorum argumenta in unam sectionem coacervarunt, mox unum titulum in plures dissecuerunt; nam origenes hanc Eclogam in quadraginta titulos fuisse divisam, Imperatores in praefatione ei praemissa verbis: καὶ ταῦτα ἀναλεξόμενοι ἐν ὅλοις τεσσαράκοντα τίτλοις, diserte tradunt. Ita enim legitur non tantum in praefatione Codicis Lipsiensis post Mascovium a PUITTMANNO l. c. p. 124 seq. edita, sed etiam in prooemio Cod. Meermanniani, quod REIZIUS in *praefat. ad Harmenopulum* p. VIII. evulgavit. Ceterum qui ipsam feriem et ordinem horum XL. titulorum inspicere cupit, is IO. HENR. MAIUM in *Bibl. Uffenbachiana MSS. P. II. col. 521.* et REIZIUM in *praefat. ad Harmenop. p. IX.* ap. MEERMANN. in *Supplem. Thes. Meerm.* adeat, quorum ille indicem titulorum Eclogae nostrae Codici Uffenbachiano s. Lipsiensi adiectum graece et latine, hic vero indicem titulorum Cod. Meermanniano praefixum graece, exhibuerunt. Superest, ut de libris scriptis, qui hanc Leonis Eclogam nobis servarunt, breviter differamus.

ἐκλογὴν, quae reperitur in Bibliotheca regia Parisi-

Ac initium quidem faciamus a Codice Vaticano num. DCCCLVI. notato, quem Eclogam Leonis et Constantini continere, e descriptione eius a Svaresio §. III facta clarissime patet. Errat itaque ASSEMANUS in *Bibl. iur. oriental. civ. et can. Lib. II. cap. XXIV. p. 555.* dum hoc Codice Prochirum Basilii Macedonis comprehendi tradit. In inscriptione Codicis legitur quidem Basilii nomen, sed hoc non impedit, quo minus eum Leonis et Constantini Eclogam complecti statuamus, cum et praefatio Τὸν μέγαν ei praefixa, et inscriptio tituli primi, περὶ συναινέσεως μνηστείας, id satis probent. Eandem Eclogam asservat etiam Codex Vaticanus num. DCXL. signatus. Hic notante ASSEMANO *l. c. cap. 25. p. 557.* titulis XXXVII. absolvitur, quorum primus: περὶ συστάσεως μνηστείας, καὶ λύσεως αὐτῆς inscriptus est. Praefixum ei legitur folius Leonis Imp. nomen. Perperam autem idem ASSEMANUS *l. c. cap. XXVI. p. 561 sequ.* Eclogam legum a FREHERO *Tom. II. iur. gr. rom. p. 79.* editam, Leoni sapienti tribuit; Freherum enim Basilii Macedonis Prochirum legum edidisse, supra not. δ) ad §. III. ostendimus. Huc referendi etiam esse videntur duo Codices MSS. quos FRID. SYLBURG in *Catal. MSS. gr. Bibl. Palat. p. 71. sub num. CCXXXIII. et p. 118. sub num. CCCLXXI.* in Bibliotheca Heidelbergensi fuisse testatur. De priori haec notat: Πρόχειρος νόμος, *Promptuarium legum XXXIX. titulis constans, quorum primus de consensu et approbatione sponsalium, ultimus de dispartitione.* Posteriores ita describit: *Imperatoriarum legum tituli XXXVI. quo-*

ensi, quamque laudat LABBAEUS, qui ex eadem

rum primus de sponsalium constitutione, ultimus de haereticis et ne christianus mancipium habeat iudaeum vel haereticum. An Parisiensis Codex, cuius Svaresius §. XI. meminit, huc pertineat, non satis liquet: nam LABBAEUS, qui eo usus est, eum saepe quidem laudat et in notis *ad Glossar. nom.* ap. OTTONEM in *Thes. iur. civ. Tom. III. p. 1706.* eius inscriptionem exhibet, quae ita se habet: Λέοντος, Κωνσταντίνου καὶ Βασιλείου Ἐκλογὴ τῶν νόμων, καὶ ἐπιδιόρθωσις; sed uberiores notitiam non addit. Forte est Codex reg. Paris. num. DCCXL. cuius primus titulus *περὶ συναινέσεως μνηστείας,* ultimus *περὶ σκύλων* inscriptus est, quem laudat ANT. FRANC. PAYEN in *Prodrom. Iustinian. P. III. §. 5. Sect. III. p. 358.* In Bibliotheca regia Neapolitana Codex CCII. praeter alia eandem Leonis Eclogam in titulos XL. digestam sub Basilii, Constantini et Leonis Impp. nominibus refert, quod e praefatione incip. Τὸν μέγαν καὶ φύσει ἀληθῆ θεόν etc. colligi potest. Vid. *Catalog. MSS. graec. Bibl. reg. Neapol.* edit. a CL. HARLESIO in *FABRICII Bibl. gr. Vol. V. p. 774 sequ. edit. nov.* Pergamus iam ad Codices, qui in Bibliotheca Caesarea Vindobonensi custodiuntur. In ea autem notante ZEPERNICKIO *V. C. l. c. p. 377 sequ.* septem libri scripti, Eclogam legum Leonis et Constantini exhibentes, servantur, quorum brevem notitiam, ducibus Lambecio et Nesselio, iam dabimus. Duo iam supra, cum de inscriptione Eclogae exponeremus, laudavimus, quorum alterum LAMBECIUS *Lib. VI. ad Cod. iur. gr. VIII. p. 33.* et NESSELIUS in *lat. MSS. Part. II. p. 34*

erutas glossas *) emisit in lucem. Codice Vaticano

seq. ad Cod. XVIII. alterum idem LAMBECIUS *Lib. VI. ad Cod. iur. gr. II. p. II.* et NESSELIUS *ad Cod. III. p. 12.* diligenter descripserunt. Ac ille quidem membranaceus est, pervetustus et optimae notae, sed mutilus, constat tantum LXXXI. folliis; quod vero titulis absolvatur, Lambecius addere omisit. Possedit olim hunc Codicem Io. Sambucus eumque esse eundem, quem FREHERUS in *Iur. gr. rom. Tom. II. p. 79.* membranas antiquissimas Sambuci vocat, LAMBECIUS *l. c.* suspicatur; haud scio, an recte, cum membranae antiquissimae, quibus Leunclavius et Freherus uti sunt, Basilii Prochirum contineant. Hic vero, qui a LAMBECIO *l. c. p. II.* et a NESSELIO *l. c. p. 12.* describitur, viginti octo titulis constat, aequae ac tertius, cuius idem LAMBECIUS *Lib. VI. ad Cod. iur. gr. III. p. 15.* et NESSELIUS *P. II. ad Cod. II. p. 8.* mentionem iniiciunt. In his tribus Eclogae nostrae Codicibus, primus titulus: *περὶ συστάσεως μνησείας καὶ λύσεως αὐτῆς* inscriptus est. Quartum Eclogae nostrae Codicem LAMBECIUS *Lib. VI. ad Cod. II. p. 14.* et NESSELIUS *P. II. ad Cod. III. p. 13.* ita describunt: *Enchiridion iuris in XL. titulos divisum, quorum primus sine ullo prooemio et nomine auctoris inscribitur atque incipit: τίτλος πρῶτος περὶ συναινέσεως μνησείας. Κεφάλαιον α'. Μνησεία ἐστὶ μνήμη καὶ ἐπαγγελία τῶν μελλόντων γάμων. κ. τ. λ.* De quinto Codice LAMBECIUS *Lib. VI. ad Cod. III. p. 19.* et NESSELIUS *P. II. ad Cod. II. p. 10.* consulendi sunt. His testantibus, praefationem: *Τὸν μέγαν*, ei praefixam, sequens prologus praecedit:

DCCCLII. in quo κατὰ στοιχειὸν , π) praefixa

ἐν ὀνόματι τοῦ Δεσπότη Ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν , Αὐτοκράτορες Καίσαρες Βασίλειος , Κωνσταντῖνος καὶ Λέων εὐτυχεῖς , ἑνδοξοί , νικηταί , τροπαιῆχοι , αἰὲ σέβαστοι , πιστοί , ἄνυστοι. Finito prooemio sequitur index quadraginta titulorum, quorum primus περὶ συναινέσεως μνηστείας, *de consensu sponsalizio*, secundus περὶ ἀρραβώνων μνηστείας, *de arrhis sponsalitiis* agit. Sexti Codicis notitiam LAMBECIUS *Lib. VI. ad Cod. VII. p. 31.* et NESSELIUS *P. II. ad Cod. XV. p. 32.* dederunt. Divisus est in quadraginta titulos et prologum, simillimum illi, quem modo exhibuimus, sequitur praefatio Τὸν μέγαν etc. Parum differre videtur a Codice quinto. Ultimus denique est is, quem LAMBECIUS *Lib. VI. ad Cod. iur. gr. VI. p. 24.* laudavit. Inscriptionem ei praefixam, quam LAMBECIUS *l. c.* edidit, ad prochirum Basilii pertinere, iam supra monuimus. Praefationi Τὸν μέγαν praemittitur prologus, quem in descriptione Codicis quinti exhibuimus. Sequitur deinde titulus primus: περὶ συναινέσεως μνηστείας; ultimus περὶ σκύλων inscribitur. Ipse Codex, five praefationem eiusque verba extrema, quae apud LAMBECIUM *l. c.* graece leguntur, five titulorum numerum et seriem spectes, in multis cum libro scripto Uffenbachiano, nunc Lipfienfi, conspirat. Inter Codices huius Eclogae MStos refero etiam Codicem, quem in Bibliotheca Ger. Meermannii existisse GUIL. OTTO REIZIUS in *Praefat. Harmenopulo* praemissa *p. VI. inf. Supplem. Thes. Meerin.* tradit. Etsi enim Reizius hunc Codicem Basilii Prochirum sistere sibi persuasit, deceptus haud dubie Basilii nomine, quod una

legitur Imperatoris Leonis epistola incipiens : 1851-

cum Constantini et Leonis nominibus in prologo ei praeposito legitur, equidem tamen, quo minus ei assentiri possim, his fere rationibus moveor. Ac primum quidem ipsa huius Eclogae praefatio a REIZIO *l. c. p. VII.* cum versione latina Vavassoris edita, a verbis: Τὸν μέγαν καὶ φύσει ἀληθῆ Θεόν κ. τ. λ. orditur, eademque plane est, quae reliquis huius Eclogae libris scriptis praefigi solet. Quodsi enim hanc praefationem cum ea, quam post Mascovium Puittmannus edidit, contuleris, facile invenies, illam ab hac plane non differre, ac lectionis modo varietatem in singulis verbis interdum obviam deprehendi. Deinde vero Codex ille non solum, uti reliqui libri manu exarati, qui Eclogam Leonis fervant, a doctrina de sponsalibus et nuptiis initium facit; nam primus eius titulus, περὶ συνανέσεως μνηστείας inscribitur; sed tota etiam titulorum series a REIZIO *l. c. p. IX.* exhibita, fere eadem est, ac illa, quam Ioh. Henr. Maius e Codice Uffenbachiano edidit. In eo tantum utraque differt, quod in Codice Uffenbachiano τῖτ. ε. περὶ ἀδελφίτης γάμου legitur, qui in Meermanniano deficit, et contra ea in Meermanniano τῖτ. κδ. περὶ διαθήκης ἐπισκόπου καὶ μονάχου reperitur, qui in Uffenbachiano desideratur. His accedit, quod ipse REIZIUS *l. c.* fatetur, Eclogam legum, quam Codex ille continet, non aliam esse, quam cuius MAIUS *l. c.* meminit. Ceterum uti REIZIUS *l. c. p. VI.* refert, Eclogam Leonis ex hoc Codice edere Franc. Vavassor olim in animo habuit, quo consilio integrum Codicem in usum typothetarum descripsit et tum praefationem, tum Eclogam ipsam usque ad finem Tit.

νιανῶ, diversa a Novella prima Leonis ad Stylianum.

VII. latine vertit, ac notis a REIZIO *l. c.* partim editis illustravit; sed hoc consilium haud dubie mors intercepit. Ultimo tandem loco de Codice huius Eclogae Uffenbachiano, cuius diligentem descriptionem IOH. HENR. MAIO in *Bibl. Uffenbachiana MSSa P. II. p. 521. sequ.* debemus, quaedam addamus. Est hic Codex chartaceus, foliis CCX. forma maiori constans ac Saec. XIV. scriptus, pertinuitque olim ad Gisb. Cupe- rum, qui eum Constantinopoli missum accepit. Postea asservatus est in Bibliotheca Uffenbachiana, e qua in instructissimam Bibliothecam Amplissimi Senatus Lipsiensis translatus est. Inscriptionem, quam prae se fert, supra attulimus. Praefixa ei legitur praefatio, cuius princi- pium: Τὸν μέγαν καὶ φύσει ἀληθῆ θεὸν καὶ σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν διαπαντὸς ἐπικαλέμενον κ. τ. λ. Huic ad- iectus est index titulorum et paratitlorum, sed mutilus; index vero integros quadraginta titulos Eclogae sistens ac graece scriptus, fol. CCVIII. conspicitur, quem MAIUS *l. c. p. 523. sequ.* cum latina versione edidit. Primus libri titulus περὶ συναινέσεως μνησείας, ultimus περὶ σκύλων inscribitur. Magnam titulorum, quos index ille exhibet, partem multis ψευδοτίτλοις adauctam esse, REIZIUS *l. c. p. IX.* statuit. Praeter Eclogam Leonis insunt huic Codici Novellae quaedam vel integrae, vel earum excerpta, veluti Romani sen. Constantini, Leonis, Alexii et Manuelis Comneni, porro paratitla quaedam, notitia metropoleon, Archiepiscopatum et Episcopa- tum qui Patriarchae Constantinopolitano subfuerunt, perquam similis constitutioni Leonis hac de re, quae

Subsequutus Leonem Constantinus eius filius, apud LEUNCLAVIUM in *Iure gr. rom. Tom. I. p. 88 - 102.* exstat, et multa alia a MAIO l. c. diligenter memorata. Eclogae Leonis ex hoc Codice edendae consilium, notante MAIO l. c. p. 529. iam olim cepit vir quidam doctus Ioh. Guil. Steinheilus, quem Ioh. Henr. Maius in litteris ad Ioh. Frid. Hombergk zu Vach, quas Cl. ZEPERNICK in *Delectu scriptt. Novellas Iustini-ani earumque historiam illustrantium p. 266. in appendice* exhibuit, *litterarum graecarum ad miraculum usque peritissimum* vocat, sed fidem datam non solvit. Idem postea vir inclutae famae, Gothofr. Mascovius, molitus est. Ac hic quidem rei initium fecerat, nam prima plagula praefationem Eclogae latine versam et doctis animadversionibus illustratam exhibens iam typis exscripta erat; sed cum inter Mascovium et librarium de conditionibus non conveniret, ille consilium postea abiecit. Vid. PUITTMANNI *Memoria Gothofr. Mascovii Lipsiae 1771. 8.* edita, in cuius calce specimen illud recusum reperitur. Itaque inedita adhuc latet haec legum Ecloga, si nimirum praefationem et titulorum indicem exceperis, erratque adeo Io. AUG. BACHIVS in *Histor. iur. rom. Lib. IV. cap. II. §. 12. p. 635. edit. nov.* ratus, partem eius a LEUNCLAVIO in *Iur. gr. rom. P. II. p. 79. sequ.* editam esse, nam viginti octo tituli, quos hic evulgavit, uti supra not. δ. ad §. III. monuimus, non ad Leonis Eclogam legum, sed ad Basilii *Πρόχειρον τῶν νόμων* pertinent.

cognomento Porphyrogenneta, ρ) revocavit has Bæ-

*) [Bibl. gr. Vol. XII.] p. 427. FABRICIUS,

π) Codex Vaticanus DCCCLII. Synopsin Βασιλικῶν continet adeoque huc plane non pertinet. Vide quae infra not.

ψ) *ad* §. XV. dixi.

ρ) De vita et rebus gestis Constantini Porphyrogennetae Imp. inter veteres, praeter Zonaram et Cedrenum, Leo Grammaticus, Simeon Logotheta, Gregorius Monachus et, quem hi secuti sunt, Theophanis continuator exposuerunt; inter recentiores MART. HANCKIUS *de rerum byzantin. Scriptt. P. I. cap. 25. p. 461 sequ.* et novissime IOH. HENR. LEICHIUS in *diff. de vita et rebus gestis Constantini Porphyrogeniti Imp. byzantini Lipsiae 1746. edita. Scripta Constantini Porphyrogen. varia IOH. ALB. FABRICIUS in Bibl. gr. Vol. VI. p. 486 sequ.* diligenter recensuit magnamque eorum partem MEURSIUS *Lugd. Batav. 1617. 8. edidit.* Quasdam huius Imperatoris Novellas LEUNCLAVIUS et FREHERUS in *Iure gr. rom. MEURSIUS in operibus Constantini* et BONEFIDIUS in *iure orient.* ediderunt, quarum indicem ASSEMANUS in *Bibl. iur. orient. can. et civ. Lib. II. cap. XIV. p. 275. seq.* contexuit. Promisit CUIACIUS *Obs. Lib. XII. cap. 22.* collectionem earum, sed fidem non liberavit. Eidem Imperatori adscribitur etiam liber, qui cerimonias in aula et ecclesia Constantinopolitana, nec non in expeditionibus bellicis et ludis publicis ac solennibus observatas tradit, illustrandae historiae byzantinae utilissimus.

σιλικὰς sub incudem et novam ἀνακάθαρσιν seu repetitam praelectionem emisit in lucem, σ) ut, cum

Is liber scriptus asservatur in Bibliotheca Ampl. Senatus Lipsiensis in quam e Bibliotheca Uffenbachiana pervenit. Eius edendi consilium, svadente Io. Iac. Mascovio, Ioh. Henr. Leichius olim cepit operique manum iam admovit, sed morte praeventus haud absolvere potuit, nam pars libri tantum typis impressa erat, cum vir doctissimus in ipso aetatis flore fato fungeretur. Mortuo itaque Leichio operis absolvendi cura Io. Iac. Reiskio commissa fuit, qui coeptum a Leichio laborem et continuavit et perfecit. Prodiit huius operis Tomus I. cum praefatione Reiskii, Lipsiae 1751. Fol. ita inscriptus: *Constantini Porphyrogenneti Imperatoris Constantinopolitani Libri duo de cerimoniis aulae Byzantinae; prodeunt nunc primum graece cum latina interpretatione et commentariis. Curarunt Ioh. Henr. Leichius et Io. Iac. Reiskius.* Tomus II. prodiit Lipsiae 1754. Ceterum de auctore et fatis huius libri idem Reiskius in praefat. operi praemissa §. I. et IV. docte differuit.

σ) Constantinum ἀνακάθαρσιν Βασιλικῶν edidisse, locus Balsamonis in prooem. ad Photii Nomocan. ap. VORLLUM et IUSTELLUM in Bibl. iur. can. Tom. II. p. 814. a FABRICIO not. n) laudatus, disertis verbis tradit. Sed ad quem annum haec ἀνακάθαρσις referenda sit, certo non constat. ANT. FRANCO. PAYEN in Prodrum. Justin. Part. III. §. 5. Sect. II. p. 352. et post hunc STRUVIUS in Hist. iur. cap. IV. §. 2. p. 335. et BRUNQUELL in Hist. iur. P. III. membr. 1. cap

in unum corpus quinquaginta trium locorum commu-

IV. §. 9. eam anno CMX. institutam esse statuunt, BACHIIUS vero in *Hist. iurispr. rom. Lib. IV cap. II. Sect. II. §. 4. p. 629.* edit. nov. id circa annum CMXII. factum esse existimat. Verum uterque annus mihi non probatur, nam an. CMX. Leo Imp. adhuc vixit, an. CMXII. vero Constantinus puer octo annorum fuit; quis autem sibi persvadeat, puerum octo annorum de emendando legum corpore cogitasse. Nec probabilis reddi potest ratio, quare Constantini tutores statim primis post Leonis mortem annis Βασιλικῶν corpus retexuerint. Cum enim, ex quo Leo novam legum collectionem promulgaverat, nondum triginta anni effluxerint, certe legum multitudo et varietas repetitam Basilicorum praelectionem flagitare haud potuit. Soli Constantino Porphyrogen. haec ἀνακρίθαισις Βασιλικῶν tribuitur: igitur necesse est, ut anno, quo solus imperavit, edita sit. Id autem, uti e scriptoribus illius aevi colligi potest, non prius quam anno CMXLV. evenit. Nimirum Leone Imperatore an. CMXI. mortuo, cum Constantinus puer septennis reipublicae gerendae impar esset, Alexander eius patruus, ex Leonis voluntate imperium suscepit. Sed hic iam an. CMXII. obiit, quum annum unum et quod excurrit, regnasset. Quo extincto Constantinus, puer tum octo annorum imperium nactus, aetatem sub tutoribus ab Alexandro testamento institutis, inprimis Nicolao, Patriarcha Constantinopolitano, penes quem summa rerum fuit, usque ad annum CMXIX. egit. Ac hoc quidem anno vix pubes factus Romanum Lecapenum a Theodoro, Constantini magistro, in aulam evo-

nium om) historicos omnes colligi iussisset, non mi-

catum, custodem ac vindicem regni, graeci βασιλεοπά-
 .XX. vocant, creavit eiusque filiam Helenam uxorem
 .XX. duxit. Hic vero Romanus paullo post Caesar a Con-
 stantino salutatus, contempto Imperatore summam potesta-
 tem ad se rapuit, ac anno CMXX, Theodoram coniu-
 gem et Christophorum filium, an. CMXXIII. vero duo
 alios filios Stephanum et Constantinum diademate adeo
 donavit. Ab eo inde tempore Romanus primas in re-
 publica partes tenuit, ac maiestatis insignia solus usur-
 pavit, adeo ut Constantino, nihil fere praeter nomen
 Imperatoris superesse videretur. Atque sic fere per vi-
 ginti et sex annos Romanus pro arbitrio imperium ad-
 ministravit. Anno tandem CMXLIV. Constantinus lon-
 gioris otii pertaesus, recuperandi regni consilia volvit,
 ac Romano focero suo in monasterium detruso filiisque
 eius in exilium missis, an. CMXLV. solus rerum potitus
 est. Cum itaque Romano imperante Constantinus publi-
 cae curae et consilii plane expers fuerit, recuperato
 autem regno, testantibus aevi illius scriptoribus, in-
 signem operam in republica, hostium incursionibus et
 intestinis discordiis misere turbata, constituenda posuerit,
 quid impedit, quo minus tunc eundem corpus legum a
 Leone promulgatum sub incudem revocasse statuam?
 Quamvis vero annum, quo id factum sit, nec ausim
 nec possim definire, ex iis tamen, quae iam protuli,
 sequi videtur, Basilica repetitae praelectionis ante an-
 num CMXLV. a Constantino non fuisse promulgata.

m) Vid. *Volum. VI. Bibl. gr. p. 490 sequ.* FABRICIUS.

nus de iurisprudentia, quam de historia, quae coniungendae sunt, [ut toto libello docet FRANCISCUS BALDUINUS τ)] bene mereretur, ut observavit CASAUBONUS in *praefat. ad Polybium*. Unde Βασιλικῶν auctor assertus fuit a Luitprando atque a GENTIANO HERVETO υ). Hanc ἀνακρίθαρσιν η) passim laudat Theodorus Balsamon.

§. XIII.

Isti demum veri sunt Βασιλικῶν libri, qui a Constantino Porphyrogenneta ultima manu imposita fuerunt editi. φ)

τ) *De institutione historiae universae et eius cum iurisprudentia coniunctione Libr. II.* Paris 1561. rec. Halae 1726. 8. cura Nic. Hieron. Gundlingii et inf. HEINECCIUS *Iurisprud. rom. et attic. Tom. I. p. 1455 sequ.*

υ) Qui in praefatione ad *Libr. VIII. Βασιλικῶν διατάξεων Parisiis an. 1557.* edit. ad testimonium Luitprandi provocat, nulla tamen loci mentione adiecta.

η) Idem Balsamo prooem. in Nomocanonem Photii vocat:
τὴν τελευταίαν ἀνακρίθαρσιν τῶν νόμων τὴν γενομένην παρὰ
τῆ ἀοιδίμου βασιλέως κυρίου Κωνσταντίνου τῆ Πορφυρογενέτης.
FABRICIUS.

φ) In hac Basilicorum editione iussu Constantini Porphyrog. facta, non modo multa correctata, sed etiam ipsum

§. XIV.

Ad eos ipse Constantinus prochirum, o) five introductionem componi curavit, aut potius prochira, quae Basilius et Leo composuerant, recenferi: χ) unde illius quoque nomen tot prochirorum

ordinem, quem Leo in suis Basilicis tenuit, esse mutatum, SAM. PETITUS *Observat. Libro III. cap. 6. p. 332 sequ.* ex Eustathio et Balsamone observavit. Sic Novella Iustiniani CXXIII. teste Eustathio in priori Basilicorum editione *Lib. III. tit. I. cap. 6.* legebatur; in Basilicis repetitae praelectionis vero, quibus usus est Balsamo, eadem *Lib. III. tit. I. cap. 28.* inserta fuit. Quaeri hic etiam potest, an haec Basilica repetitae praelectionis eadem sint, quae ad nostram aetatem pervenerunt? Quidam, veluti BRUNQUELLUS in *Hist. iur. P. III. membr. I. cap. IV. §. 9.* id contendunt, sed uti HOFMANNUS *Histor. iur. Lib. III. cap. III. §. 4. not. c)* bene monuit, res nondum extra dubitationem est posita. Allegationes enim Βασιλικῶν, quae in Balsamonis exegefi Nomocanonis Photiani occurrunt, quippe qui, ut modo vidimus, Basilicis repetitae praelectionis usus est, Basilicis, quae hodie supersunt, non satis respondent.

o) A. c. CMXXXIX. FABRICIUS.

χ) Huic Svaresii sententiae, qua Constantinum Porphyrogen. editis Basilicis repetitae praelectionis, novum legum compendium compilasse, aut saltem, ut prochira iussu

exemplaribus inscriptum est, quae a studiosis et caus-

Basilii et Leonis concinnata recenserentur, curasse contendit, equidem, cum nec veterum scriptorum testimoniis, nec codicum MSS. auctoritate adiuvetur, accedere dubito. Fabricius quidem *not. o)* adeo annum definit, quo legum illud compendium a Constantino editum sit, sed sine auctore; potius, uti patet e recensione operum huius Imperatoris *Bibl. gr. Volum. VI. p. 489 sequ.* instituta, eius coniectura erronea illa opinione, prochirum legum, quod LEUNCLAVIUS *Iur. gr. rom. Tom. II. p. 79 sequ.* edidit, Constantino deberi, nititur, quam iam supra §. III. *not. d)* profligavimus. Ad Constantini aevum referenda potius est Ecloga legum sub Romano Seniore concinnata et in titulos quinquaginta distincta, quae teste LAMBECIO in *Comment. de Bibl. Vindob. Lib. VI. ad Cod. III. p. 18.* in Bibliotheca Caesar. Vindob. adservatur. Epigraphae eius haec est: *Ἐκλογὴ νόμων τῶν ἐν ἐπιτόμῳ ἐκτετεμένων, καὶ ἐν πεντήκοντα τίτλοις διεγερσμένων, ἀπὸ τε τῆς δωδεκαδέλτης τῶν διγέσεων Ἰουστινιανῆς, καὶ ἰνστιτάτων, καὶ τῶν καλεσμένων νεαρῶν, σὺν τῆς ἐκλογῆς τῆς ἐγχειριδίου.* Prooemii initium iam supra §. X. *not. ε)* exhibuimus. Ultima prooemii verba sunt haec: *διὰ πεντήκοντα τίτλων τεδείκαμεν ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει τῆς εὐτυχῆς Ῥωμανῆς βασιλείας πρὸς ὑπόμνητιν καὶ ὠφέλειαν τῶν ἐπιτυγχανόντων ταύτῃ τῇ μικρᾷ βίβλῳ.* E quibus cum appareat, editam esse hanc Eclogam primo imperii a Romano suscepti anno, eius aetas facile potest definiri. Cum enim Constantinus Porphyrog. Romanum Socerum sub finem an. p. C. N. 919. imperii consortem creaverit, vel hoc, vel sequente anno haec Ecloga legum edita

fidicis orientalibus varie interpolata et concisa pro libito, et ad ipsorum usum praepostereque descripta tam dissimilia, tamque perturbato ordine nunc reperiuntur.

§. XV.

Βασιλικῶν ἑκλογὴν, sive Synopsin p) Ioannes Sambucus vir Pannonius, Tarenti, apud Calabros, reperit et cum versione latina LEUNCLAVIUS ipsam edidit, Basileae MDLXXV. ψ) De illa fuse

fit necesse est. Eius auctorem Cosmam magistrum fuisse, ASSEMANUS *l. c. Lib. II. cap. 29. p. 583.* coniecit, hac non improbabili ratione adiutus, quod, quemadmodum e Romani Novellis a LEUNCLAVIO *Iur. gr. rom. Tom. II. p. 155. 158.* editis pateat, Romanus Cosmae opera in legibus suis componendis et evulgandis usus sit.

p) Fol. de hac [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 426. FABRICIUS.

ψ) Editionis Leunclavianae inscriptio haec est: *LX. Librorum Βασιλικῶν, id est universi iuris romani, auctoritate principum Rom. graecam in linguam traducti, Ecloga sive Synopsis, hactenus desiderata, nunc edita per Ioan. Leunclavium ex Io. Sambuci V. C. Bibliotheca. Item Novellarum antehac non publicatarum Liber, Adiunctae sunt et adnotationes, interpretis, quibus multae leges*

CUIACIUS *Lib. XVIII. cap. 37 et 38. Observat. iur.*

multaque loca iuris civilis restituuntur et emendantur

Basileae per Euseb. Episcopium MDLXXV. Fol. Sed

vera epigraphe huius libri, quam Car. Labbaeus e Co-

dicibus MSS. exhibet, ita habet: Νόμιμον τὸ κατὰ σοι-

χεῖον, ἐκλογὴ καὶ σύνοψις τῶν βασιλικῶν ξ' βιβλίων σὺν

παραπομπαῖς κατὰ σοιχεῖον. Scripta est secundum seriem

litterarum in omnibus titulis servatam, praeterquam in

primo, qui περὶ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῶν χριστιανῶν est in-

scriptus: παραπομπαὶ autem sunt loca similia, five pa-

rallela. Auctor huius Synopseos incertus est, nec, uti

STRUVIUS in *Histor. iur. cap. IV. §. 4.* statuit,

quidam eam Romano Lecapeno iuniori tribuerunt.

Hanc quidem Synopsin, bene notante HOFMANNO

in *Histor. iur. Lib. III. Cap. III. §. II. not. d) p.*

664. nemo Romano Lecapeno vindicavit, sed de alia

quadam breviori id nonnullos statuisse CUIACIUS

Observat. Lib. VI. cap. 10. animadvertit. Ipse autem

Cuiacius, uti colligi potest ex eius praefatione Com-

mentario ad *tit. π. de excusat. tutor.* praefixa quem

locum Svaresius supra §. VIII. excitavit, Synopsin, de

qua hic sermo est, possedit et latine vertit, sed nun-

quam edidit. Eandem teste FABRICIO *Bibl. gr. Vol.*

XII. p. 427. Io. Thomas Freigius I. C. interpretatus est.

Quae versio quamquam sub Freigii nomine nunquam

lucem vidit, ea tamen Leunclavio non incognita fuisse

videtur. Freigius enim in epistola ad Io. Mart. Oltin-

gerum Friburgi an. 1576. scripta et Petri Rami Pro-

fessione regiae, quae eodem anno Basileae prodiit, prae-

missa, postea autem in ZELTNERI *vitis Istor. Alt-*

ubi laudat etiam *μικρὸν κατὰ σοιχεῖον* incerti aucto-

dorf. Tom. I. p. 14. recusa ita queritur: Epitomen Βασιλικῶν a me e graeco in latinum translata et maximis laboribus correctam, sub alio nomine exiisse video.

Quibus verbis eum editionem Leunclavii pungere voluisse, non improbabile est. Nec ipse Leunclavius Synop-

sin Basilicor. iam ab alio latine fuisse versam diffitetur.

Nam in appendice adnotationum, qua hanc versionem

passim graviter perstrinxit, p. 106. ita scribit: *Exbi-*

buit mihi typographus interpretationem huius Eclogae no-

strae Basilicorum, tentatam a quodam, cuius ego nomen

de industria non edendum existimavi. Cf. Christfr.

Waechtleri litt. ad I. B. M. in *Act. Erudit. an. 1715.*

Mens. Nov. p. 505. et in *Opusc.* a TROTZIO editis

p. 589. Itaque primus Leunclavius hanc Synopsin edi-

dit, non autem secundum feriem litterarum, sed secun-

dum ordinem librorum *Βασιλικῶν*; indicem tamen titu-

lorum CCCXLVIII. quem in Codice MSto repererat,

secundum ordinem litterarum graece et latine edidit,

adiectis quibusdam decem Impp. Byzantinorum Novel-

lis ineditis. Ad hanc Synopsin CAR. LABBAEUS

Observationes et emendationes Parisiis 1607. 8. edidit,

quibus Leunclavii editionem sub examen vocavit et ope

Codd. MSS. Bibliothecae regiae Parisiensis plurimas

lacunas replevit graecaque scholia et capita quaedam

primum in lucem protraxit. Adiectae sunt Constitutiones

Impp. graeco-latinae X. multis in locis auctiores et

emendatiores, quam antea a Bonafidio et Leunclavio

editae erant. Exstat haec Synopsis MSta cum scholiis

graecis marginalibus in Bibliotheca Caesar. Vindob. Cod.

ris, de quo cum non liqueat, ampliandum censeo. ω)

iur. gr. I. et 2. vide LAMBECCII *Comment. de Bibl. Vindob. Lib. VI. p. 1. seq. et p. 10.* Asservatur etiam in Vaticana Cod. DCCCLII. cuius Svarefius §. XI. meminit et Codd. Palatin. num. VIII. XIII. et CCXLIX. inter quos vetustissimus est Cod. num. XIII. signatus, scriptus quippe an. Chr. MCLXVII. cuius feriem secundum ordinem litterarum exhibet ASSEMANUS in *Bibl. iur. orient. civ. et can. Lib. II. cap. 21. p. 438 - 495.* Codici Vatic. DCCCLII. teste Svarefio §. XI. praefixa est epistola Leonis, quae incipit: Ἰουστινιανῶ, forte eadem, quae Βασιλικῶν corpori praemissa legitur. De quatuor Codicibus huius Synopseos Parisiensibus, vide *Catalog. Codic. MSS. graec. Bibl. reg. Paris. Tom. II. p. 300 sequ.*

ω) CUIACIUS *Observat. Lib. XVIII. cap. 37 et 38.* agit quidem de Synopsi Βασιλικῶν eiusque errores indicat, non autem de libro, qui μικρὸν κατὰ σοιχεῖον inscribitur. De hoc potius *Observ. Lib. VI. cap. 10.* exponit; ibi hoc μικρὸν legum manuale ordine alphabetico distinctum fuisse confirmat. Auctor eius incertus est, sed post Phorbeni aetatem librum esse scriptum IO. GOTHOFR. SAMMET in *diff. de Hypobolo §. VIII. in Opusc. p. 30.* coniecit. Carol. Labbaeus, uti auctor est Svarefius §. VIII. hoc opusculum νόμιμον κατὰ σοιχεῖον vocat, ita etiam inscribitur in Cod. iur gr. IV. qui in Bibl. Caes. Vindob. servatur, cf. LAMBECCII *Comment. de Bibl. Vindob. Lib. VI. p. 23.* Exstat etiam MStum in Bibliotheca Vaticana, uti ASSEMANUS in

§. XVI.

Iam vero est operae pretium recensere constitutiones Imperatorum et responsa Iurisconsultorum, e quibus Βασιλικῶν σωματοποιίαν compilarunt supra scripti tres Augusti.

§. XVII.

Inprimis e Iustiniani q) Codice, Digestis, In-

*Bibl. iur. orient. Lib. II. cap. 22. p. 499. tradit. Non-
dum editum est, sed iudice Lambecio l. c. dignum,
quod edatur.*

q) Non pauca autem ex his, quae in corpore iustiniano leguntur sunt a Basilicis omissa vel immutata, quorum multa notat Theodorus Balsamo, scholiis ad Photii Nomocanonem. FABRICIUS. *)

*) Quemadmodum non omnes leges, quae in libris iuris iustiniani supersunt, in Basilicis leguntur, ita contra ea in iustiniano iuris corpore quaedam et ICtorum veterum fragmenta et Imperatorum Constitutiones desiderantur, quae in Basilicis reperiuntur. Sic titulos Digestorum *de bonis damnatorum et de interdictis et re-
legatis* Cuiacius et Contius ope Basilicorum suppleverunt, multas-
que Imperatorum constitutiones ANTONIUS AUGUSTINUS in *Libr. Emendat. et opinion.* Anton. Contius, qui se Codicem iustinianum plus quam centum quinquaginta constitutionibus graecis auxisse in Praefatione *ad Dig.* gloriatur, et IAC. CUIACIUS in *Libr. Observat.* veluti *Lib. VIII. c. 13. IX. c. 20. X. c. 8. XI. c. 18 et 31. XII. c. 1. 2. 3. 21, 22. 31. XIII. c. 5. II et*

stitutionibus et Novellis collecti sunt Βασιλικῶν libri, α)

38. XIV. c. 16. XX. c. 31 et 34. eruerunt, quas in Codice iustiniano frustra quaesiveris.

α) Rationem vero compilatores Βασιλικῶν hanc servarunt, ut leges in diversis corporis iuris iustiniani partibus dispersas ad idem vero argumentum spectantes, colligerent et uno titulo comprehensos proponerent, ita quidem, ut primum fragmenta veterum Ictorum in Pandectis obvia, dein Constitutiones Codicis, tandem Institutionum et Novellarum capita, si quid in his, quod ius Digestorum vel confirmaret vel suppleret sancitum esset, sisterent, suppressis tamen saepe Ictorum nominibus, plane omissis librorum, e quibus fragmenta excerpta sunt, titulis ac neglectis denique Constitutionum e Codice iustiniano desumptarum inscriptionibus et subscriptionibus, quam compilatorum incuriam iure reprehendit TROTZIUS de *memor. propagata* Cap. III. p. 179. Quaeri autem hic non incommode potest, utrum Basilicorum compilatores hoc ipso iustiniani iuris corpore, quod hodie superest, an vero graeca eius versione usi sint? IO. IENSIUS in *Notit. uber. Basilic.* §. III. Basilicorum architectos corpore iuris latino, [esse usos] sibi persuadet; sed argumenta, quibus hoc evincere studet, facile possunt convelli. Quamvis enim ei largiamur, in libris Βασιλικῶν saepe eosdem errores, quibus Corpus iuris latinum laborat, deprehendi; porro eundem saepe ordinem in Basilicis esse, qui in Corpore iuris iustiniano servatur, denique multa passim latina graecis litteris Basilicis esse inserta; inde tamen non sequitur

ut vel ex epigraphis prochirorum patet, atque ex

Basilicorum editores latino iuris corpore esse usos. Haec omnia fane tum e graecis Pandectarum et Codicis versionibus κατὰ πόδα factis, quarum multae tunc temporis exstitisse videntur, cum iam ipse Iustinianus Const. *de conc. Digest.* §. 12, et Const. *Tanta* §. 21. earum conficiendarum facultatem permisisset, tum scribarum incuria in Βασιλικῶν textum irrepere potuerunt. Alii opinantur, Basilicorum collectores Pandectarum capita et Codicis constitutiones graece vertisse. Sed et hi falluntur. Non opus erat novis versionibus, cum iam plures et Pandectarum et Codicis graece versiones, quibus uti possent, tunc temporis exstarent. Secuti potius esse videntur Basilicorum compilatores graecas, quae tum aderant, Institutionum, Pandectarum et Codicis versiones, non tamen easdem semper, sed varias. Modo enim versione κατὰ πόδα, modo alia κατ' ἐπιτομὴν, modo alia denique κατὰ μέσσην τάξιν aut παραφράσει usi sunt; inde e iure iustiniano excerpta textui latino non semper accurate respondent, sed modo pressius, modo latius, modo de verbo ad verbum reddita in libris Βασιλικῶν leguntur. Sic in Pandectis Basilicorum editores brevioribus versionibus usi esse videntur, quod vel inde potest colligi, quod Scholiastae interpretationis et perspicuitatis causa saepe species efformarunt. Contra ea in Codice versiones prolixiores inprimis Thalelabei secuti sunt, qui cum rescripta Imperatorum saepe fusius, quam in Codice iustiniano leguntur, exhibuerunt, addita facti, quod Imperatori edendi rescripti occasionem praebuit, narratione, fuerunt, qui cum Iensio l. c. §. 10. archetypa

praefatione Leonis in Ἐκλογὴν Βασιλικῶν Codice Vaticano DCCCLII. quae est κατὰ σοιχεῖον, β) et ex Synopsi Michaelis Pfelli, Codice Vaticano DCCCXLV.

§. XVIII.

Quod attinet ad libros IV. r) Institutionum, quidam tradunt eas aevo ipso atque iussu Iustiniani a Theophilo, Antecessore Constantinopolitano et viro illustri, uno e tribus viris quibus illas concinnandi provincia demandata fuerat, in graecum versas fuisse.

rescriptorum veterum tempore Leonis et Constantini adhuc exstitisse sibi persuaderent, quorum sententiam Ill. ZEPERNICK in *Praeterm. de vita et constit. Leonis Sect. III. §. XII. p. 293.* refutavit.

β) Vide supra §. XI. Ipse etiam Leo in prooemio libris Βασιλικῶν praefixo disertis verbis tradit: se ex Pandectis, Codice, Novellis et Institutionibus novum legum corpus contraxisse, resectis et omissis iis, quae temporum suorum rationi non convenirent, vel parum sibi necessaria viderentur, seque eiusdem argumenti capita hic et illic in corpore iuris iustiniani dispersa in unum *titulum* compegisse. Vid. *Tom. I. Basilic.* edit. FABROTI, in limine. Addi potest HARMENOPULUS in *Prompt. iur. civ. Lib. I. Tit. I. §. 2.*

r) [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 353 *sequ.* FABRICIUS.

Sic ANTONIUS AUGUSTINUS γ) censet, et VIGLIUS in ea se fuisse sententia quondam scribit, sed addit, postmodum se vertisse stilum, quia Theophilus id in praefatione non tacuisset, ipsumque Theophilum aetati Iustiniani fuisse proximum putat, δ) sicut et FRANC. BRÖEUS in *Chronologia iuris*. ε)

γ) *Lib. III. Emendat. cap. VIII.* apud Ottonem in *Thef. iur. Tom. IV.*

δ) In praefat. ad Carol. V. Imp. editioni *Theophili* praemissa §. 31.

ε) De aetate, qua Theophilus Institutionum paraphraestes vixit, non satis convenit inter viros doctos. Ac CUIACIUS quidem in *Comment. ad l. 19. π. de reb. credit.* IAC. GOTHOFREDUS in *Man. iur. p. m. 72.* EDM. MERILLIUS *Observ. Lib. VIII. c. 27.* et alii, illum diu post Iustiniani tempora floruisse autumant. Alii vero interpretem nostrum Iustiniani aevo propiorem fuisse contendunt. Hi quidem in duas veluti partes abeunt. Quidam enim, uti VIGLIUS ZWICHEMUS *loco not. δ) laud.* et BRÖEUS in *Chron. iur.* quos sequuntur CAR. HANNIBAL FABROTUS in *Praef. ad Theophil.* IAN. VINC. GRAVINA *de orig. iur. civ. Lib. I. c. 38.* et BERNH. HENR. REINOLDUS *ad Mercerii conciliat. leg. p. 52.* Institutionum iustinianearum auctorem ab earum interprete graeco distinguunt; alii vero veluti ANT. AUGUSTINUS *loc. not. γ) cit.* IAC. CURTIUS in *Praefat. Theophilo* prae-

Illas indicavit primum ANGELUS POLITIANUS in *Miscellaneis*, §) edidit postea VIGLIUS graece Parisiis anno MDXXXIV. η) cum exscripsisset nactus exemplar a Cardinali Bembo e Veneta Bibliotheca Marciana, cui Bessarion, Cardinalis, reliquerat et dein aliud a Ioanne Baptista Egnatio: idemque primum

missa, ipse SVARESIUS, NIC. HIERON. GUNDLINGIUS in *Gundlingian. Part. II. num. 3. IUST. HENNIG. BOEHMERUS* in *Diff. praelim. de paraphrasi Theophili* §. 9. IOH. HEN. MYLIUS in *Histor. Theophili cap. 2. IOH. GOTHOFREDUS SAMMET* in *Coniecturis de Theophili vita et ἐρμηνείᾳ Institut. in Opusc. p. 211 sequ.* et instar omnium GUIL. OTTO REIZIUS in *Praefat. ad Theophil. p. 25 sequ. in Excursu ult. ad Theophil. §. 4. et in Praefat. ad quatuor Libr. Basilicor. in Meerm. Thes. Tom. V. firmissimis argumentis probarunt, paraphrasten nostrum fuisse eundem Theophilum, qui Triboniani auspiciis una cum Dorotheo Institutiones Iustiniani iussu editas concinnavit.*

§) *Cap. 84. in GRUTERI face artium Tom. I. p. 102.*

η) Princeps editio Viglii Zwichemi prodiit Basileae an. 1534. *Fol. ex officina Frobeniana.* Hanc eodem anno secuta est Parisiensis, typis Wechelii. 8. quam Svaresius laudat. Graece Theophilus etiam lucem vidit Lovanii, in officina Rutgeri Rescii an. 1536. 4. adiectis aliquot Petri Nanni notulis.

supplevit titulum de *iustitia et iure*, qui deerat. θ) Easdem IACOBUS CURTIUS Brugenſis, cum interpretatione latina rursus evulgavit anno MDXLV. ι) mox LUDOVICUS MIRAEUS Lugduni MDLXXX. κ) deinde DIONYSIUS GOTHOFREDUS; λ) postremo CAROLUS ANNIBAL FABROTUS, Antecessor Aquenſis, emendatiores graece et latine edidit Parisiis, anno MDCXXXVII. μ) Exstant manuscriptae in Vaticana et Palatino Codice CXCIV. ν)

θ) Supplevit Viglius hanc lacunam e Basilicis. Ceterum in omnibus, qui hucusque innotuerunt, Theophili codicibus titulum de *iustitia et iure* deesse, observavit REIZIUS *Exc. V. ad Theophil.* p. 1135. not. (†)

ι) Haec Curtii versio primum prodiit Antwerpiae apud. I. Steelfium 1536. 8. postea Pictavii 1539. 8. Brug. 1545. 12. et Lugd. 1558. 12. Cf. EVER. OTTONIS *Praefat. ad Tom. V. Thes. iur. rom.* p. 14.

κ) Apud Tornaesium graece et latine, 12. et 1581. 4.

λ) Gothofredi editio Theophili prodiit primum Genevae 1587. ap. *Eustath. Vignon.* 4. repetita postea Lugduni 1608. 4. et denique Genevae 1620. 4. ap. *Sam. Crispinum.*

μ) Fabrotus Theophilum bis edidit, primum Parisiis 1638. 4. postea ibidem 1657. 4. latine Theophilum etiam edidit Io. Doujat Paris 1681. recuf. Venet. 1738. 4. emen-

§. XIX.

Digesta f) quoque comprehensa libris quinquaginta

passim Curtii et Fabrotii versionem. Reliquas editiones Theophili recensuit REIZIUS *Exc. IV. ad Theophil. p. 1110 sequ.* quo loco omnium fere editionum virtutes et vitia exposuit. Hoc saeculo Ioh. Henr. Mylius novam Theophili editionem meditatum esse, auctor quidem est GOTTLOB AUG. IENICHEN in *vita Mylii p. 27. Opusc. Mylian. quae Lugd. Bat. 1738.* prodierunt, praemissa, sed dubium reddit hoc testimonium REIZIUS in *Praefat. ad Theophilum §. 2. p. 10.* Certius teste REIZIO *l. c. §. 3. p. 11.* est, novam Theophili editionem Corn. a Sieben et Georg. d'Arnaud parasse, quorum tamen neuter consilio satisfecit. Novissimam eamque prioribus longe praestantiores editionem Guil. Ott. Reizio, quem modo laudavimus, debemus, editam *Hagae comitum 1751. II. Volum. 4.* Hic enim praeter novam eamque prioribus multo elegantiores versionem latinam, omnesque virorum doctorum in Theophilum adnotationes, tum suas animadversiones, tum viginti Excursus, illustrando Theophilo egregie infervientes, et glossarium Theophilinum adiecit, omninoque tam praeclare de Theophilo meritus est, ut reliquis Theophili editoribus omnibus palmam praeriperet.

*) Vid. SYLBURGII *Catal. MSS. graec. Bibl. Palat. num. XIX. p. 8. l. c.* Indicem codicum Theophili MSS. G. O. REIZIUS in *Praefat. Theophili paraphrasi* praemissa §. 32. p. 20 *sequ.* exhibuit.

ginta graece reddita sunt a Thalelaeo, aetate Iustiniani, et conversa κατὰ πόδα, ut vult BALDUINUS in praefatione Scholiorum ad Novellas, HALOANDER in prooemio ad Novellas asserit haec se legisse. Accedunt huic sententiae SVALLEMBERGUS in prologo ad Härmenopulum, et CUIACIUS cap. 31. Lib. XVII. et cap. 10. Lib. VI. Observationum iuris, qui Thalelaeum νομικῆς ὀφθαλμὸν dictum adnotat cap. 33. Lib. XIII. o) Erat iste

f) [Bibl. gr. Vol. XII.] p. 356 sequ. FABRICIUS.

o) Svallemborgus quidem loco a Svaresio laudato, Thalelaeum Digesta graece reddidisse scribit, sed non probat; Cuiacius vero duobus illis locis, scilicet *Observat. Lib. XVII. cap. 31.* et *Lib. VI. cap. 10.* ne verbum quidem de Pandectis a Thalelaeo graece versis habet. Tertio loco scilicet *Observat. Lib. XIII. c. 33.* laudat quidem Thalelai interpretationem *l. pen. C. famil. ercisc.* et addit, multa ex eius interpretationibus in Βασιλικῶν textum irrepsisse, verum de Thalelai versione Pandectarum graeca plane filet. Neque e Balduini verbis id, quod Svaresius contendit, tuto colligi potest, nam in *Protheoria ad Novellas* ap. HEINECCIUM in *Iurispr. Rom. Att. Tom. I. p. 1288.* asserit quidem: *permittente Iustiniano Thalelaeum Antecessorem universas Pandectas in linguam graecam κατὰ πόδα transtulisse*, sed scientiae rationem non addit; Haloander vero in epistola nuncupatoria ad Senatum Noribergensem Novellarum

Thalelaeus Antecessor et vir illustris, atque unus

editioni praemissa, graecam Pandectarum versionem Thalelaeo quidem tribuit, quamvis nullius auctoris testimonio adiutus, sed eam se legisse nullibi tradit. Quare merito hanc sententiam HOFMANNUS in *Histor. iur. Lib. III. Cap. I. §. 3. not. c. p. 629.* expofit, quem etiam secuti sunt RITTERUS ad *Heineccii Histor. iur. Lib. I. cap. IV. §. 302.* et REIZIUS *Exc. III. ad Theophil. not. 20. p. 1053.* De eo autem inter viros doctos convenit, nimirum Thalelaeum Commentarios in Digesta edidisse et Codicem ac Novellas exposuisse, quid? quod restant adhuc fragmenta quaedam Commentarii in titulos Digestorum et Codicis *de Advocatis, sive de postulando et de procuratoribus et defensoribus*, edita cum latina interpretatione et doctissimis observationibus a Dav. Rhunkenio, in MEERMANNI *Thes. iur. Tom. III. et V. cf. REIZII Excursus XX. ad Theophil. p. 1243.* Ceterum duo Thalelaeos fuisse, alterum inter Pandectarum compilatores laudatum, alterum vero Βασιλικῶν interpretem, praeter alios FABRICIUS *Bibl. gr. Vol. X. p. 546.* IOH. HENR. MYLIUS in *Histor. Theophili cap. III. §. 7.* et IOS. SIM. ASSEMANUS in *Bibl. iur. orient. can. et civ. Lib. II. c. XX. p. 245.* statuunt; quorum quidem sententiam, quamquam REIZIUS *Exc. III. ad Theoph. not. 19. p. 1052.* iusto fundamento destitui, persuadere sibi videtur, non omnem tamen argumentorum vim, quibus possit confirmari dissolvit. Cum enim Thalelaei *Scholia ad Novellas Basilii Macedonis* a NIC. COMNENO in *Praenot. mystagog. p. 345. et 403*

e collectoribus Pandectarum seu Digestorum, eiusque meminit Iustinianus in praefatione Codicis et constitutione *Omnem* etc. ut ANTONIUS AUGUSTINUS observat in notis ad Librum *de propriis nominibus Pandectarum*, π) ubi asserit, sicut et CUIACIUS, ex hac interpretatione Thalelaei multa in Basilicis superesse. Ad Matthaeus Blastares *) relatus ab ANTONIO AUGUSTINO *ad Novellas* in *προλεγόμεναις*, Stephanum *εἰς πλάτος* interpretatum esse Digesta, ρ) Cyrillum *κατ' ἐπιτομήν*, σ)

citentur, necessario etiam sequitur, fuisse Thalelaeum quendam Ictum, illo, qui Iustiniani aevo vixit, multo recentiore. Hinc non improbabilis est coniectura Afsemani l. c. p. 425. statuentis, Thalelaeum iuniorem paullo ante Theodori Balsamonis tempora floruisse.

*) In OTTONIS *Thef. iur. Tom. I. p. 256. not. d.*

ρ) [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 370. FABRICIUS-

ρ) Stephanum quem Iustinianus in *Constit. Tanta. §. 9.* inter Pandectarum compilatores laudat, Pandectas *εἰς πλάτος* vertisse, Matth. Blastares l. c. disertis verbis tradit, sed eundem etiam Commentarios in omnes Corporis iuris iustiniani partes scripsisse, REIZIUS *Exc. XX. ad Theophil. p. 1243.* observavit. Sunt tamen, qui Stephanum Pandectarum compilatorem diversum esse ab interprete earum graeco statuunt, veluti HOFMAN-

Dorotheum usum in eorum versione μέση τάξι

NUS in *Hist. iur. Lib. III. cap. I. §. 3. not. b.* Ex eius Commentariis ad titulos Pandectarum et Codicis *de postulando* sive *de Advocatis*, et ad tit. *de Procuratoribus* et *defensoribus* restant adhuc fragmenta quaedam a Dav. Rhunkenio in MEERM. *Thes. iur. Tom. III. et V.* edita. In Bibliotheca Vindobon. teste LAMBECIO *l. c. Lib. VI. p. 11.* exstat Anonymi collectio graec. MS. legum variarum ex Imp. Iustiniani Institutionibus, Digestis, Codice et Novellis, in qua Stephani Antecessoris Libri Κώδικος συντόμῃ cum saepius, tum his inprimis verbis laudantur: ἐκ τῆς ὀγδόῃς βιβλίας τῆς συντόμῃς κώδικος Στεφάνου Αντικένσορος: ὁ βίβας ἐκτὸς etc. An et hoc opus Stephano, Pandectarum compilatori,tribuendum sit, definire non audeo, tum quod hic non Antecessor, sed causarum patronus a Iustiniano in *Constit. Tanta §. 9.* appellatur, tum quod, plures Stephanos ICTOS etiam post Iustiniani tempora exstitisse, vix potest negari. Sic ASSEMANUS in *Bibl. iur. orient. Lib. II. cap. 20. p. 421 sequ.* Stephanum, cuius nomen permultis scholiis Βασιλικῶν praefixum legitur, circa Alexii Comneni tempora claruisse observat, et NIC. COMNENUS in *Praenot. mystagog. p. 404.* duo Stephanos ICTOS laudat, quorum alterum Nomicum, alterum Magistrum, iudicem Veli appellat.

- σ) Etsi in editione Blastaris, quam GUIL. BEVEREGIUS *Tom. II. Synodici s. Pandect. Canon.* inferuit, Cyrilli nomen inter Digestorum enarratores haud legitur, e Basilicorum tamen Scholiis, eum Digesta interpreta-

tradit, τ) Thalelaeum Rutilius, alii Thallelaeum vocant.

tum esse, abunde patet. Videtur τὸ πλάτος et indicem Digestorum edidisse, unde *Basilic. Tom. III. p. 184. Ἰνδικεύτης* cum Stephano appellatur. Commentatus etiam est in Codicem, vid. *Basilic. Tom. III. 60. a. 61. b. 62. c. 63.* Fragmenta, quae ex eius Commentario ad tit. Pand. et Codic. *de postulando et de Procuratoribus et Defensoribus* supersunt, Dav. Rhunkenius una cum Thalelaei, Theodori, Stephani, Gobidae aliorumque graecorum Ictorum Commentariis e Codice Bibliothecae Lugduno-Batavae edidit, et *Thes. Meerm. Tom. III. et V.* inferuit. Aetatem, qua Cyrillus vixit, quod attinet, REIZIUS *Exc. XX. ad Theophil. p. 1245.* eum ante Novellam Iustiniani CXV. h. e. ante an. DXXXV. quo promulgata est, scripsisse, e *Basilic. Tom. V. p. 225.* docuit. Neque equidem negaverim Cyrillum, qui loco cit. laudatur, ante an. DXXXV. scripsisse, sed in iisdem Basilicis etiam Cyrilli cuiusdam recentioris scholia superesse, asserere non dubito. Id ut contendam, movent me scholia Basilicor. *Tom. III. p. 50. 51.* in quibus Cyrillus Alexii Comneni Imp. *διάταξιν* laudat. Idem confirmant Scholia *Basilic. Tom. V. p. 431. et Tom. VII. p. 89.* ibi enim Cyrilli editio scil. *Basilic.* commemoratur. Itaque videtur, observante ASSEMANO in *Bibl. iur. or. Lib. II. c. XX. p. 404.* Cyrillus recentior, post Alexium Comnenum claruisse. Forte idem Cyrillus glossas nomicas collegit, quas una cum Philoxeni Glossario Car. Labbaeus Parisiis 1679. Fol. edidit.

§. XX.

Codex t) in libros duodecim divisus, in graecum

τ) Neque Dorotheus apud Blastarem inter graecos Pandectarum interpretes memoratur, sed e Scholiis Basilicorum eum Digesta exposuisse satis constat. Floruit Dorotheus tempore Iustiniani et in schola Berytensi Antecessoris munere magna cum laude functus est. Pandecten *εἰς πλάτος* vertisse FABROTUS *Basilic. Tom. VI. p. 259.* statuit, sed sine auctore, at Commentarium in Digesta eum scripsisse e *Basilic. Tom. IV. p. 336. b. 337. n. o. 338.* patet. *Indicem Codicis* eidem adscribit IO. AUG. BACHIUS in *Hist. iur. Lib. IV. Cap. I. Sect. III. §. 9. p. 602. edit. nov.* nescio qua auctoritate; certe in memorabilibus ex Scholiis Basilic. a REIZIO *Exc. XX ad Theophil.* collectis, nullus locus occurrit, e quo id colligi possit; nec REIZIUS *l. c. p. 1243.* Dorotheum ICTis, qui Codicem iustinianum illustrarunt, annumerat. Ceterum etiam inter recentioris aevi ICTos Dorotheus quidam exstitisse videtur; nam Dorothei monachi *Schol. III. tit. de testibus* in *Compend. legum Leonis et Constantini* NIC. COMNENUS in *Praenot. mystag. p. 408.* laudat. Vid. etiam ASSEMANUS *l. c. p. 405.*

His Digestorum commentatoribus a Svaresio memoratis Reizius *l. c. p. 1243.* Theophilum, Theodorum Hermopolitem, Isidorum, Anatolium Anonymum et Enantiophanem addit. Theophilum, de cuius aetate iam supra ad §. XVIII. *not. ε)* exposuimus, in Digesta commentatum

translatus etiam fuit, atque huius modi Codicem graecum visum fuisse in insula Creta SVALLEMBERGUS loco laudato, v) et BALDUINUS φ) in *Prolegomenis* affirmant reperiri. FREHERUS χ)

esse, et Scholia Basilicorum et fragmenta, quae ex eius Commentariis ad tres priores Pandectarum partes et e graeca titulorum *de verborum significatione et regulis iuris* versione restant, satis evincunt. Haec fragmenta in Scholiis et Synopsi Basilicor. glossis nomicis et Harmenopulo passim obvia, Reizius collegit et cum latina versione doctisque animadversionibus *Theophili Paraphrasi graecae Institutionum* p. 945 sequ. adiecit. De Theodoro, Isidoro et Anatolio ad §. XX, de reliquis infra dicendi erit occasio.

t) [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 365. FABRICIUS.

v) Verba Svallebergi in praefatione ad Harmenopulum sunt haec: *Sequuti deinde et alij multi, qui μεταφραστικῶς et παραφραστικῶς multa sunt interpretati, ex quorum numero et Theophilus fuit, et is, qui Iustiniani Codicem graecum fecit, quem ante annos quatuor quidam mihi retulerunt, se in insula Creta vidisse.*

φ) In *Protheoria de Novellis Constitution.* ap. HEINECCIUM in *Iurisprud. Rom. Att. Tom. I.* p. 1287.

χ) In epistola dedicatoria ad Rudolphum II. Imp. praefixa

refert, eius interpretem exstitisse illum, qui Κωδικεύτης nomine laudatur in Basilicis opinor. Scribit tamen MATTHAEUS BLASTARES Thalelaeum Anticensore, τῆς Κώδικας εἰς πλάτος exposuisse, ψ) Theodorum Hermopolitem συντετμημένως, ω) ἔτι

Iuri gr. rom. Tom. I. utitur his verbis: *Codicem graece conversum quidam testantur, quem et ipsi vidimus eiusque interpretem Κωδικεύτην dictum legimus; e quo loco RITTERUS ad Heineccii Histor. iur. Lib. I. cap. VI. §. 402.* Bibliothecam Heidelbergensem graecam Codicis versionem olim servasse coniicit. Ceterum τῷ Κωδικεύτῃ saepe etiam in Scholiis Βασιλικῶν mentio fit, quo nomine utrum quis eorum, quos Blastares laudavit, an Stephanus, an vero alius intelligatur, certo non potest definiri.

ψ) Thalelaeum Codicem interpretatum esse, praeter Blastarem etiam Scholia Basilicorum confirmant. Cf. *not.* ο) ad §. XIX.

ω) Theodorus, Antecessor Constantinopolitanus, observante REIZIO in *Exc. XX. ad Theophil. p. 1242 et 1245.* Iustiniano imperante quidem floruit, sed perperam a FABRICIO in *Bibl. gr. Vol. XII. Lib. VI. c. 6. p. 345.* quem temere secutus est HOFMANNUS in *Hist. iur. Lib. II. Cap. II. p. 556.* una cum Isidoro, Iuliano, Salaminio et Thalelaeo inter ICTos, quorum opera Iustinianus in condendo iure usus est,

δὲ συντομώτερον Anatolium, α) at Isidorum β) con-

refertur; nam nec Theodori, nec reliquorum quos iam laudavimus, nomina in Constitut. *Tanta* §. 9. leguntur, sed modo in inscriptione Constitut. *Omnem*, in qua Iustinianus Antecessoribus rationem tradendi et docendi iuris praescribit, si Iulianum exceperis, occurrunt. Scripta Theodori quod attinet, commentatus est in Digesta, quod tum e Scholiis Βασιλικῶν, tum e fragmentis Commentarii ad *tit. π.* et *C. de postulando* et *de Procuratoribus et Defensoribus*, a Rhunkenio editis et aliquoties iam laudatis clarissime patet. Codicem συντέτμημένως eundem exposuisse, Matth. Blastares tradit. In Bibliotheca Caesarea Vindobonensi teste LAMBECIO *l. c. Lib. VI. P. I. p. 15 et 33.* Synopsis Codicis Iustiniani erotemata in LXXXII. capita divisa, quae Theodori nomen prae se fert, servatur, et sunt, qui eam Theodoro adscribant; sed observavit REIZIUS in epistola ad Ger. Meermannum *de Theodori Hermopolitae Synopsi erotemata Cod. iustin.* in MEERMANNI *Thes. iur. Tom. VI. p. 861 sequ.* illam epitomen, quam Bibliotheca Vindobon. Cod. III. n. 8. et Cod. IX. servat, non esse Theodori Synopsin, sed opusculum per alium post tempora Theodori ex huius Synopsi efformatum vel potius deformatum. Illustravit Theodorus etiam Novellas. Vid. REIZII *Exc. XX. ad Theophilum p. 1243.* Locum ex Theodori Commentario in Novellas exhibet SERINGERUS in edit. *Nov. Iustin. p. 278.* Cum hoc Theodoro Iustiniani aevum attingente, non confundendus est Theodorus Hermopolites, qui post Basilicorum promulgationem vixisse vide-

tractius Thalelaeo, aliis vero duobus latius. Theo-

tur. Huius Νόμων παρεμβολή ἐκ τῶν βασιλικῶν μετὰ ἐξηγήσεων καὶ σχολίων a Lib. II. cap. 41. usque ad Libr. X. teste ASSEMANO in *Bibl. iur. orient.* l. c. p. 426. servatur in Bibliotheca Vatic. Cod. MDCLXXXI. Exstat idem liber in Bibl. reg. Paris. Cod. MCCCLII. et MCCCLVIII. olim num. MMDXIX. et MMDXXV. signatis, ac teste CAR. du FRESNE in *Glossar. ad Scriptt. med. et inf. graecitatis, in indice auct. graec.* p. 33. sic inscribitur: Θεόδωρος Ἑρμοπολίτης ἐκλογαί, ἤγαν δέκα βιβλία τῆς ἐξηκοντα βίβλης. Cf. *Catalog. Codd. MSS. Bibl. reg. Paris. Tom. II.* p. 302 et 305. Eundem librum Ant. Augustinus possedit. Vid. GEBAUERI *Mantissa cit.* p. 189. Cod. 180. Laudatur in hoc libro nondum edito Novella Alexii Comneni, hinc Du Fresne l. c. Theodorum post huius Imperatoris tempora floruisse, non improbabili ratione colligit. Huic Theodoro Hermopolitae ASSEMANUS l. c. p. 427. etiam Synopsin Codicis erotematicam, supra laudatam adscribit, forte haud immerito, cum ipse Reizius, uti diximus, eam post Theodori senioris aetatem concinnatam esse iam suspicatus sit. Eidem Theodoro equidem tribuendam esse censeo expositionem Novellarum Leonis Philosophi, quae in *Scholiis Basilicorum Tom. VII.* p. 911. memoratur. Etsi enim REIZIO *Exc. XX. ad Theophil.* p. 1245. Theodorus, qui d. l. ad Novellas Leonis scripsisse dicitur, Theodorus Anagnostes esse videtur, cuius graecam Synopsin Canonum NIC. COMNENUS in *Praenot. mystag.* citat, nihil tamen impedit, quo minus Theodorum nostrum etiam constitutiones Leonis

dori argumenta brevia in Codicem laudari in Basilicis CUIACIUS prodit illumque passim laudat, γ) sicut et ANTONIUS AUGUSTINUS, GOTHOFRE-

Philosophi illustrasse existimem, praesertim cum Nic. Comnenus *l. c. p. 402. Theodori Hermopolitae Schol. 3. in tit. de testib. ad legem Leonis in compend. legum* citet.

α) Hic inter Digestorum architectos laudatur a Iustiniano in Constitut. *Tanta*, §. 9. Patrem habuit Leontium, avum Eudoxium, ICTos clarissimos, hinc a Iustiniano *l. c. vir. ab antiqua stirpe legitima procedens* appellatur. In academia Berytensi ius docuit et Antecessoris munere functus est. Digesta eum Commentario illustrasse, supra *not. τ) ad §. XIX.* observavimus. Codicem eundem exposuisse *συντομώτερον*, et auctor est Blastares *l. c.* et varia Βασιλικῶν loca a REIZIO *Exc. XX. ad Theophilum p. 1234.* citata, probant.

β) Isidorum ad Codicem iustinianicum commentatum esse, praeter Blastarem, probant etiam Scholia Basilicor. Vid. REIZII *Exc. XX. ad Theophil. p. 1237.* Eum inter ICTos graecos, qui Pandectas interpretati sunt, esse referendum, *not. τ. ad §. XIX.* diximus. Alius ab hoc est Isidorus, Antecessor et Logotheta Dromi, cuius Scholia in Novellas Alexii Comneni NIC. COMNENUS in *Praenot. mystagog. p. 403.* laudat.

γ) *Observ. Lib. V. c. 40. IX. c. 20. XVIII. c. 37.*

DUS; δ) et exstat eiusdem Codicis versio gallica sub Lothario facta, ut testis est FREHERUS, ε) eaque se CUIACIUS usum esse profitetur in *cap. pastoralis ext. de causis possess. et propriet.* et alibi;

δ) Veluti in *Bibl. iur. civ. rom. cap. VI.* in GOTHOFREDI *oper. minor. a Trotzio editis p. 1269.* Ceterum non hi soli, quos Svaresius e Blastare laudavit, Codicem interpretati sunt, verum etiam Phocas, Stephanus et Cyrillus. Vid. REIZII *Exc. XX. ad Theophil. §. IX. p. 1243.*

ε) In epistola nuncupatoria ad Rudolphum II. Imp. *Iuri gr. rom. Tom. I.* praemissa, his utitur verbis: *Et quae a quibusdam laudatur vetus conversio gallica Codicis, ipsam quoque ab eo demum Lotharii aevo factam fuisse consentaneum est.* Duplicem vero versionem Codicis iustiniani gallicam exstare, quarum altera, eaque vetustissima, tres tantum libros postremos complectitur, altera recentior, omnes libros Codicis explicat, docet nos Cuiacius in epistola dedicatoria ad Margaretham Valesiam, Francisci I. regis filiam, *Commentario in tres postremos libros Codicis praemissa Tom. III. opp. p. 222. edit. Hanov.* Hanc integriorem translationem se e Bibliotheca Catharinae Mediceae, Reginae, utendam accepisse l. c. testatur, et passim veluti in *Recitationibus ad Decretal. Lib. II. cap. pastoralis de causis poss. et propriet. Observat. Lib. XI. c. II. et Lib. Lib. c. 24.* laudat.

exstat quoque Turcica, cuius in Paratitlorum prologo meminit αὐτόπτης LEUNCLAVIUS. §)

§) Post Leunclavium, observante AUG. CORN. STOCK-
MANN O V. C. *ad Bachii Hist. iur. rom. Lib. IV. cap.*
*II. §. 17. not. * p. 658.* idem etiam recentiores quidam
itinerariorum editores, veluti Schaw, Anglus, in libro:
Voyages dans plusieurs provinces du Levant, Traduct.
françoise, à la Haye 1743. 8. Tom. I. p. 409. et
Volneius, Gallus, in libro: *Voyages dans Syrie et*
Egypte, Paris 1787. cuius german. versio Ienae 1788.
prodiit Tom. II. p. 291. retulerunt. Sed omni funda-
mento hanc traditionem destitui, docuerunt L U E D E-
C K E in *Beschreibung des türkischen Reichs*, Leipzig
1771. 8. Tom. II. p. 67. et T O D E R I N I *Letteratura*
Turchesca, in Venezia 1787. Tom. III 8. quem li-
brum Phil. Guil. Theophilus Hausleutnerus germanice
versum et observationibus auctum Regiomonti 1790. 8.
edidit, ibi confer, quae Tom. I. 47 sequ. leguntur.
Ceterum illo Leunclavii testimonio cuius Svarefius me-
minit, etiam A E G. M E N A G I U S in *Amoenitatibus*
iur. civ. cap. 26. ad confirmanda ea utitur, quae de
iure rom. inter Turcas recepto se ex Ismaële Bullialdo
audivisse refert. Sed vereor, ut verba Leunclavii usum
iuris romani inter Turcas probent. Cum enim Turca-
rum gentem *sine fori strepitu deque simplici et plano*
suis ius reddere, et exclusis dilationum quibusvis effu-
giis, executionem mox adhibere, licet illis ne iustitia-
neus quidem Codex in lingua sua desit, Leunclavius
testetur, potius ex his verbis colligi posse videtur,

§. XXI.

Novellae seu Νεαεαὶ u) centum sexaginta octo a Triboniano compositae, ut HARMENOPULUS, η) ATTALIATA, θ) BLASTARES ι) et CUIACIUS κ) testantur; a variis, ut BALDUINUS λ) e stilo coniicit, maluntque GIPHANIUS in *Oeconomia*

Turcas iuris rom. placita vel nihil, vel parum saltem morari.

u) [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 372 sequ. FABRICIUS.

η) In *Prompt. iur. Lib. tit. I. §. 10.*

θ) In *Praefat. Synops.* ap. LEUNCLAV. *Iur. gr. rom. Tom. II. p. 2.*

ι) In *Praefat. ad Syntagma Can. et Legg.* in FABRICII *Bibl. gr. Vol. XII. p. 371.* fed hic non centum sexaginta octo Novellas, sed centum et septuaginta Iustiniano tribuit.

κ) In *Exposit. Novellar.* in *Operibus.*

λ) In *Protheoria Nov.* in HEINECCII *Iurisprud. Rom. Attica Tom. I. p. 1287.*

iuris μ) et BRÖEUS ν) post Alciatum, atque collectae, seu potius in unum Volumen coniectae, haud din post obitum Iustiniani a quopiam collectore ignoto; privatum hominem, qui non semper ordinem temporum secutus sit, GIPHANIUS in *vita Iustiniani* ο) autumat: nam licet AGATHIAS x) meminerit libri Novellarum tanquam operis, quod proprium sit Iustiniani, tamen id intelligendum est quo ad rem atque materiam, non quoad συναγωγήν, ut explicat ALCIATUS. Iustinianus quippe vivus Pandectas seu Digesta et Codicem atque Institutiones edi tantum curavit. Opus igitur postumum sunt

μ) In *Praefatione* p. 4. prodiit hic liber Argentorati 1612. 4. sumtibus Lazari Zetzneri.

ν) In *brevi totius iuris historia chronolog.* praemissa BRÖEI *Exposit. in Institutt. Lib. IV.* Paris 1622. 4.

ο) p. 52 *sequ.* editionis, quae una cum FRANC. GUINETI *Iustiniano* M. Noribergae 1660. 12. prodiit. Giphanii *vita Iustiniani* adiecta etiam reperitur eius *Commentar. ad Institutt.* Argentorati 1629. 4. edito.

x) Agathiae verba sunt Lib. V. p. 140. τοιγάρ τοι ἐν τινι τῶν οἰκείων νόμων, ἧς δὴ νεαρὰς ἐπονομάζομεν. Disertius Harmenopulus de Iustiniano: ὁ αὐτὸς καὶ νεαρὰς ἐν ἐδιάζοντι βιβλίῳ συνέταξεν. FABRICIUS.

Novellae, π) quae graece conscriptae fuerunt, praeter paucas e stilo dignosci solitas, ut auctor est BALDUINUS, cui succinit ANTONIUS CON-

π) Iustinianum Novellarum collectionem promississe, e Constitut. Cordi, de emend. Cod. §. 4. clarissime patet; sed an fidem datam solverit, de eo inter viros doctos nondum convenit. Equidem etsi plane non iis accedo, qui Novellarum collectionem in novem collationes digestam, quae hodie superest, Iustiniano adscribunt, sed hanc potius vel Glossatoribus, vel Papiensibus ICTis tempore Friderici II. Imp.tribuendam existimo; tamen nec iis assentiri possum, qui nullam unquam Novellarum collectionem Iustiniani auspiciis institutam esse arbitrantur. His enim non tantum Theophanis, Landulphi Sagacis, Cedreni, Malalae, Harmenopuli et Matthaei Blastaris testimonia, ut iam reliqua mittam, obstant, verum etiam inprimis verba Nov. XXIV. cap. 6. §. 1. Nov. XXV. in epilogo, et Nov. XXVI. cap. 5. §. 1. quibus Iustinianus, se Novellarum collectionem edidisse, haud obscure innuit. Cf. AEMIL. LUDOV. HOMBERGK ZU VACH Sched. de collectione Novellarum a Iustiniano facta, Marb. 1741. 4. repetit. in Cl. ZEPERNICKII Delectu Scriptorum Novellas Iustiniani Imp. earumque historiam illustr. p. 298 sequ. et CAR. GODOFR. de WINCKLER Analecta ad hoc Schediasma in Opusc. minor. Dresdae et Lipf. 1792. editis, Vol. 1. Part. II. n. 12. p. 413. Vid. etiam RITTERUS ad Heineccii hist. iur. I. cap. VI. §. 396.

TIUS in Praefatione *ad Novellas*, ϑ) Graece quoque conceptae fuere constitutiones, quae post editum primum Codicem latae et insertae fuerunt Codici repetitae praelectionis, σ) periissequae vide-

ρ) Recte BALDUINUS in *Protbeor. Nov.* et CONTIUS l. c. statuunt maximam quidem partem Novellas a Iustiniano graece esse editas, sed non omnes. Nonnullas enim utraque lingua, quasdam latina tantum promulgavit. Digni sunt, qui super hac quaestione conferantur, IOH. FRID. HOMBERGK ZU VACH in *Praefat. ad Versf. Nov.* et, qui patris de lingua Novellarum originaria sententiam magis confirmavit ac FERD. AUG. HOMMELII opinionem in *Coniecturis de textu Novellar. originario* Lipsiae 1736. propositam, qua omnes fere Novellas latino, non graeco idiomate origetenus esse conscriptas probare studuit, docte et solide refutavit, AEMIL. LUDOV. HOMBERGK ZU VACH in *Diatr. de Novell. const. Imp. Iustiniani lingua originaria et vulgatae versionis aetate, auctore et usu in foro*. Marb. 1741. edita et inf. Cl. ZEPERNICKII *Delect. Scriptt. Nov. Iustin. earumque histor. illustr. p. 180 sequ.*

σ) Iustinianum multas constitutiones post primum Codicem editas, et Codici repetitae praelectionis insertas, graece promulgasse non negaverim, sed eundem, uti Svaresius statuit, omnes hac lingua edidisse, non potest probari. Probabilius potius est, quinquaginta Decisiones, quibus Iustinianus veterum Ictorum controversias sopire anni-

bantur librariorum culpa, qui avorum nostrorum memoria graecas litteras penitus ignorabant, ut LEUNCLAVIUS scribit in *libro Notatorum*. τ) Sed earum quam plurimas CONTIUS et CUIACIUS restituerunt; υ) unde latinis elaborandum fuit, ut eas in linguam suam converterent. Itaque statim post Iustinianum Novellas in epitomen redactas latinitate donavit Iulianus, Patricius et Exconsul atque Antecessor Constantinopolitanus, φ) alius ab eo, cui

fus est, cum ad iudices, quos latinae linguae peritos esse oportebat, spectarent, latine fuisse scriptas. Cf. HOMBERGK ZU VACH *Diatriba* supra nota ϑ) laudata, *cap. I. §. 16.*

τ) In OTTONIS *Thes. iur. Tom. III. p. 1473 sequ.*

υ) Sic Basilicorum ope Cuiacius Novellas 166. 167 et 168. restituit, et Commentario suo ad Novellas addidit.

φ) Accurate quidem Svarefius Iulianum Antecessorem ab eo, cui Priscianus Grammaticus libros suos inscripsit, distinguit, sed errat, ubi cum ALCIATO *Lib. II. Parerg. cap. 46.* eum cum Iuliano Patricio et Exconsule confundit. Vid. ANT. AUGUSTINI *Praefat. ad Iuliani Epitomen Novellar.* Itaque Iulianus Antecessor Constantinopolitanus Iustiniani Novellas, resectis praefationibus et epilogis aliisque nihil ad rem facientibus, in epitomen contraxit ac circa an. post Chr

Priscianus libros suos nuncupat, [eundem putat HUB. GOLZIUS in Praefatione ad Novellarum editionem Brugenfem MDLXV. et eius esse tria epigrammata, quae leguntur in Anthologia graeca.] X) Sed iisdem, aut proximis temporibus, ut existimant ANTONIUS AUGUSTINUS ψ) et CUIA-

nat. DLXX latine edidit. Neque tamen haec epitome omnes Novellas complectitur, sed tantum CXXV. Dividitur in duas partes, quarum prior in Nov. LXII. definit et CCVIII. titulis absolvitur, posterior vero constitutiones a LXIII. usque ad CXXVIII. continet et cum titulo DLXXXVIII. finitur. Uti sunt hac Iuliani epitome, quae et concinnitate et elegantia se commendat, iuris civilis in Occidente instauratores, Irnerius, Bulgarus, Azo, Accursius et reliqui, eamque nomine Novellarum Iustiniani saepe laudarunt. Quaedam etiam ex Iuliano in ius pontificium transferunt, quorum indicem Pithoeus in editione *Iuliani* exhibuit.

χ) *Libr. II.* ubi tria Ἰουλιανῶν Ἀντικλήροσος epigrammata leguntur, quae an Iuliano nostro tribuenda sint, definire non ausim. Laudes autem Iuliani Antecessoris praedicare videtur sequens Theaeteti epigramma :

Τῷτονι Ἰουλιανὸν νομικῆς Φάος, εἶπον ἰδῆσαι

Ῥώμη καὶ Βερόη, πάντα φύσις δύναται.

quod *Libr. IV. Antholog. gr.* exstat. Cf. IO. STRAU-
CHII *Berytus Cap. IV. num. 12. 13.*

ψ) In praefat. ad *Iuliani epitomen Novellarum*

cius, qui commendat ipsum *cap. 40. Lib. VIII. Observationum iuris*: plura de illo *ALCIATUS cap. 46. Lib. II. Parergon iuris*. Haec Epitome Novellarum ab Ambrosio Camaldulensi Mantuae reperta, sub titulo Ioannis Consulis, *de variis quaestionibus*, ut ipse Ambrosius testatur in Epistolis, quae manuscriptae visuntur in Vaticanae Codice MDCCXCIII. et refert Augustinus Monachus Camaldulensis in vita eiusdem Ambrosii; edita fuit cum legibus Langobardorum a NICOLAO BOERIO, y) tum anno MDLX. a LUDOVICO MIRAEO, Lugduni; mox Brugis, anno MDLXV. cum Miraeus accepisset ab Aemaro Ranconeto duo exemplaria, et unum a Ruffardo, Cuiacii opera, ω) dein ab ANTONIO AUGUSTINO, Parisiis MDLXVII. α) et a PETRO PITHOEO, Basileae MDLXXVI. β)

y) Lugduni 1512. Venetiis 1537. 8. de his aliisque editionibus [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 398. FABRICIUS.

ω) Cum praefatione Hub. Goltzii. 4.

α) Etiam *Ilerdae* 1567. 8.

β) In Fol. cum Ant. Augustini Scholiis et verborum quorundam Iuliani interpretationibus. Novissime prodiit cum iisdem Scholiis et Glossariis Pithoei, studio FRANCISCI DESMARES, Paris. 1689. Fol. qui Pithoeo-

§. XXII.

Alius sed anonymus transtulit etiam *Νεαγὰς*, seu Novellas, [falso Monachum Irnerius arbitratus est, iureque confutatus ab Azone] et huius est ea translatio, quae vulgo nunc habetur et dicta fuit authentica, quia *κατὰ πίδα*, uberius, pingvius et ad verbum translatae secundum illam Novellae, unde ipsis Authenticorum nomen inhaeret, ut adnotarunt ALCIATUS *cap. 46. Lib. II. Parerg. iur.* et CONTIUS. γ) Fuerunt, qui Bulgaro, Pisano Iurisconsulto et poetae graece docto illam tribuerent, cum titulum de *excusat. tutor.* seu Modestini librum z) latinum fecerit, aut saltem eius aetate factam dicerent, ut ALCIATUS δ) et Co-

rum observationes ad Codicem et Collationem legum mosaicarum et romanarum animadversionibus illustratam ei adiecit.

γ) In Praefatione *ad Novellas*, quae etiam in editione Corp. iuris Leeuweniana legitur.

z) Graeca Modestini *D. tit. de excusatione tutor.* vulgata primum in Corpore iur. edit. Basil. 1541. Fol. de qua [Bibl. gr. Vol. XII.] p. 361. FABRICIUS.

δ) *Lib. II. Parergor. iur. cap. 47.* sed huius sententiae vanitatem iam dudum ALBER. GENTILIS Dialog

VARRUVIAS; sed CUIACIUS *cap. 36. Lib. III. Observat. iur.* et in Praefatione *ad Novellas* tradit, hunc interpretem longe antiquiorem Bulgaro demonstratum iri ab ANTONIO CONTIO, qui praestitit illud egregie, adnotans sanctum Gregorium, Pontificem maximum, in locis apud Gratianum et Raymundum relatis, et sanctum Isidorum in libro Canonum, eiusdem interpretis verba recitare, ε)

III. *de legum interpretat. et de libris iur. civ. cap. 7.* ostendit, docuitque Odofredi testimonio, Bulgarum graece linguae plane fuisse expertem.

ε) CONTIUS in *Praefat. ad Nov.* ut versionis Novellarum vulgatae antiquitatem probaret, provocavit quidem tum ad Gregorii *epist. 54. Lib. XI.* relatum apud Gratianum *can. 38. C. II. quaest. I.* et Raymundum *tit. de testib. cap. 2.* tum ad Isidorum in *libro Canon. eccles.* sed parum praesidii eius sententiam in his locis invenire, prolixè docuerunt HOFMANNUS in *Hist. iur. Lib. II. cap. 2. §. 15. not. a et b)* ac RITTERUS in *not. ad Heineccii Hist. iur. Lib. I. c. 6. §. 397. p. 540. edit. Argentor.* Nec, uti idem Hofmannus l. c. docuit, IO. PETRI DE LUDWIG sententia in *vita Iustiniani p. 253.* proposita, qua huius versionis Novellarum ipsum Iustinianum auctorem venditat, plausum meretur, cum rationes, quibus utitur id plane non evincant. Id quidem negari nequit, antiquam esse illam versionem, sed neque aetas, neque auctor eius certo definiri potest.

unde cum scriptores isti Iustiniani saeculo proximi fuerint, illum Iustiniani tempore, vel non multo post edidisse versionem suam recte suspicatur etiam BALDUINUS in *Praefatione Scholiorum ad Novellas*. Haec vero translatio in libros, constitutiones et capita divisa erat, uti colligitur e Gratiano C. *illicita* XXIII. *quaest.* 3. Tituli nunc praefixi Novel-
lis non auctoritate Iustiniani fuerunt conficti, unde alii tribuunt illos Iuliano, alii vetusto interpreti, alii Haloandro, Scrimgero, Basilicis, alii CUIA-
CII indici, uti notat ipse CUIACIUS *ad No-
vellas.* §

§. XXIII.

Interpres iste vetus, quisquis fuerit, barba-
rus a plerisque vocatus utriusque linguae imperitus
a VIGLIO, *η)* indoctissimus a LEUNCLAVIO *θ)*

§) In *Praefatione ad Exposition. Novellar.* in *Opp.* Tom.
III. p. 527. *edit. Hanov.*

η) In *Praefatione ad Carolum V. Imp.* editioni *Institut.*
Theophili praemissa. Viglio adstipulantur etiam AL-
CIATUS *Parerg. Lib. II. cap. 46.* et RITTERS-
HUSIUS in *Prooem. ad Nov. exposit. cap. 4. et 5.*
p. m. 31. et 35.

nihilominus a CUIACIO a) commendatus, i) vixit olim profecto et in scholis regnavit. Odo, qui vixit anno salutis DCCCXXXIX. apud Ioannem Italum in Odonis vita, in *Bibliotheca Cluniacensi* b) patrem suum Abbonem ait memoriter Novellam retinuisse, unde, si quando lis inter parentes fuisset exorta, tanta in eum censurae quoquo modo excreverat veritas, ut undique ad eum omnes confluere. Novellarum S. Bernhardus meminit in

9) Idem tamen LEUNCLAVIUS *Lib. II. Notator.* ap. OTTONEM in *Thes. iur. Tom. III. p. 1553.* versionem illam multis in locis plenior et integrior ipso textu Novellarum graeco, ab Haloandro et Scrimgero edito, esse contendit.

a) *Lib. VIII. Observat. cap. 40.* FABRICIUS.

i) Sed hanc Cuiacii commendationem potius ex minus aequo erga Haloandrum animo, quam ex sincero de eruditione et fama veteris interpretis iudicio esse profectam, HOMBERGK ZU VACH in *Praefat. ad Nov.* suspicatur. Cuiacium etiam sequitur Ant. Contius in epistola Novellar. nuncupatoria ad Cambraeum, qui veterem Novellarum versionem Haloandri versione accuratior rem esse statuit.

b) *p. 15.* FABRICIUS.

libris ad Eugenium, Papam. κ) Meminit et Concilium Parisiense S. Ludovico regnante habitum relatumque in *Panormia Ivonis.* λ) Ex interpretis huius translatione decerpfit, quas insuit Codici, c) Novellarum portiunculas Irnerius, seu quis alius μ)

κ) Christfr. Waechtlerus in Litt. ad I. B. M. in *Actis erudit. anni 1711. mens. Iun.* [in *Opuscul.* a Trotzio editis p. 510.] suspicatur, Suaresium ad verba Libri I. *de consideratione ad Eugen. III.* respicere, quae ita se habent: *Quotidie perstrepunt in palatio tuo leges, sed Iustiniani, non Domini — — Hae autem non tam leges, quam lites sunt et cavillationes, subvertentes iudicium.*

λ) *Lib. V.* fed loca Nov. XC. et CXXIII. quae apud Ivonem leguntur, non ut quidam statuunt, verba translationis Novellarum vulgaris exhibent, sed e Iuliani epitome Novellarum hausta sunt; cf. CAR. FERD. HOMMELII *Litteratura iur. Lib. I. cap. 15. p. 297 sequ.* edit. quae Lipsiae 1761. prodiit.

c) Hae sunt, quae vulgo dicuntur Authenticae Codicis, de quibus supra [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 399. FABRICIUS.

μ) Auctores authenticarum plures fuisse, nonnullas earum antiquissimas, alias vero recentiores esse, a Glossatoribus, veluti Irnerio, Martino, Azone aliis-

auctoritate Friderici I. Imperatoris [ut quidam aiunt] id peregit, BALDUINO teste, loco laudato. Nec graecae Novella evisae fuerunt, donec eas GREGORIUS HALOANDER edidit primum Norimbergae MDXXXI. v) cum sua versione, tum Parisiis

que compositas CORNEL. a BYNKERSHOECK in *Diatr. de auctoritate auctoribusque Authentic.* inf. *Opusc. Tom. I.* p. 139 sequ. contra Strauchium et alios statuit. Adversarium Bynkershoeckius nactus est Alex. Arnold. Pagenstecherum, contra quem sententiam suam fortiter tuitus est. Historiam controversiae, quae super hac re inter Bynkershoeckium et Pagenstecherum intercessit, vid. in *Hällischen Beyträgen zu der iuristischen gelehrten Historie im VI. Stück.* Novissime MAUR. SARTIUS *de claris Archigymnasii Bonon. Prof.* (Bononiae 1769 - 1772. F. edit.) in *vita Irnerii* §. 8. sequ. *Tom. I. P. I.* p. 15. sequ. et in *vita Hugolini Presbyteri l. c.* §. VI seq. p. 106. hanc quaestionem denuo excussit ac copiose probavit, Authenticas ex Iustiniani Novellis excerptas uni Irnerio deberi, reliquas vero iussu Friderici II. Imp. a sequioris aevi Ictis Bononiensibus Codici repetitae praelectionis fuisse insertas. Ceterum Svarefius cum BALDUINO in *Protheoria Nov.* et IO. STRAUCHIO in *Irnerio non errante c.* 2. errat, dum Authenticas a Friderico I. Imp. auctoritate donatas fuisse existimat; nulla enim diserta functione, sed usu potius et observantia eas vim legis accepisse, dudum viri docti demonstrarunt.

v) Apud Io. Petreium, *Fol.* praefixa huic editioni legitur

MDXLII. c) nactus Ioannis Baptistae Egnatii ope copiam exemplaris, quod Ludovicus Bologninus, seu Bononiensis e Marciana Bibliotheca describendum curaverat, et Florentiae in Laurentiana publice asservabatur. At quia in illo desiderabantur aliquae graecae constitutiones, supplevit HERVAGIUS d) et HENRIC. SCRIMGERUS illas e libro Cardinalis Bessarionis Bibliothecae Venetae relicto, ut

epistola nuncupatoria ad Senatum Norimbergensem. De graecarum Novellarum, quas Haloander edidit fonte ac numero vid. IAC. VOORDA in *Electis* cap. XXVII. p. 259. seq. qui contra communem sententiam probare studuit, Haloandrum non CLXV. sed tantum CXXXVII. Novellas graeco sermone in lucem protraxisse. At, uti Cl. CRAMERUS in *Analectis literariis ad historiam Nov. Iustiniani* Kilonii an. 1794. editis p. 21. seq. observavit, minus accurate, sunt potius centum quadraginta tres Novellae, quas Haloander graece exhibuit, si nempe *octavam* in duas partes distractam, pro una habeas.

c) Haec Parisiensis editio, observante Voorda *l. c. p. 266.* non ab Haloandro ipso profecta est, sed diu post mortem eius prodiit; diem enim supremum Venetiis an. 1531. obiit. Vid. FRANC. CAR. CONRADI in *vita Haloandri* §. IV. in *Parerg. Lib. I.*

d) Basileae 1541. Fol. FABRICIUS.

narrat ANTONIUS AUGUSTINUS *cap. 8. Lib. II. π)*
Emendatas edidit illas rursus SCRINGERUS cum
edictis etc. e Bibliotheca Fuggeri, Basileae

π) Ad quem Augustini locum Svaresius hic respiciat,
non satis liquet. Evolvi *cap. VIII. Lib. II. Emendat.*
sed ibi ne verbum quidem de supplemento graecarum
Novellarum ab Hervagio et Scringero facto occurrit.
Locus Augustini, quem Svaresius laudat, exstare mihi
videtur *Lib IV. Emendat. cap. XI.* apud OTTONEM
in *Thes. iur. Tom. IV. p. 1542.* verba sunt haec:
Ridiculus vero Novellarum constitutionum vetus interpres,
qui 22. constitutione, ὑπερμαζῶσατε καὶ τρυφῶσα,
elata et epulata, vertit. Totus autem ille locus bar-
bare versus est in Norico quoque libro, quoniam Halo-
ander exemplari graeco est destitutus. Basileensis tamen
editio, quae graece deerant, supplevit, interpretatione
omissa. Ipse etiam Augustinus Supplementa five Prae-
termissa Novellarum graecarum Haloandri e pervetusto
Marcianae Bibliothecae Codice Novellarum edere apud
animum constituit, uti colligi potest e *Lib. II. Emen-*
dat. cap. 9. Latinam Haloandri versionem Henr. Agy-
laeus supplevit et emendavit, adiecta lectionum varie-
tate editionis Haloandrinae et Scringermanae. Inscriptio
operis haec est: *Novellarum Iustiniani Principis consti-*
tutionum Supplementum, antehac non editum, una
cum Haloandri ac Scringeri editionum collatione, per
Henric. Agylaeum; Coloniae MDLX. ap. heredes Arn.
Birkmanni. 8.

MDLVIII. ϑ) ANTONIUS AUGUSTINUS σ) Parisiis MDLXVII. τ)

ϑ) Edidit Scrimgerus Impp. Iustiniani, Iustini, Leonis Novellas et Iustiniani Edicta. Textum Novellarum graecum restituit et emendavit, usus duobus libris scriptis, altero Veneto, quem Bessarion, Cardinalis, Bibliothecae Marcianae reliquerat, altero Hulderici Fuggeri, e quibus viginti tres Novellas nondum editas adiecit. Prodiit opus hoc splendidum ex Henrici Stephani officina an. MDLVIII. Fol. absque versione latina et nulla loci, quo lucem adspexit, facta mentione. An igitur Basileae editum sit, uti Svaresius statuit, nondum extra dubitationem est positum. Cf. CL. ZEPERNICK in *Praeterm. de vita et rebus gestis Leonis, Sect. III. §. 18. p. 331. sequ.*

σ) Ant. Augustinus non integras Iustiniani Novellas Parisiis an. 1567. edidit, sed compendium Novellarum, quod Iuliani Antecessoris diligentiae debemus. Vide supra §. XXI. De reliquis Novellarum editionibus et versionibus vide, FABRICIUM in *Bibl. gr. Vol. XII. p. 400. seq.* Cf. etiam Cl. THIBAUD *Abhandl. über und wider die gewöhnlichen Begriffe in Ansehung der verschiedenen Ausgaben der Pandecten und Novellen; in Ei. Versuchen über einzelne Theile der Theorie des Rechts. Iena 1798. Tom. I. p. 265. sequ.* Optimam Novellarum versionem latinam Ioh. Frider. Hombergk zu Vach, *Marburgi an. 1717. 4. promulgavit.* Ceterum iam ante Hombergkium novae et diligentioris ver-

§. XXIV.

Conflati quoque sunt libri Βασιλικῶν e Iustiani Edictis, quae supersunt, tredecim, e) e Iustini iunioris, Tiberii, Zenonis et aliorum Imperatorum, atque ipsius Basilii Macedonis Novellis, quarum exstant pleraeque graece latineque a SCRIMGERO, CUIACIO, υ) GOTHOFREDO, φ)

tionis Novellarum spem Ioh. Fried. Breithauptium fecisse ac speciminis loco primam Novellam graece et latine cum praefatione et notis criticis Gothae 1701. Fol. edidisse, FABRICIUS *Bibl. gr. Vol. XII. p. 401.* tradit.

τ) In Notitia Svaresii, a Fabroto et Leeuwenio edita, sub finem huius §phi addita leguntur sequentia verba: *Prodierunt et Florentiae Torrentini etc.* quae verba abrupta, cum quid sibi velint, non satis liqueat, nec editio Novellarum Florentiae typis Torrentini exscripta mihi nota sit, ea, Fabricii exemplum secutus, textui non inferui.

e) De his supra [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 403. FABRICIUS.

υ) Hic varias Iustiniani constitutiones, extra corpus iuris errantes, reduxit ac e Basilicis et libris scriptis restituit, v. c. *Observ. Lib. XIII. c. 5. 38. XVI. 16. XX. 31. 34.*

LEUNCLAVIO in *Iuris graeco - romani Tomis*,
ENIMUNDO BONEFIDIO in *Libris iuris orienta-*
lis χ) editae et e Constitutionibus βασιλικαῖς, ἐπαρ-

φ) In edit. Corp. iur. quae Genevae 1583. et Amstelod.
1663. cura SIM. VAN LEEUWEN prodiit.

χ) Inscriptio libri haec est: τῇ ἀνατολικῇ νομίμῃ βιβλία γ.
iuris orientalis Libri III. ab Enimundo Bonefidio I. C.
digesti ac notis illustrati et nunc primum in lucem editi.
Cum latina interpretatione. Excudebat Henr. Stephanus
1573. 8. Liber primus continet Constitutiones Impera-
torum Orientis, Heraclii, Leonis Iconomachi, Con-
stantini Copronymi, Nicephori, Leonis Armeni, Theo-
phili, Basilii, Leonis et Alexandri, Constantini Por-
phyrogeniti, Romani Senioris, Nicephori Phocae,
Basilii Porphyrogeniti, Romani, Zoës, Michaelis,
Isaaci Comneni, Michaelis, Nicephori Botoniatae,
Alexii Comneni, Manuelis Comneni, Alexii Comneni
secundi, Isaaci Angeli, Ioannis Ducae, Michaelis Pa-
laeologi. Secundus Sanctiones pontificias, tertius Re-
sponfa, epistolas et sententias Patriarcharum complecti-
tur. Haussisse se ea dicit ex Theodoro Balsamone et
incerti auctoris Rhapsodia quadam MSta graecarum Con-
stitutionum tam civilium quam ecclesiasticarum, quam
ex Bibliotheca Amerbachii se nactum esse profitetur,
porro ex Harmenopulo, Zonarae, Cedreni, et Gre-
gorae Historiarum libris. Librum primum Ludov. Cha-
rondas *Corpori iur.* Parisiis 1575. Fol. a se edito, post
Novellas Leonis graece et latine adiecit. Idem factum

Χηαῖς, ἑωμαιαῖς, de quibus CUIACIUS fuse
cap. 10. Lib. VI. Observat. iuris. Insuper e centum
 viginti Novellis f) [quas evulgavit graece HENR.
 SCRIMGERUS e Bibliotheca Fuggeri, (Basileae

est in editione Corporis iuris, quae studio Sim. van
 Leeuwen Amstelod. 1663. Fol. prodiit, ibi constitutio-
 nes Imp. a Bonifidio editae, post Novellas Leonis p.
 278. sequ. graece et latine leguntur. Latine exstant in
 editione *Corp. iur. Iulii Pacii*, quae an. 1580. 8. prodiit
 et in *Corpore iur.* cura Dion. Gothofredi 1589. edito.
 Varias Imperatorum, qui Iustinianum secuti sunt, Con-
 stitutiones exhibent etiam VOELLUS et IUSTELLUS
 in *Bibl. iur. can.* Indicem Constitutionum postiustinia-
 nearum FABRICIUS *Bibl. gr. Vol. XII. p. 404. seq.*
 et HOFMANNUS in *Hist. iur. Lib. III. cap. II. p. 637*
sequ. contexuerunt.

f) Leonis tantum exstant Novellae CXIII. de quibus dixi
 [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 409. *) FABRICIUS.

*) Sed plures a Leone promulgatas fuisse et Matth. Blastares in
Praefat. ad Syntagma Can. quem secutus est Svarefius, tradit,
 et locus Theod. Balsamonis probat. Hic enim *ad tit. XIII. No-*
mocan. Photiani ccp. IV. in VOELLI et IUSTELLI *Bibl. iur.*
can. vet. Tom. II. p. 1098. ad Novellam Leonis CXVII. in qua
 quaestio, *an uxori ob tonsuram mariti detur donatio propter nuptias,*
 deciditur, provocat, ex eaque quaedam affert. Syllabum CXIII.
 Novellarum Leonis, quae hodie supersunt, exhibet Fabricius
 loco *not. f.* laudato.

MDLVIII. latine conversas a se HENR. AGYLAEUS
MDLX. 8.] Leonis Imperatoris, ψ) quae manu-
scriptae exstant in Vaticanae Codice CCXXI. Pala-
tino, ω) quasque nunquam usu receptas CUIA-

ψ) De Novellis Leonis optime exposuit CASP. ACHAT.
BECK in *Lib. sing. de Novellis Leonis earumque usu et
auctoritate*, quem adiectis doctis animadversionibus et
Mantissa commentationum ad argumentum spectantium
novissime CL. CAR. FRID. ZEPERNICK, Halae
1779. 8. edidit. Quaeri autem hic potest, an Novellae
Leonis recte inter fontes Basilicorum referri possint?
in qua quaestione solvenda distinguendum esse videtur
inter Basilica a Leone promulgata, et inter Basilica
repetitae praelectionis regnante Constantino Porphyrogen.
concinnata. Leo quidem his Novellis uti haud potuit,
cum, uti, BECKIUS de *Leone eiusque Nov. Cap. 1.
§. 6.* et post hunc Cl. ZEPERNICK in *Animadv. ad
h. l. et in Praeterm. de vita et Constat. Leonis Sect. III.
§. 13.* contra Bynkershoeckium *Observ. Lib. IV. cap. I.*
copiose probarunt, post Basilicorum promulgationem
a Leone demum editae fuerint; Constantinum vero
Porphyrogen. iis usum fuisse, cum *Ἀνακρίθασιν Βασιλικῶν*
ederet, haud improbable videtur.

ω) Codicis Novellarum Leonis in Bibliotheca Palatina olim
asservati, notante WAECHTLERO in *Opusc. p. 598.*
mentionem etiam facit FRID. SYLBURG in *Catalog.
MSS. graec. Bibl. Palat. p. 4.* quem Cl. ZEPERNICK
in *Praeterm. de vita et Constat. Leonis Sect. III. §. 17.*

cius asserit *cap. 31. Lib. XVII. Observationum iuris*,
et ex illius Enchiridio, ut liquet ad calcem Libri
LX, Βασιλικῶν. α)

p. 326. non diversum esse coniicit ab eo, qui a Sva-
refio laudatur. Reliquorum Codicum, Novellas Leonis
exhibentium, censum idem ZEPERNICKIUS l. c.
instituit.

α) CUIACIUS l. c. et, qui hunc secuti sunt, IAC.
GOTHOFREDUS in *Man. iur. p. m. 75.* et ALBER.
GENTILIS de *Libr. iur. civ. Cap. VI.* et in *Lib. de*
Nuptiis Lib. I. cap. VI. alique, illas Novellas ne in
Oriente quidem Leonis aetate vim legis habuisse statuunt,
exceptis iis, quae capita iuris controversa, antea non
decisa, definirent. Cuius quidem opinionis errorem
post CORNEL. A BYNKERSHOECK *Observ. Lib.*
IV. cap. I. CASP. ACHAT. BECKIUS in *diss. de*
usu et auctoritate Novell. Leonis Cap. II. §. 2. sequ.
refutavit. Quaestionem, quem usum Novellae Leonis
hodie in iudiciis habeant, BECKIUS l. c. IO.
THEOPH. SEGERUS in *diss. de Leonis Philosophi*
Constitutionum Novell. auctoritate Lips. 1767. edita,
et novissime CAR. FRID. ZEPERNICK V. C. in
diss. Quibus ex causis Novellae Leonis sapientis in
Germania receptae dici nequeant, adi. BECKII *Lib.*
de Novellis Leonis p. 403. sequ. data opera tractarunt.

§. XXV.

Ad haec e Paratitlis β) ac Glossis, παραγραφαῖς, παραπομπαῖς seu interpretationibus κατὰ πόδα, ἢ κατὰ λέξιν, sive ecphrasi, metaphrasi, paraphrasi, ἐρμηνείαις speciatim sumpta, quas varii Iurisconsulti conscribebant, ac ῥοπαῖς seu ἀγωγαῖς, περὶ τῶν νόμων Ῥοδίς, Γεωργικῆς, g) de poenis militaribus etc. ex Rufi libris. Erant tunc prae manibus Iurisconsultorum illa Paratitla, quorum li-

β) De Paratitlorum indole exposuerunt IO. LEUNCLAVIUS in Praefat. de priscorum paratitlorum usu, praemissa tribus antiquis paratitl. libris Francof. 1593. edit. IAN. A COSTA in Praefat. ad Summaria Decretal. Gregorii IX. p. 3. CAR. DU FRESNE in Gloss. ad Scriptt. med. et inf. graecit. p. 1581. et AEG. MENAGIUS in Amoenit. iur. civ. cap. 15. Vid. etiam REIZII Exc. XX. ad Theophil. p. 1246.

g) Leges georgicae exstant etiam ad calcem libri sexti Promptuarii Harmenopuli p. 465. sequ. sed aliae, quas a Balduino et Sichardo editas dixi [Vol. XII. Bibl. gr.] p. 403. *) FABRICIUS.

*) De his legibus georgicis, earum editionibus et interpretibus vid. REIZIUS in Praefat. ad Harmenop. p. 12. et in nota ad eas I. in Supplem. Thes. Meerm. p. 386.

bro tres h) edidit LEUNCLAVIUS latinos a se factos, quosque e libris Harmenopuli et Attaliatae atque e Basilicis excerptos putabat BRÖEUS. γ)

h) Theodori Balsamonis sunt, ut notavi [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 403. qui Harmenopulum aetate antecessit. *)
FABRICIUS.

*) Theodorus Balsamo, de quo conferri meretur BEVEREGII *Praefat. ad Pand. Can. §. 14 - 21.* praeter Scholia in Photii Nomocanonem, edita a IUSTELLO et VOELLO in *Bibl. iur. can. Tom. II. p. 789. seqq.* etiam συναγωγήν constitutionum ecclesiasticarum e Digestis, Codice et Novellis Iustiniani concinnatam et in tres libros divisam, additis aliquot Heraclii Imp. eiusdem argumenti Novellis composuit. Haec primum *Paratitlorum* nomine latine cura LEUNCLAVII cum *Libr. Notatorum* Francof. 1593. 8. lucem vidit, postea graece e duobus Codd. MSS. cum versione Leunclavii passim emendata, eius libris *Notatorum* et notis Car. Annib. Fabroti, studio HENR. IUSTELLI in *Bibl. iur. can. Tom. II. p. 1217. seqq.* prodiit, sed non sub *Paratitlorum* nomine, verum cum hac inscriptione: Θεοδώρου διακόνος τῆς ἐπιλεγομένης Βαλσαμῶν, τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων συλλογὴ. Perperam vero hi libri paratitlorum a Saresio inter fontes Basilicorum referuntur; nam Theodorus Balsamo Saec. XII. vixit, quo tempore Libri Βασιλικῶν iam diu erant promulgati. Ceterum tales paratitlorum libri plures in Bibliothecis adhuc latent inediti, veluti in Vaticana Cod. DCCCLVI. exstant *Paratitla* graece, in titulos quadraginta distincta, quorum indicem ASSEMANUS *l. c. Lib. II. cap. XXX. p. 586. seqq.* exhibet, et Anonymi cuiusdam *Paratitla*, etiam diversa a Balsamonis opusculo et tit. XXXII. absoluta, LAMBECIUS *Bibl. Vindob. Lib. VI. ad Cod. p. 25.* commemorat.

In Vaticanae Codice DCCCLVI. et Palatino CCXXVI.
exstant graece simillima Paratitla.

§. XXVI.

Erat Eustathii i) Antecessoris liber, δ) qui
forte manuscriptus in Vaticanae Codice DCCCLII.

γ) *In chronolog. iur. historia*, praemissa eius *Exposit. in
Instit. Libr. IV.*

i) Hunc Eustathii librum *de diversis temporum praescriptio-
nibus et terminis in foro observandis*, sine nomine aucto-
ris habes graece *Tom. I. Operum Cuiacii*, post magni
illius viri lucubrationem eiusdem argumenti, qui citat
etiam latinorum, Dyni et Io. Oldendorpii *Commentarios
de praescriptionibus*, quos ait rectius de exceptionibus
temporalibus potuisse inscribi. Eustathii, Antecessoris
Constantinopolitani, nomen praefixit, qui graece cum
versione sua edidit Simon Schardius Basil. 1561. 8. sub-
iunctis legibus Rhodiorum navalibus et Iustiniani Imp. mi-
litaribus ac georgicis. Prodiit Eustathii libellus etiam
cum Petri Lindenberghii *numeris sacris et profanis* et Chri-
stiani Woldenbergii *Lib. de numeris utriusque iuris*,
Francof. 1670. 4. *) De eodem argumento Harmeno-
pulus *Lib. I. Promptuar. tit. III. et IV.* FABRICIUS.

*) Eustathii librum cum Scholiis Athanasii etiam LEUNCLAU-
VIUS *in Iure gr. rom. Tom. II. p. 207.* edidit. Prodiit porro

legitur sub titulo *περὶ τῶν χρόνων διαστημάτων*,
de temporum intervallis, quemque latine iam edi-
 tum graece publicavit CUIACIUS. Athanasii Scho-
 lastici k) *de criminibus*, qui fuit in Bibliotheca
 ANTONII AUGUSTINI Codice CLXXXVIII. ε)

Rostochii 1671. 4. et saepius; novissime cura Lud. Henr. Teu-
 cheri Lips. 1791. 8.

δ) Videtur Svaresius Eustathium inter fontes Basilicorum
 referre, sed perperam. Longe enim Basilicis posterior
 est, neque adeo eorum compilatores eo uti potuerunt.

k) Huius Athanasii Scholastici sive Advocati Emefini ecloga
 sive delectus legum ex Codice et Novellis MS. in Bibl.
 Caesarea. Ἀθανασίᾳ χολασικῇ Ἐμισηνῇ ἐκ τε τῆς Κώδικος καὶ
 τῶν Νεαρῶν διατάξεων τῆς μεγάλῃς Ἰσυνιανῇ, ὁμοίως καὶ ἐκ
 τῶν παρὰ τίτλων. Incip. Περὶ χειροτονίας Ἐπισκόπων. *)
 FABRICIUS.

*) Confer. LAMBECIUS in *Comment. de Bibl. Vindob. Lib. VI.*
ad Cod. 7. p. 32. Servatur hic liber etiam in Bibl. Paris. Cod.
 MCCCLXXI. cui praefixus est index capitum. Athanasii Icti
 Scholia leguntur in Basilicis *Tom. II. p. 585. et 586. et Tom. III.*
p. 94. eius mentio fit in Scholiis Ioannis Nomophylacis.

ε) Vid. GEBAUERI *Mantissa de libro rarissimo Biblio-*
theca Ant. Augustini adi. eius *Narrat. de Henr. Brenk-*
manno p. 194.

cuiusque aliqua ἐκ τῶν Διγέσεων καὶ τῷ θ'. βιβλίῳ
Κώδικος leguntur in Vaticanae Codice CCXXVI.
Palatino.

§. XXVII.

Ἰωάννης Κεβιδίς ποινάλιον, ζ) ex quo nonnulla
eodem sunt in Codice, quique ANTONIO AU-
GUSTINO Ioannes Convidius Anticenfor, η) habebat
enim Antonius Augustinus in Bibliotheca sua istius
Ioannis nonnulla, et ex Paratitlis etiam Codonis
descripta e libro Cretensi, Codicibus CLXXXIII.
CLXXXIV.

(ζ) PETR. LAMBECIUS in *Comment. de Bibl. Vindob.*
Lib. VI. p. 11. refert, in Anonymi collectione graeca
MS. legum ex Imp. Iustiniani Institutionibus, Digestis,
Codice et Novellis, quae in Bibliotheca Caesar. asser-
vatur, laudari Ioh. Cubidii Ποινάλιον, sive Tractatum
de poenis hoc modo: ἐκ τῷ Ποινάλιῳ Ἰωάννης Κεβιδίς
Ἀντικένσος.

η) Confer. GEBAUERI *Mantissa supra laud. p. 194.*
perperam autem Cubidium ab Ant. Augustino Convi-
dium appellari, Lambecius loco *not. η.* laud. monuit.

§. XXVIII.

Variae συναγωγαι legum in Codice inque Digestis collocatarum, cuius modi exstant in Vaticanae Codice CCXXVI. Palatino, et in Antonii Augustini Bibliotheca numerabantur Codice LV.

§. XXIX.

Sancti patres et Canones Conciliorum, qui laudantur titulo 39. Lib. LX. Βασιλικῶν etc. 9) Nec dubito, quin tunc superessent Ulpiani fragmenta seu tituli XXIX. ex Ulpiani corpore depromti editique nunc Tolosae ab anno MDLII. Institutiones Caii, Theodosianus] Codex, reliquiae Gregoriani et Hermogeniani, Pauli receptarum Sententiarum libri, 1) Maeciani de assē, Urbici de limi-

9) In Scholiis quidem ad tit. 39. Lib. LX. Βασιλικῶν ad canones variorum Conciliorum provocatur, iique cum legibus civilibus *de Sicariis* conferuntur, sed in ipsis Basilicis loco laudato, neque SS. Patrum, neque Conciliorum fragmenta inveneris.

1) Hanc Svaresii opinionem, nimirum iuris anteiustiniani monumenta pleraque tempore, quo libri Βασιλικῶν confecti sunt, integra adhuc superfuisse, sequuntur etiam MARC. AUREL. GALVANUS in *praefat. ad*

tibus, Frontini de aquaeductibus, quorum auctorum collectionem cum interpretationibus debemus Goiarico, viro illustri, Comiti, et Aniano, viro spectabili, κ) factam anno secundo supra vicesimum

Diff. de usufructu, CHRISTFR. WAECHTLER in Διασπασματ. de vet. iure enucl. in Opusc. p. 384. HUB. GREGOR. A VRYHOF in *Observ. iur. civ. cap. 35. p. 178.* et IO. IENSIUS in *Notit. uber. Libr. Basilic. §. X.* Quam sententiam, quamvis non plane reiicere ausim, sunt tamen, quae ei obstare videantur. Ac primum quidem non probabile est veteres illos libros Leonis aetate adhuc superstites fuisse, cum iam Iustinianus in *Constit. Tanta §. 17.* de inopia et raritate eorum questus sit. Deinde vero, si vel maxime adhuc exstiterint, non video, qua ratione magno usui esse potuerint Basilicorum compilatoribus, quippe qui in Basilicis concinnandis non tam fontibus Digestorum et Codicis, quam potius graecis iuris iustiniani versionibus usi esse videntur.

κ) Ulpiani fragmenta ex eius libro singulari *Regularum* nos Alarici beneficio debere, IAC. GOTHOFREDUS in *Man. iur. cap. IX.* statuit, quem Svarefius secutus est. Sed erroneam esse hanc opinionem ANT. SCHULTING in *Iurisprud. Anteiustin. p. 560.* edit. Lips. et IO. CANNEGIETER ad *Ulp. Fragm. p. 3.* docuerunt. Neque Libri Maeciani de asse, Urbici de limitibus et Frontini de aquae ductibus Breviario Alariciano fuere inserti, falsumque est, quod Svarefius statuit,

Alarici Regis, 1) editionem SICHARDO, qui Bafileae publici iuris fecit anno MDXXVIII. Licinii Rufini collatio legum romanarum cum legibus Dei, inventa et edita a PET. PITHOEO. 2) CUIA-

Alaricum etiam Aniani opera in hoc Breviario compilando usum fuisse, hic enim id tantum *edidit* h. e. subscripsit. Vid. IAC. SIRMONDI *Quaestio triplex*, Paris. 1642. 8. et in eius *Opusc. Tom. III.*

1) Anno Christi CCCCIV. coepit enim Gothis regnare Alaricus An. CCCLXXXII. *) FABRICIUS.

*) Neque Svaresius, neque Fabricius Breviarii Alariciani aetatem recte definiverunt. Editum potius est an. DVI. nam Alaricus iunior demum an. CDLXXXIV. patri Eurico successit. Historiam huius Breviarii vide apud IAC. GOTHOFREDUM in *Prolegom. Cod. Theodos. cap. V.* INNOC. CIRONIUM in *Observ. iur. can. Lib. V. cap. 2.* et CHRIST. GOTTLOB BIENERUM V. C. in *Comment. de origine et progr. legg. iuriumque germ. Vol. I. P. I. Lib. III. cap. II. §. 78. seq. p. 283.*

2) Ex Mandubiorum Bibliotheca, Paris. 1574. 4. Reliquas editiones recensere, non est huius loci. Ceterum Svaresius Collationem legum mosaicarum et romanarum perperam cum Cuiacio, Licinio Rufino, ICTO tribuit; auctor huius collationis incertus est, sed Theodosiano Codice posterior, integras enim huius Codicis, aequae ac Codicum Gregoriani et Hermogeniani Constitutiones affert.

CIUS *cap. 10. Lib. XIII. Observ. iuris* de ea fuse. Papiani, qui perperam confunditur a quibusdam cum Papiniano, nam vixit aevo Theodorici m) Regis Ostrogothorum in Italia, μ) uti praefatur CUIACIUS, Responsa, quae CUIACIUS ipse vulgavit cum Codice Theodosiano.

§. XXX.

Βασιλικῶν libros indicavit primus VIGLIUS,

m) Theodoricus obiit A. C. DXXVI. regni XXXIII. FABRICIUS.

μ) IAC. GOTHOFREDUS in *Man. iur. cap. II. §. II. p. m. 59.* et FRIDERIC. LINDENBROGIUS in *Praefat. ad Cod. legg. antiquar.* illum librum iussu Gundebaldi, Regis Burgundionum editum esse suspicantur. Sed horum sententiam IO. CHRISTOPH. AMADUTIUS nuper deferuit, quippe qui in *Praefat. ad Legg. Nov. V. anecdot. Theodosii iun. et Valentiniani III. §. 21. p. 65.* ed. Romae 1767. Fol. librum, qui vulgo Papiani Responsum inscribitur, Theodorico I. Regi Francorum deberi statuit. Aliam sententiam defendit quem supra laudavi, Ill. BIENERUS qui l. c. §. 82. p. 295. seq. librum illum inde ab anno DI. usque ad annum DXXXIV. ante interitum regni Burgundici, a Burgundione quodam, privato studio esse compositum haud improbabili ratione docuit.

qui in Praefatione ad Institutiones Theophili : v) percurri, inquit, aliquando voluminis, quod Βασιλικῶν inscribitur, bonam partem, quae libros quinque continebat n) et titulos ex Pandectis, Codice atque Novellis plus minus XC. Inter hos primus titulus est de excusationibus tutorum.

§. XXXI.

Edidit latine GENTIANUS HERVETUS, Lutetiae MDLVII. Tomos duos, quos ab Antonio Augustino Romae acceperat et Francisco Duareno communicarat, quibusque libri XLV. de Successionibus

v) §. 36. quam Praefationem repetiit REIZIUS *Exc. V. ad Theophil. p. 1126. sequ.* Ceterum Codex Βασιλικῶν, quem Viglius olim possedit, hodie in Bibliotheca Parisiensi Cod. membr. MCCCXLV. servatur. Sub initium eius haec manu Viglii scripta leguntur: *Librum hunc graecum continentem 38. 39. 40. 41. et 42. Libr. Basilici legalis, ego Viglius Zwichemus, Frisius, I. U. Doctor et publicus Institutionum Professor in inclyta Academia Patavina, sub illustri dominio Venetorum, emi ab monasterio Canonorum regularium apud Tarvisium anno Domini 1533. Cf. Catalog. Codd. MSS. Bibl. reg. Paris. Tom. II. p. 300.*

n) Lib. XXXVIII, XXXIX, XL, XLI, XLII. FABRICIUS.

ab intestato, XLVI. de statu hominum et rerum divisione, XLVII. de donationibus, XLVIII. de manumissionibus, simul compacti et seorsim ab his, simul tamen, XXVIII. XXIX. XXX. o) de dotibus et

o) Trigesimum non edidit Hervetus. Adde, quae de editionibus Basilicorum supra [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 425. sequ. *) FABRICIUS.

*) De Basilicorum editionibus et Codicibus MSS. etiam ASSEMANUS in *Bibl. iur. orient. can. et civ. Lib. II. cap. XVII. p. 378. seqq.* differuit. Codices vero Βασιλικῶν, quos Assemanus l. c. recensuit, hodie omnes in Bibliotheca Paris. asservantur. Sunt vero sequentes: Cod. MCCCXLV. de quo not. o. ad §. 30. diximus, continet Libr. 38 - 42. Cod. MCCCXLVIII. Libros XI. a Libr. 20 - 30. Cod. MCCCXLIX. Libros IV. servat, nempe Libr. 45 -- 48. cum uberrimis Scholiis, quae in Fabroti editione leguntur. Cod. MCCCL. Libr. LX. cum Scholiis. Cod. MCCCLIII. insunt Eclogae vel selecta e decem prioribus libris Basilicorum capita cum Theodori Hermopolitae Commentariis nondum editis. Cod. MCCCLIV. continet Basilicorum titulos varios et in hos Scholia et denique Cod. MCCCLVII. Indicem titulorum Libr. 46 -- 60. una cum Basilicorum Libris VII. a Libr. 46 -- 52. ex hoc Codice Reizius Libr. 49 - 52. in lucem protulit. Cf. etiam *Catalog. Codd. MSS. Bibl. reg. Paris. Tom. II. p. 300 - 305.* His addendi sunt duo Codices Coisliniani Basilicorum reliquias servantes quorum MONTEFALCONIUS in *Bibl. Coisliniana p. 216. seq.* meminit. Primus eorum et Indicem omnium Librorum ac titulorum operis Βασιλικῶν, et titulos novem priorum librorum continet. Huius Codicis ope imprimis Libros II. et VI. quos Fabrotus mutilos edidit, posse suppleri, GUSTAV HUGO V. C. in *Additam. ad Iul. dub. Frid. Hoepfueri Praetermissa de Βασιλικῶν Libris*, inf. Libro qui inscribitur: *civilistisches Magazin Vol. II.*

nuptiis, quamvis mutili continentur, o) illi vero recusati sunt Hanoviae MDXC.

*Fasc. 4. p. 417. observavit. Secundus Codex Libros XI. XII. et XIII. cum Scholiis complectitur, quos quamquam Fabrotus integros edidit, ex eo tamen variantes lectiones posse peti probabile est. Uberiorem horum Codicum Coislin. notitiam nuperrime idem C. L. HUGO l. c. Fasc. II. Vol. III. p. 248. not. *. promisit, quae ut mox lucem videat, optandum est. Ceterum in aedibus Patriarchae Constantinopolitani ἐξηκοντάβιβλον, Librum iuris civilis servari, ex epistola Steph. Gerlachii refert MART. CRUSIUS in Turco-graecia Lib. VII. Basileae 1584. Fol. edita p. 499.*

o) Inscriptio operis, quod ipse possideo, haec est: *Libri VIII, Βασιλικῶν διατάξεων, id est, imperialium constitutionum, in quibus continetur totum ius civile a Constantino Porphyrogenneta in LX. libros redactum, Gentiano Herveto, interprete. Lutetiae Parisior. ap. Arnulphum Langelier MDLVII. Fol. Errant autem, qui hanc inscriptionem secuti, Hervetum octo libros Βασιλικῶν vertisse sibi persvadent; si quis enim opus ipsum inspexerit, facile inveniet, illum tantum Libros XLV. XLVI. XLVII. et XLVIII. integros, mutilos vero Libros XXVIII. et XXIX. edidisse. Ipse etiam Hervetus, uti e Praefatione ad Io. Morvillerium, Episcopum Aurelianensem, operi praemissa colligi potest, quoniam Volumen libros mutilos continens, titulorum numero Volumen, e quo libros integros ediderat, aequaret, non pauciores quam quatuor eo contineri, suspicatus est.*

§. XXXII.

CUIACIUS latine LX. librum *de iudiciis* commisit prelo. π) Hic LX. Hanoviae quoque lucem vidit anno MDXCVI. Ipsum autem relatum e Constantinopolitana legatione Iacobus Cambrayus dono dederat IACOBO CUIACIO, qui profitetur id beneficium in Praefatione Commentarii ad *tit. π. de Excusat. tutor. et cap. 40. Lib. XVI. Observationum iuris*; promiserat CUIACIUS XXXVIII. XXXIX. XL. XLI. et XLII. libros, quos beneficio Viglii sibi commendatos, [cum Viglius Hoppero dedisset, Hopperus rogatu Giphanii misisset utendos Cuiacio] tunc in manibus fuisse testatur, refertque GIPHANIUS in *vita Iustiniani*; ς) quin et XXVIII.

π) Prodiit haec versio Lugduni 1566. Fol. apud. *Claud. Sennetonium*, ac si Svaresio fides habenda est, repetita fuit Hanoviae 1596. Libros *Βασιλικῶν* ab Herveto et Cuiacio latine versos cura Dionysii Gothofredi, Hanoviae apud *Wechelos* 1598. et 1606. Fol. recusos esse, refert FABRICIUS *Bibl. gr. Vol. XII. p. 425.* Cf. etiam CL. HUGO l. c. p. 414. Praemisit Gothofredus Praefationem in qua de iure graeco et praecipue de Basilicorum auctoribus, interpretibus et fatis, virtutibus et vitiis exposuit.

ς) Giphanius l. c. p. m. 57. tradit, Viglium quinque

XXIX. et a XLV. ad XLIX. emendatiores. Sed CUIACIUM mors praevenit, eiusque praeclaros conatus interrupit: emisit igitur ex autographo Cuiacii CAROLUS LABBAEUS libros XXXVIII. et XXXIX. in lucem Parisiis MDCIX. σ) ut e LX.

libros Βασιλικῶν a Venetis in Germaniam attulisse et Ioach. Hoppero dono dedisse.

σ) Fol. additis graecorum scholiis indiceque titulorum Lib. XXXVIII. XXXIX. XL. XLI. XLII. Iacobo Cuiacio interprete. Laudat quidem *Bibliotheca iuridica Lipenio-Ienichiana* p. 108. Ant Mercatoris LX. Libror. Basilicor. versionem latinam, eamque eiusdem notis ad Roberti animadversiones iuris, Biturigibus 1581. 4. editis adiectam esse statuit; sed AUG. FRID. SCHOTT in *Supplem. ad Bibl. iurid. Lipen.* p. 38. docuit, hanc versionem Notis ad Roberti animadversiones non esse adiectam, eamque nullam aliam esse, quam supra memoratam Cuiacii, qui sub Mercatoris nomine latuit, neque eam omnes LX. libros Βασιλικῶν, sed paucos tantum, uti vidimus, continere. Has versiones Basilicorum latinas, quas modo recensuimus, secuta est multo absolutior Βασιλικῶν editio, quae cura Car. Annib. Fabroti, Antecessorum Aquisextiensium Decani, prodiit. Hic enim suadente Petro Seguierio, Franciae Cancellario, annuo ad hoc opus perficiendum bis mille librarum stipendio invitatus, Basilicorum libros e Bibliotheca regia Parisiensi graece et cum interpretatione Cuiacii, ac ubi haec deficeret, sua, plane

libris editos utcumque habeamus latine decem,

autem repudiata Herveti versione, Parisiis 1647. sum-
 tibus Sebastiani et Gabrielis Cramoisy Tom. VII. in Fol.
 edidit. Praemissa est operi epistola nuncupatoria ad
 Petrum Seguierium, quam sequitur Praefatio ad lectorem,
 qua rationem in opere edendo servatam exponit. Ac-
 curatam huius operis recensitionem a Libro primo usque
 ad sexagesimum, una cum titulis uniuscuiusque Libri
 et Scholiis, ASSEMANUS *l. c. Lib. II. c. 16. a*
pag. 313 — 377. exhibuit. In qua editione adornanda,
 quamquam Fabrotus magnam diligentiam adhibuit, ea
 tamen non plane mendis caret, quorum haud pauca,
 five veterum scribarum, five typothetarum incuria com-
 missa, indicavit et emendavit IO. IENSIUS in *Notit.*
uber. Basilic. §. XVI. praemissa Ei. *Strictur. ad Iustin.*
Cod. et Pand. Cf, etiam IO. GUIL. HOFMANNUS
 in *Meletem. ad Pand. Diff. XI. §. 2.* qui in una tra-
 ctatione *de familia erciscunda* quatuordecim naevos no-
 tavit. Nec versionem latinam operi additam omnibus
 numeris absolutam esse, ipse Fabrotus in praefatione
 fatetur, hac excusatione usus, quod eam *semper*
currente praelo, imo interdum praelis duobus elabora-
 verit. Promisit quidem in fine praefationis editionem
 repetitam, sed fidem datam non solvit. Etsi autem
 extra dubitationem est positum, Fabrotum e Codicibus
 MStis in Bibliotheca regia Parisiensi servatis Basilicorum
 opus edidisse, miror tamen, omnes historiae iuris
 scriptores statuere, Codices illos a Basilicorum exemplo,
 quod Cuiacius possedit, plane fuisse diversos. Quid?
 quod nonnulli viri docti veluti REIZIUS in *Praefat.*

nempe septem HERVETI, τ) munere vero Cui-

ad quatuor Libr. Basilic. et BACHIVS in Hist. iur. Lib. IV. cap. II. Sect. II. §. 6. p. 631. edit. nov. Fabrotum supinae adeo negligentiae vel oblivionis saltem incusant, quod, quamvis e Svaresio facile scire potuisset, Codicem Basilicorum a Cuiacio possessum post huius mortem ad Petr. Fabrum pervenisse et ab eius heredibus custoditum fuisse, eum tamen inde impetrandum non curavit. Sed qui ita statuunt, quae Fabrotus hac de re profert, non satis inspexisse videntur. Ipse sane tum in epistola nuncupatoria ad Petr. Seguierium, tum in praefatione Basilicorum editioni praemissa, haud obscure innuit, Codicem MStum qui Cuiacii olim fuit, in Bibliothecam regiam fuisse translatum eundemque esse, e quo Basilica ediderit. Nam in dedicatione ad Seguierium, postquam Cuiacium libros Βασιλικῶν ab interitu vindicasse narraverat, haec addit: *Sed et operi vere regio post excessum Cuiacii interitus a tineis imminebat, nisi cura Tua, Vir illustrissime, Regi coemtum, sumtibus tuis latine conversum et publica luce donatum fuisset.* Idem fere IOH. FRID. GRONOVIVS in *Ep. ad Georg. Richterum, ICt. Norimberg.* Iuliomagi Andium Non. April. an 1640. scripta, inf. RICHTERI *Epp. select.* Norimbergae 1686. 4. edit. p. 239. his verbis testatur: *Libri LX. Βασιλικῶν, qui post Cuiacium periisse credebantur, denuo reperti sunt, ingens thesaurus iurisprudentiae et maximo pretio a Rege redempti, qui Annibali Fabroto stipendium annuum eo solum fine constituit, ut iis vertendis edendisque operam daret.* In praefatione

IACII. tres. GIPHANIUS addit, se accepisse,

porro Fabrotus, dum Cuiacium adversus iniustas quorundam reprehensiones, eum contra bonam fidem in libris Βασιλικῶν versatum esse, criminantium defendit, ita pergit: *Abfit igitur, ut eruditus aliquis tam male de Cuiacio sentiat, ut quidquam in Basilicis vel immutavit, vel exsecuerit, quod male feriat homines de suo commentum sunt, ut eius famam insectarentur, quem ferre non poterant principem locum inter aetatis suae Iurisconsultos tenere. Certe quaedam in libris XXV, XXVI. et XXVII. exsecta sunt, sed textus Βασιλικῶν integer ibi est et nulla ibidem scholia fuisse constat. Crediderim potius, antequam ad Cuiacium Basilica pervenirent, vel etiam post obitum eius, hosce libros in manus puerorum incidisse et, ut pueri solent, eiusmodi chartas et membranas appetere, quaedam exsecuisse, citra damnum tamen contextus. Eius rei fidem faciunt, quae in primo Tomo membranaceo manu pueri alicuius ad oram paginarum exaratae sunt, pictaeque ibidem brutorum aut hominum effigies. Neque obici mihi potest, Fabrotum his verbis ad Cod. reg. Paris. MCCCLII. olim Puteanum, quo Synopsis Libri primi Βασιλικῶν usque ad Libr. decimum octavum continetur, respicere, in quo quippe teste editore *Catalogi Codic. MSS. Bibl. reg. Paris. Tom. II. p. 302.* pictae hominum et brutorum imagines occurrunt et foliorum margines passim exsectae sunt. Etsi enim laudatus editor hoc sibi persuadet, ex ipsis tamen Fabroti verbis eius opinio facile potest convelli. Ac primum quidem Fabrotus non de Synopsi, sed de ipsis Βασιλικῶν libris*

CUIACIUM totum corpus Βασιλικῶν nactum esse

loquitur, id quod verba supra allata clare indicant. Deinde vero idem disertis verbis tradit, in libris XXV. XXVI. et XXVII. quaedam exacta esse; sed horum librorum Synopsis in illo Codice plane non legitur, cum, uti iam supra monui, tantum priorum octodecim librorum epitomen contineat. Iam quod numerum librorum Βασιλικῶν, quos Fabrotus edidit, attinet, ipse in Praefatione fatetur, se tantum XLI. integros e Bibliothecae regiae Codicibus edidisse, reliquos vero undeviginti e Synopsi Basilicorum, Theodoro Hermopoli, Constantino Harmenopulo, ex Scholiis et glossis Βασιλικῶν et denique e Cuiacii Commentario in tres libros Codicis posteriores restituisse. Atque hanc Fabroti auctoritatem fere omnes historiae iuris scriptores secuti sunt. Primum autem ab hac vulgari sententia Meermannus et Reizius discesserunt, ille in Praefatione *Tom. II. Thesaur. iur. civ. et can.* praemissa et in Addendis ad hanc Praefat. *Tom. VII. Thesaur.* hic vero in Epist. ad Ger. Meermannum, quae in laudatis *Addendis ad Praefat. Tom. II.* reperitur. Ac Meermannus quidem Fabrotum integros Libros XXXIX. in lucem revocasse statuit, Reizius vero Meermanni sententiae adstipulatur ita, ut Librum XIX. apud Fabrotum integrum esse, inter illos autem, qui deficient, trigessimum referendum existimet. Sed utrumque aequè ac Fabrotum, et qui eum secuti sunt, rem non satis accurate exposuisse, LUDOV. IUL. FRID. HOEFNERUS in *Praetermissis de Βασιλικῶν libris*, Giesae 1774. edit. §. XII. et XIII. probavit. Docuit vero

cum Scholiis graecorum interpretum. BRÖEUS in

non nisi triginta quatuor Libros Basilicorum in Fabroti editione supereffe, qui integri videantur, nimirum Libros I. III. IV — XV. XX — XXIX. XXXVIII — XLII. XLV — XLVIII. et LX. quinque Libros, scilicet II. XVI. XVII. XVIII. et XXX. genuinos quidem esse, sed mutilos; reliquos vero XXI. scilicet Libr. XIX. XXXI — XXXVII. XLIII. XLIV. XLIX. L. LI — LIX. spurios, h. e. e Synopsi Basilicorum et Scholiis graecorum interpretum, Harmenopulo aliisque congestos esse. Cui Hoepfneri sententiae quamquam etiam Gustav Hugo V. C. accedit, Hoepfnerum tamen *Librum VI.* parum accurate Libris, qui integri editi sunt, annumerare, *l. c. not. ** p. 401.* recte monet. Nam undecim modo huius libri tituli in Fabrotina editione leguntur, reliquorum vero tantum rubricae exhibentur. Itaque merito Cl. Hugo *Librum VI.* inter mutilos refert, ac Fabrotum tantum triginta tres Βασιλικῶν libros integros edidisse statuit. Cum igitur Fabrotus praeter alios Libros Βασιλικῶν etiam Libr. XLIX. L. LI. et LII. non ita, uti a Leone et Constantino erant profecti, edidisset, praeclare de iurisprudentia meritus est Ger. Meermannus, qui eos a Io. Caperronerio e Codice Colbertinae Bibliothecae an. 1732. in regiam Parisiensem postea translato accurate descriptos, cum interpretatione latina et doctis animadversionibus Guil. Otton. Reizii aliorumque in lucem protraxit et *Tom. V. Thes. iur. civ. et can.* inseruit. Vid. REIZII Praefat. *quatuor Libr. Βασιλικῶν* praemissa et MEERMANNI Praefat *ad Tom. II. Thes. iur.* in fine. Separatim hi

Chronologia iuris p) famam esse scribit, libros Basilici reliquos penes CUIACIUM fuisse, v) illoque

Basilicorum libri recusi sunt in *Operis Basilici Fabrotiani Supplem.* cura Reizii, quod *Lugd. Batav.* 1765. Fol. prodiit.

τ) Vide quae supra *not.* π. ad §. 21. notavi.

p) Franciscus Broëus chronologicam historiam totius iuris edidit Paris 1622. 4. *) FABRICIUS.

*) Praemissa est BROEI *Exposit.* in *Iustin. Institut.* Libr. IV. ed. Paris. 1622. 4.

v) Hanc vulgarem scriptorum historiae iuris sententiam, nimirum Cuiacium integra Βασιλικῶν volumina possedisse, dubiam nuper reddidit, quem modo laudavi, HOEFFNERUS *l. c.* §. III. *seq.* et, qui eum secutus est, Cl. HUGO *l. c.* p. 405. *sequ.* His observantibus Cuiacius Basilic. Libr. II. XII. XXVIII. XXIX. XXXVIII -- XLII. XLV -- LX. possedit, Libr. vero XXXI -- XXXVII. ac XLIII. et XLIV. plane caruit. An reliqui scil. Lib. I. III. IV -- XI. XIII -- XXVII. et XXX. in manibus Cuiacii fuerint, definire non audent. Sed ne his quidem omnibus Cuiacium caruisse, eundem potius Libros I. III. IV -- XI. XIII -- XV. XX -- XXVII. et XXX. possedisse, docet eius epistola anno circiter 1568. Augustae Taurinorum ad virum quendam doctum, forte Petr. Pithoeum, scripta et nuperrime a CL. HUGONE

demortuo pervenisse ad Petrum Fabrum, Sanorianum, Praesidem Tolosanum, cuius heredes thesaurum illum custodiunt, ut didici ex litteris Illustrissimi Archiepiscopi Tolosani. ϕ) Nec ipse CUIACIUS diffitetur in supra dicta praefatione ad

in libri laudati Fasc. II. Volum. III. p. 251. ex autographo edita. Verba Cuiacii sunt haec: J'ay apporté de Venize les 15. premiers livres des basiliques et du 20. jusqu'au 30. que nul n'avoit encore veus. Confer, quae supra *nota* τ . de Codice, e quo Fabrotus Basilica edidit, disputavi, quae si vera sunt, per se patet, Cuiacium non omnes *Βασιλικῶν* libros possedisse.

ϕ) Idem tradit IAN. A COSTA *ad Decretal. tit. 33. Lib. I. p. 213.* verba quae huc pertinent, sunt haec: *In veteribus MSS. valde similes sunt litterae β . et μ . Hoc perpetuum est in Basilicis Cuiacianis, quae hodie Tolosa possidet beneficio P. Fabri, Praesidis nunquam satis laudati.* Possedisse Fabrum eundem Codicem, e quo Meermannus et Reizius Libr. XLIX. L. LI. LII. Basilic. ediderunt, vel inde patet, quod margini libri passim notulas adscripsit. Eundem etiam Libr. LX. graece habuisse, eius animadversiones ad Paulli rec. Sententias in *Meerm. Thes. Tom. VII. p. 723.* probant. Quo post mortem Fabri Basilica Cuiaciana pervenerint, colligi potest ex his, quae supra *not.* τ . protuli; neque adeo adstipulari possum HOEPFNERO *l. c. §. XI.* qui tantum Libr. XLIX. L. LI. LII. post Fabri obitum Bibliothecae primum Colbertinae, postea regiae Pari-

tit. π. de Excusat. tutor. χ) In praefatione autem Lib. LX. ait, se Leonis ἐξηκοντάβιβλον omnem pene evolvisse, cuius postremum librum emitteret.

§. XXXIII.

Antonius Augustinus inter libros graecos MSS. Bibliothecae suae publice notum voluit, se Βασιλικῶν habere Libros duos VII. acephalum et VIII. integrum, Codicibus CLXXVII. et CLXXVIII. item alios duos imperfectos XXVIII. et XXIX. Codice CLXXIX. item quatuor alios q) XLV. XLVI. XLVII. XLVIII.

siensi illatos fuisse statuit, ac quae reliquorum fortuna fuerit, non constare sibi confitetur.

χ) Non in praefatione, sed in dedicatione Commentario ad *tit. π. de Excusat. tutor.* praemissa, Cuiacius se Io. Iac. Cambrayi beneficio Synopsin et Libr. LX. Βασιλικῶν accepisse fatetur, se vero integrum Βασιλικῶν corpus possidere, ne verbo quidem innuit. Parum etiam Svaresio locum, quem e Cuiacii praefatione ad Libr. LX. *Basilicor.* laudat, favere, HOEFFNERUS l. c. §. III. docuit.

q) Hi sunt quos ex Augustini Codice Hervetus vertit. FABRICIUS.

Codice CLXXX. cum Scholiis incerti et Theodori, Thalelai, Dorothei, Cyrilli, et alterius Anonymi interpretationibus. Insuper Βασιλικῶν sexaginta librorum Decadem primam a Theodoro Hermopolita Scholiis illustratam atque indicem titulorum omnium Βασιλικῶν, ψ) cuiusmodi habeo domi et prooemium quoque.

§. XXXIV.

In hosce Βασιλικῶν Libros scripsere Commentarios, glossas, ω) παραπομπὰς et παραγραφαὶς

ψ) Vid. GEBAUER *Mantissa de rar. Libro Bibliotheca Ant. Augustini* p. 189. Index titulorum, cuius Svaefius meminit, e libro scripto Bibliothecae Vaticanae exscriptus est. De Theodori Decade prima Libror. Basilic. cf. not. ω. ad §. XX.

ω) Hae glossae nihil aliud sunt, quam notulae, quibus veteres Icti graeci difficiliorum verborum iuris sensum definire studuerunt. Earum quidem magna ad interpretationem est utilitas, sed caute iis utendum est; spectant enim plerumque tantum ad certum iuris caput et ad alia traduci nequeunt. De ratione Glossariis veterum recte utendi digna est, quae legatur Io. AUG. ERNESTI *Prolusio de Veterum Glossariorum vera indole rectoque usu* Lipsiae 1742. edita, repetita in capite

ἑσωθεν, quae interlineares, ἑξωθεν, quae mar-

Hesychii Albertini. Glossas Βασιλικῶν CAR. LAB-
BAEUS collegit ac notis illustratas hac inscriptione
edidit: *Veteres Glossae verborum iuris, quae passim in
Basilicis reperiuntur.* Parisiis 1606. 8. recusum est hic
liber cum *Glossario Philoxeni, Cyrilli aliorumque* Pari-
siis 1679. Fol. Novissime eum cum additionibus ex
Codice MSS. depromptis, emendationibus Iosephi Scali-
geri aliorumque doctorum virorum ac notis Ant. Schul-
tingii EVER. OTTO Tom. III. *Thes. iur.* inseruit.
Referri huc etiam potest NICOL. RIGALTII *Glos-
sarium Τακτικὸν μικροβάρβαρον*, quod Lutetiae
1601. 4. prodiit. Tales glossae graecolatinae observante
FABRICIO in *Bibl. gr. Vol. VI.* p. 231. edit. nov.
multae adhuc in Bibliothecis latent ineditae v. c. in
Bibliotheca Augusta Vindob. Cod. iur. gr. III. n. 7.
VI. n. 6. VII. n. 8. XIII. n. 2. cf. LAMBECCI *Com-
ment. de Bibl. Vindob. Lib. VI.* p. 15. 25. 32. 36.
E glossis his similibus etiam MONTEFALCONIUS in
Catal. Cod. MSS. Bibl. Coislin. p. 488. sequ. excerpta
dedit. Ceterum de Glossis nomicis sequentes bene me-
riti sunt: IO. ALBERTI in *miscellaneis criticis in
glossas nomicas*, subiunctis a pag. 225. eius *Glossario
graeco in sacros novi Testamenti libros* Lugd. Batav.
1735. 8. MATTH. ROEVERUS in *Specim. Obser-
vation. et Emendation. in Glossas veteres verbor. iur.
adi. Fragmento veteris Icti de iuris speciebus* Lugd.
Batav. 1739. 8. PETR. BONDAM in *Specim. Anim-
adv. criticar. ad loca quaedam iur. civ. depravata*,
Franegu. 1746. 4. Cap. VI. -- X. p. 29 -- 50. GISB.

ginales, unde dignosci possunt Βασίλικοι, plerique Iurisconsulti, r) e quibus CUIACIUS α) recenset Stephanum Nicaeum, Thalelaeum, Isidorum, Eustathium, Eudoxium, Calocyrum, Sex-

KOENIUS in *Diff. crit. ad loca quaedam iuris et alia depravata*, Cap. II. -- IV. Franegu. 1758. 4. et in OELRICHS *Thes. Diff. iurid. selectiss. Vol. I. Tom. III.* PETR. LUCRET. STRUCHTMEYER in *Epist. crit. in Gloss. nomicas ad Herm. Cannegieterum* Traj. 1769. 8. IO. BERN. KOEHLER in *Specim. I. Verisimil. iur. civ.* Goetting. 1771. 4. cap. VI. et VII. p. 24 -- 43. GEO. IOA. IACOBSON in *Specim. critico in Glossas nomicas.* Davent. 1774. 4. ANT. HAAKMA TRESLING in *Specim. Adversar. criticor.* Groening. 1792. 8. et HENR. IO. ARNTZENIUS in *Sylloge Observatt. inf. Actis Societatis literar. Rheno-Traiectinae Tom. I.* p. 126. sequ. Lugd. et Ultraj. 1793. edit. Ad Glossas nomicas commentari olim etiam FABROTUS in *Not. ad Theophil. tit. Inst. de success. subl. §. 12. tit. de action. §. 1. et de noxal. Act. promisit, sed promissis non stetit.*

r) De singulis hisce confer indicem in Basilica, quem supra exhibeo, p. 435. [*Bibl. gr. Vol. XII.*] Callistratus autem et Modestinus, hi diversi ab aliis Iustiniano ipso longe prioribus Ictis, qui et ipsi in Βασίλικοις allegantur, ut recte Svaresius infra §. XLI. observat. FABRICIUS.

α) In Praefat. ad *Libr. LX. Basilicorum.*

tum, Callistratum, Leonem, Phocam, Modestinum, Domninum, Gobidam, Chumnum Ioannem, Hagiotheodoretum, Doxopatrum, Gregorium, Garidam, Bestem, Baphium et Theophilum. Addit FREHERUS β) Patzum, Theophilitzem, Phobenum, Theodorum Hermopolitem, Demetrium Charthophylacem, quos, inquit, enumeratos sufficit, quia sciri nequit, quibus annis vixerunt singuli.

§. XXXV.

Anonymum praeterea CUIACIUS γ) vult esse incertum interpretem. Basilicum contextum ipsum Βασιλικῶν. Enantiophanem f) coacervationem

β) In *Chronol. iur. ad an. CMXIII*, ap. LEUNCLAV., in *Iure gr. rom. Tom. I.*

γ) In *Praefat. ad Libr. LX. Basilicorum*.

δ) Auctore hoc usus Theodor. Balsamo *Praefat. in Nomocanonem Photii*, ubi de legibus ei sermo; ὡσαύτως καὶ ἐν τέτοις δοκῶντα ἐναντιοφανῇ, ἐλύσαμεν κατὰ τὰς παλαιὰς ἐρμηνείας *) etc. FABRICIUS.

*) Perperam Svarefius, notante ASSEMANO *l. c. Lib. II. cap. XVIII, p. 389.* Photio librum περὶ ἐναντιοφανῶν tribuit.

pugnantium inter se et ἀντινομίων, cuius forsitan auctor Photius, qui fatetur in Nomocanone, se librum scripsisse περὶ ἐναντιοφαινῶν, quem imitati sunt GILBERTUS REGIUS, editis libris duobus ἐναντιοφαινῶν Antwerpiae MDLXIV. (et IULIUS PACIUS *Centuriis septem*, t) Lugduni MDCVI. et Hanoviae MDCV. quamvis Βασιλικῶν conditores hisce nominibus utuntur quasi propriis, sicut et Indicis, qui CUIACIO videtur πλάτος τῶν νόμων late diffusum a Dorotheo, et Cyrilli concinnatum, quamvis usitator sit Dorotheus, ut animadvertit CUIACIUS *cap. 39. Libri XXIV. Observat. iur.* Exstabat hoc πλάτος aevo Theodori Balsamonis: namque is illud contulit cum recentioribus interpretibus graecis.

Nullibi in Photii Nomocanone locus occurrit, e quo id colligi possit. Neque e verbis praefationis, Nomocanoni Photii a Balsamone praefixae, ad quae Fabricius provocat, Balsamonem libro περὶ ἐναντιοφαινῶν usum esse, probari potest; verba illa, uti idem Assemanus l. c. monet, non de auctore, qui ἐναντιοφανῆς dicitur, explicanda sunt, sed potius sic verti debent: *Similiter etiam quae inter haec in speciem esse contraria videntur, secundum veteres interpretationes dissolvimus.*

t) Pacii deinde tres aliae centuriae accessere: exstat et *Conciliator iuris* Ioannis Mercerii, cum Bern. Henr. Reiboldi notis editus Duisburg. 1712. 8. et EVERH. BRONCHORST, Daventriensis, *centurias sex ἐναντιοφαινῶν cum conciliationibus* vulgavit, emendatius usus Harderovici 1652. 8. FABRICIUS.

§. XXXVI.

DIONYSIUS GOTHOFREDUS in praefatione ad Libros Βασιλικῶν Herveti et Cuiacii et titulo XLVIII. Libri LX. et ex Graecis ad l. 5. *de plagiaris* interpretes fuisse tres putat, Indicem religiosum in vertendis latinis vocibus, Basilicum largiorem, δ) Baphium Constantino Porphyrogenetae alterum Tribonianum, multaque adiungentem.

§. XXXVII.

Laudatur et παλαιός, aliis τὸ παλαιόν, quem interpretem antiquum Digestorum, Codicis, Institutionum aetate Iustiniani vixisse, eiusque permisso vertisse κατὰ πόδα libros supra scriptos GOTHOFREDUS ε) censet, adiiciens illum subsequutos Cyrillum in Digestis, in Codice Theodorum. CU-

δ) Errare Gothofredum, ASSEMANUS in *Bibl. iur. orient. civ. et can. Lib. II. cap. XX. p. 402.* docuit. Basilicus non fuit interpres, sed uti iam CUIACIUS in praefat. *ad Libr. LX. Βασιλικῶν* recte animadvertit, ipse Basilicorum contextus ita vocatur. De Indice et Baphio §. 38. et 39. dicendi erit locus.

ε) In Praefat. *ad Libr. Βασιλικῶν* Herveti et Cuiacii.

IACIUS ζ) mavult alios τὸ κατὰ πόδα, alios τὸ παλαιὸν condidisse vestigiis latini textus inhaerentes. Huic παλαιῷ τὸ πλάτος νόμων adscribit GOTHOFREDUS. Rursus notat CUIACIUS η) graecis non fuisse satis habere contextum Digestorum et Codicis graecum compendiosorem, qui Βασιλικῶν nomen obtineret, item alium auctoris incerti et Cyrilli in Digesta, Theodorique in Codicem brevia argumenta, nisi fuissent aliis cumulati. In Basilicis quoque laudari observat Nomophylacem quemdam et Romani πεῖραν, vulgo praxin, et Κωδικευτήν, de quo superius.

§. XXXVIII.

Ut sententiam meam ingenue promam, quosnam designent Innominatus, seu Anonymus, Enantiophanes et Basilicus, θ) recte indicavit Cuiacius,

ζ) In Praefat. ad Libr. LX. Βασιλικῶν.

η) l. c. Gothofredi locus, quo παλαιῷ τὸ πλάτος νόμων adscribit, exstat in eius praefatione not. ξ. laudata.

θ) Anonymi Scholia saepe in Basilicis occurrunt. Enantiophanes Basilic. VI. 250. laudat monobibulum suum

etsi Basilici Sophistae Svidas meminerit ; in Baphii et Indicis expositione ab eo aequae ac a Gothofredo dissentio ; nam Indicem opinor fuisse Elenchum rerum ac vocum, quae continentur in Basilicis, cuius fragmentum puto esse glossas, quas CARO-

de *legatis et mortis causa donationibus*. Cf. FABRICII *Bibl. gr. Vol. XII. p. 444* citat etiam Basilica *Tom. I. 262*. De aetate tum illius, qui Anonymi nomine in Libris Scholiisque Βασιλικῶν occurrit, tum eius, qui a studio quaerendarum et solvendarum ἐναντιοφανῶν, Ἐναντιοφανῆς appellatur, REIZIUS *Exc. XX. ad Theophil. p. 1234* sequi disputat, qui utrumque ante Basilicorum tempora, floruisse censet. Sed dissentit ASSEMANUS in *Bibl. iur. orient. Lib. II. cap. XX. p. 400 et 408*. qui utriusque aetatem in posteriora tempora reiicit. Nam Enantiophanem Stephano, qui sub Alexio Comneno vixit, alio itaque ab eo, qui Digestis componendis adhibitus est, iuniorē esse censet, Anonymum vero post Dorotheum iun. quem Stephano recentiorē esse statuit, floruisse ex eo colligit, quod Dorotheum variis in locis, veluti *Lib. XLV. Basilicor. Tit. I. Tom. VI. p. 49* et *Lib. XLVII. Tom. VI. p. 259*. citet. Enantiophanem post Doxapatri Gregorii aetatem, qui Saec. XII. floruit, vixisse extra omnem dubitationem est positum, nam *Tom. III. Basilic. p. 440. τῷ Δοξαπατρὶ λύσιν* laudat. Vid. infra §. XLIII. not. ε.

LUS LABBAEUS edidit Paris. MDCVI. 1) et plura exempla exstant in Bibliotheca Antonii Augustini, 2) Regis christianissimi, et Vaticana.

§. XXXIX.

Baphium u) expono Iurisconsultum illum, qui

) Indicis saepe in Basilicis fit mentio, veluti *Tom. II. p. III. Tom. III. p. 181. p. 256. et p. 445.* ubi ita legitur: ἀνάγνωθι γὰρ βιβλ. ια. τιτ. α. κεφ. ι. τὸν Ἰνδικα Στεφάνου: lege enim *Lib XI. tit. 1. cap. 10. indicem Stephani.* E quo loco ASSEMANUS *l. c. p. 414.* Indicem in Basilicis laudatum autorem habere Stephanum Ictum, quem *l. c. p. 421.* ad Alexii Comneni tempora refert, non improbabili ratione colligit. Ceterum indicem a glossis, quas Labbaeus edidit, plane diversum, et potius uberiores legum expositionem, literarum ordine digestam fuisse, contra Svarefium IO. ALB. FABRICIUS *Bibl. gr. Vol. XII. p. 428.* contendit. Aliam sententiam fovet BACHIUS, qui in *Histor. iur. Lib. IV. cap. 1. Sect. III. §. IX. not. i. p. 602. edit. nov.* Indicem illum summam legum, sive epitomen fuisse coniicit.

2) Vid. GEBAUERI *Mantissa* saepe laudata *p. 189. Cod. 181. et 182.*

u) Baphius nomen proprium iudicis Veli. De indice

rubricas explanavit, seu titulos illustravit notis: nam ex veteri more iurisconsulti suorum librorum titulos minio pingebant. Unde Masuri rubrica, et rubrae maiorum leges a poetis decantantur. λ) Hos iurisconsultos imitati quoque sunt graeci, cum *δικὰ κινναβάρεως* scriberent et Imperatores cum subscriptione *ἐγὺθροβάφει* uterentur. μ)

supra [*Bibl. gr. Vol. XII.*] p. 428. et 447. *) FABRICIUS.

*) Laudatur Baphius in Basilicis *Tom. VII. p. 787.* aetas eius incerta est,

λ) Sic Iuvenalis *Satyr. XIV. v. 192.* cecinit:

Scribe puer, vigila, causas age perlege rubras
Maiorum leges.

Interdum rubricae pro ipsis legibus dicuntur; hinc Persius *Sat. V. v. 90.*

Excepto, si quid Masuri rubrica vetavit.

Cf. CHRIST. GOTTL. SCHWARZII *Diff. I. de ornamentis Libror. veter. §. V. p. 35.* edit. quam Io. Chr. Leuschnerus curavit.

μ) Vid CAR. DU FRESNE *Glossarium ad Scriptt. med. et infimae graecitatis*, sub voce: *κινναβάρεως*, p. 655. seq.

§. XL.

Παλαιός, x) antiquus mihi quoque videtur interpretres, v) nempe Stephanus Pandectarum et Thalelaeus

x) Hic citatur a Balsamone in Nomocanonem Photii *ad tit. XIII. p. 1101. et ad tit. II. p. 881.* φησὶν ὁ παλαιός ταῦτα ῥητῶς — ὁ δὲ Χολιασῆς φησὶ ταῦτα — ἐμοὶ δὲ δοκεῖ etc. FABRICIUS.

v) ὁ Παλαιός et τὸ παλαιόν a plerisque confunduntur. Τὸ παλαιόν observante REIZIO in *Exc. XX. ad Theophil. p. 1246.* nihil aliud denotat, quam ipsum Codicis vel Pandectarum textum, quemadmodum πλάτος simpliciter textum indicat. Per τὸν παλαιόν five τὰς παλαιὰς vero Basilicorum compilatores veteres illos Codicis Gregoriani et Hermogeniani interpretes, scilicet Heroem Eudoxium et Heroem Patricium intelligunt; nam Thalelaeus et Stephanus interdum una cum τῷ παλαιῷ in Basilicis laudantur, v. c. *Tom. II. p. 582. 626. III. 390. 391. IV. 24. et 705. VII. 665. 821.* et ipse Stephanus *Antiquum* laudat *Tom. VII. p. 149. et 256.* Itaque errat Svarefius, qui Stephanum et Thalelaeum τὰς παλαιὰς vocari sibi persvadet, ac male in partes suas Blastarem vocat, qui neutrum horum hoc nomine ornat; errat vero etiam FABRICIUS, dum *Bibl. gr. Vol. XII. p. 459.* ita scribit: *Priscus, ὁ πρίσκος VI. 250. idem mihi videtur cum saepius allegato interprete antiquo, de quo supra in παλαιός.* Etenim illum Priscum, five Neratius, five Iavolenus fuerit, ex

Ielaeus Codicis *) ex Blastare, κατὰ πόδα interpres
verbis inhaerens et in ea veluti iurans.

§. XLI.

Thalelaeus cum aevo Iustiniani floruerit, ut
superius dictum est, falso inter ICTos, qui scripse-
runt in Βασιλικαῖς, accensetur, sicut et Stephanus,
Isidorus, Theodorus, Theophilus, Phocas, cum
Stephanus iussu Iustiniani graecis Digestis insudarit,
Theodorus et Isidorus duo e XVII. viris, o) qui
latinis Digestis consueendis praefuerant et Codici
praeterea graeco, Theophilus graecis Institutioni-
bus, Phocas π) unus e decem viris, qui labo-

antiquissimis ICTis esse, Scholion illud probat, est
enim graeca versio l. 4. π. de donat. mort. caussa.

*) Supra [Bibl. gr. Vol. XII.] p. 370. FABRICIUS.

o) Theodorus et Isidorus in Constit. Tanta, de confir-
mat. Dig. ad Senatum §. 9. inter Pandectarum compi-
latores haud referuntur. Vide etiam, quae supra not.
ω. ad §. XX. monuimus.

π) Hic ac Fabricio in indice Βασιλικῶν omittitur, sed in
REIZII Memorabil. ex Schol. Basilic. Exc. XX. memo-
ratur. Scripsit ad Codicem.

rarunt in Codice latino, exstiterint. Notissimum est Callistratum et Modestinum antiquiores ipso Iustiano fuisse. Itaque nisi quis ostendat alios ab his esse, sed cognomines, illi potius erunt collocandi inter ICTos, quorum e Commentariis Βασιλικαὶ fuerunt compilatae. ρ)

§. XLII.

Scholiasae vero Βασιλικῶν nuncupabantur Nicaeus, σ) Eustathius, τ) [nisi forsan is, de quo su-

ρ) Claruisse etiam post Basilicor. editionem ICTos antiquioribus illis, Thalelaeo, Stephano, Dorotheo, Cyrillo, Theodoro et Isidoro cognomines, supra ad §. XIX. not. ο. ρ. σ. τ. et ad §. XX. not. ω. et β. observavimus. Fuit etiam inter recentiores ICTos quidam, qui Modestini nomine uteretur, cuius notitiam Nic. Commeno debemus, qui Modestini, Nomophylacis et Logothetae Dromi, mentionem facit, eiusque Commentar. in chrysobullam Nicephori Botoniatae *de incestis nupt. et sponsal.* itemque eius Scholia ad Novellas Constantini et Leonis p. 394. 371. et 402. Praenot. *mystagog.* laudat.

σ) Praenomen est Constantinus. Stephanum *Basilicor.* Tom. 208. praeceptorem suum vocat, non iustinianum, sed uti REIZIUS *Exc. XX. ad Theophil. p. 1245.*

perius,] Eudoxius, υ) Calocyrus Dux, seu Procon-

coniicit, Antonium Stephanum, Iudicem et Magistrum, cuius mentio fit apud N I C. COMNENUM in *Praenot. mystagog.* p. 404. Laudat Garidae σοιχεῖον 5'. *Basilic. Tom. II.* 633. *seq.* et ipsa Basilica *II.* 550. 615. 616 619. ac saepius. Ad Leonis Novellas provocat, 99. *III.* 186. itaque certum est, eum post Basilicorum promulgationem floruisse. Cf. REIZII *Exc. XX.* p. 1238. et ASSEMANI *Bibl. iur. orient. Lib. II. cap. XX.* p. 404.

*) Dicitur Eustathius Romanus Magister. In Basilicis laudantur eius ὑπόμνημα et πεῖρα. Vid. IO. ALB. FABRICII *Index Ictor. in Basilicis memorat. Vol. XII. Bibl. gr.* p. 445 et 459. Eius librum de hypobolo CAR. DU FRESNE in *Glossario ad Scriptt. med. et inf. graecit.* sub voce ὑπόβολον p. 1642. laudat, eumque in Bibliotheca reg. Parisiensi Cod. MS. MMXXIII. servari testatur. Vixisse Eustathium vel sub Leone, vel statim post huius Imperatoris tempora, IO. GOTHOFR. SAMMET in *Diff. de Hypobolo §. V. in Opusc. var. arg.* p. 29. et in *Supplem. Thes. Meerm.* p. 375. *seq.* coniecit. Diversus esse videtur hic Eustathius ab eo, qui Antecessor Constantinopolitanus vocatur, cui debemus librum περὶ χρονικῶν διασημάτων.

υ) Eudoxius Nomicus, iudex Veli. Eius Synopsin legum et Scholia ad Novellas Alexii Comneni laudat N I C. COMNENUS in *Praenot. mystagog.* p. 345 et 402.

ful, φ) Sextus, χ) Leo Dominus, ψ) Gobidas

Diversus ergo est ab Heröe Eudoxio, cuius mentio fit in Basilicis *Tom. III. 61. ad l. 9. C. de probat.* hic enim ante Iustinianum vixit et aequae ac Heros Patricius ad Codices Gregorianum, Hermogenianum et Theodosianum Commentatus est. Cf. REIZIUS in *Exc. XX. ad Theophil. p. 1236. 1243. §. X.* et in praefat *ad quatuor Libr. Basilicor. ap. MEERMANNUM in Thes. iur. Tom. V. in fine.*

φ) In Basilicis, ad quae commentatus est, vocatur Calocyus Sextus v. c. *Basilic. Tom. IV. p. 403.* appellatur etiam ἀνθύπατος i. e. Proconsul et alibi Δέξ. v. c. *Tom. V. p. 237. 238. 263. 411. 430. 432. 436.* Vid. FABRICII *Ind. ICTor. in Basilic. memor. p. 440. Vol. XII. Bibl. gr.* et REIZII *Exc. XX. ad Theophil. p. 1234.* Calocyri interpretationem Novell. Leonis laudat NIC. COMNENUS in *Praenot. mystagog. p. 345.* Vixisse videtur post tempora Alexii Comneni, vid. ASSEMANUS *l. c. p. 403.*

χ) Cum nulla huius sexti Scholia in Basilicis legantur, perperam a Svaresio inter Scholiastas Βασιλικῶν refertur. Sixti s. Sexti, ICTi et Nomophylacis Annotationes ad Novellas citat NIC. COMNENUS in *Praenot. mystag. p. 371.*

ψ) Dominus Nomicus, ICTus, ad Novellas constitutiones Isaaci Comneni, teste NICOL. COMNENO in *Prae-*

feu Cubidius, ω) nisi forsan is, de quo supra,

not. mystag. p. 372 et 402. scripsit. Perperam, uti ASSEMANUS l. c. p. 405. observat, Leo Domninus a Svaresio vocatur, alius enim fuit Domninus, alius Leo, sive Leo Garidas, alius denique Leo, cuius ἐρώτησις in Basilic. Tom. IV. p. 610. laudatur, Ceterum distinguendus est a Domnino qui ante Iustiniani tempora floruit et ad Codices Gregorianum, Hermogenianum et Theodosianum commentatus est. Cf. REIZII Excursus XX. ad Theophil. p. 1235.

ω) Cubidius, de quo supra §. 27. diximus, et Gobidas sunt utique distinguendi. Hunc Iustiniani aetate inferioriorem esse, iam DAV. RHUNKENIUS in praefat. *Commentar. Thalelaei, Stephani aliorumque graecor. ICTor. ad titt. π. et C. de postulando et de Procurat. et Defensor.* praefixa observavit. Forte Gobidas Scholastes Basilicorum et Ioannes Gobidas, Logotheta Genici, qui teste NIC. COMNENO in *Praenot. mystag. p. 372. Scholia ad Novellas Leonis* edidit non sunt diversi. Laudatur Gobidas a Balsamone ad *Nomocan. Photii p. 1118. et in Basilicor. Scholiis Tom. II. p. 82. Tom. III. p. 182. et 453. Tom. V. p. 280. et 448.* Quaedam eius Scholia exstant etiam in *laud. Commentar. graecor. ICTor. ad titt. π. et Codicis de postulando et de Procurat. et Defensor. in MEERM. Thes. Tom. III. et V. editis.*

Chumnus seu Domnus, α) Ioannes, β) forte priscus Novellarum Glossator, qui editus fuit, ex Bibliotheca Conradi Rittershusii, Francofurthi MDCXV.

§. XLIII.

Hagiotheodoretus, γ) Doxapater, δ) Gregorius, ε)

α) Hic Ictus, Nomophylax et postea Metropolitae Thesalonicensis fuit. Vixit Saec. XIII. tempore Nicephori Blemmydae. De munere Nomophylacis consulendus est CAR. DU FRESNE in *Glossar. ad Scriptt. med. et in fin. graecitatis*, sub voce Νομοφύλαξ. p. 1002. Variis scriptis Chumnus innotuit, inprimis brevi meletemate *de gradibus cognationis*, quod graece et latine ap. LEUNCLAV. *Iur. gr. rom. Tom. II. p. 519.* exstat. Cf. LAMBECCII *Comment. de Bibl. Vindob. Lib. V. ad Cod. 253. n. 5. p. 159.*

β) Videtur potius Ioannes Nomophylax intelligendus esse, cuius in Basilicis mentio fit, veluti *Tom. II. p. 544. 549. 553. 558. 587. Tom. III. p. 360. 390. 400. 445. 449.* et saepius. Vid. FABRICII *Ind. Ictor. laud. l. c. p. 447.* REIZII *Exc. XX. ad Theoph. p. 1236.* et ASSEMANI *Bibl. iur. orient. l. c. p. 415.* qui hunc Ioannem circa an. Chr. MC. Vixisse coniecit. In Basilicis laudatur etiam Ioannes Briennius, sed semel tantum *Tom. III. p. 186.*

Garidas, ζ) Bestes, η) Theophilitzes, θ) Pat-

γ) Fuit, uti e Theod. Balamone *ad Photii Nomocan. Tit. XIII. cap. 2. p. 1081.* colligi potest, Metropolita Atheniensis, vixit Saec. XII. tempore Lucae Patriarchae Constantinopolitani, imperante Manuele Comneno. Scripsit Scholia in Basilica et teste Nicol. Comneno l. c. p. 372. et 393. Novellas Leonis sapientis Scholiis illustravit et Synopsin Novellarum concinnavit. Epistolam graecam ab amico Hagiotheodoreti scriptam, qua obitum eius luget, e Codice Bodleiano Io. Christoph. Wolfius descripsit et cum Io. Alb. Fabricio communicavit, qui eam *Bibl. gr. Vol. XII. p. 483.* primum edidit.

δ) Doxapater Gregorius in Basilicis aliquoties memoratur. Sic *Tom. III. p. 440.* Δοξοπατρῆς λύσις et *VII. 317.* τῆ Δοξοπατρῆς κυρίῃ Γρηγορίῃ παραγραφή occurrit. Eum fuisse Diaconum magnae ecclesiae et Nomophylacem ac iussu Ioannis Comneni Imp. qui ab an. 1118. usque ad ann. 1143. imperavit, Nomocanonem edidisse, e Codice MSto Bibliothecae Patrum S. Basilii Romae BERN. MONTEFALCONIUS in *Palaeograph. graeca Lib. I. c. 6. p. 62. Lib. IV. c. 6. p. 302* et in *Diario ital. p. 217.* probavit. Alius ab hoc videtur Doxapater Sacellarius, cuius Scholia in Novellas Isaaci Angeli laudat NIC. COMNENUS l. c. p. 372. eumque postremum omnium ICTorum graecorum vocat.

ε) Laudatur in Basilicis *Tom. II. p. 566. VII. 607.* citat Basilicum.

zus, ι) Phobenus, κ) Demetrius Chartophylax. λ)

ζ) Leo Garidas, Iudex Veli, citatur a Nic. Comneno *l. c. p. 15. 371. 400. et 407.* Eius Scholia in Basilicis frequenter occurrunt, v. c. *Tom. II. p. 548. 556. Tom. III. p. 549. 353. 389. Tom. VII. p. 692. seq.* Scripsit ad Michaellem Ducam *περὶ διατάξεως Φόνων* et *βιβλίον περὶ ἀγωγῶν.* Cf. FABRICII *Ind. laud. l. c. p. 445.* et ASSEMANI *Bibl. iur. or. Lib. II. c. 20. p. 411.* qui eum Constantini Ducae aetatem attigisse, adeoque Saec. XI. claruisse probavit.

η) Synopsin Novellarum Bestae Conostauli, Iudicis Veli, laudat Nic. Comnenus *in Praenot. mystagog. p. 372.* Bestae etiam Harmenopulus *in Promt. iur. Lib. V. tit. XI. p. 426.* edit. Dion. Gothofredi, mentionem iniecit. Aetas eius incerta est. Inter Ictos, qui ante Basilicorum tempora vixerunt, BACHIUS *in Histor. iur. Lib. IV. Sect. III. cap. 1. §. 21. p. 607. edit. nov.* eum quidem refert, sed esse, quae sententiam suam dubiam reddant, ipse non diffitetur.

θ) Vocatur hic Nomicus. Eius Eclogam Novellarum Nic. Comnenus *l. c. p. 15.* epitomen *Βασιλικῶν* p. 372. Scholia ad epitomen legum Leonis p. 400. laudat. Vid. FABRICII *Bibl. gr. Vol. X. p. 547.* Sub Comnenis Impp. eum vixisse ASSEMANUS *l. c. p. 428.* coniecit.

§. XLIV.

Interim ampliandum, donec illae nobiles Ori-

*) NICOL. COMNENUS *l. c. p. 388.* eum Gregorium Patzonem vocat, ac inter ICTos graecos uni Harmenopulo postponit. Fuit Logotheta Dromi, quod summum erat tribunal. Scripsit Synopsin Novellarum et Commentarium in Novellas, Alexii Comneni et Michaelis Ducae. Vid. FABRICII *Bibl. gr. Vol. X. p. 515.* Aetatem, qua vixit Patzo, quod attinet, ASSEMANUS *l. c. p. 420.* eum post an. Chr. MCLXXX. floruisse, studuit probare.

*) Fuit Dicaeophylax Thessalonicensis. CUIACIUS *Lib. V. Observ. cap. 4.* eum Georg. Phobenum appellati sed scribendum esse videtur *Phorbenus*; nam liber, quem *περὶ ὑποβόλης* edidit, et qui teste CAR. DU FRESNE in *Glossar. laud.* sub voce *ὑπόβαλον* p. 1642. in *Bibl. reg. Paris. Cod. MMCCXXVII.* servatur, ita inscribitur: *περὶ ὑποβόλης τῆς Δικαιοφύλακος Θεσσαλονίκης Γεργίου τῆς Φορβηνῆς.* Idem liber MS. exstat in *Bibl. Vaticana Cod. DCCCLII.* Scripsit etiam *περὶ ἀποτυχίας.* Aetas Phorbeni incerta est; eum post Eustathi Antecessoris tempora vixisse, IO. GOTHOFR. SAMMET in *Diff. de Hypobolo §. IV. et VIII.* coniecit. Cf. LEO ALLATIUS *de Georgiis*, ap. FABRICIUM in *Bibl. gr. Vol. X. p. 721.*

entis exuviae, et hic pretiosus non auri Tholosani,

λ) Praefuit postea Archiepiscopatui Bulgariae. Aetas, qua vixit certo definiri non potest. Edidit librum *Quaestionum*, quem apud Petr. Fabrum fuisse, C. U. IACIUS *Obs. Lib. V. c. 4.* locum e *quaest. LV.* produciens, auctor est: Cf. etiam PETRI FABRI *Lib. III. Semestr. p. m. 327.* Caussam, cur dictus fuerit Chartophylax, CAR. DU FRESNE *in Glossar. ad Scriptt. med. et inf. graecitatis* sub hac voce, p. 1737. exposuit.

His Basilicorum Scholiastis addi possunt Pythiodorus, cuius mentio fit Basilic. *Tom. V. p. 624.* et Salomon, qui *Tom. III. p. 361.* laudatur. Sed occurrunt etiam in Basilicis Scholia, quibus auctoris nomen haud praefixum legitur. Horum auctorem ASSEMANUS *l. c. Lib. II. cap. 18. p. 389.* Theodorum Balsamonem esse, tum ex huius praefatione ad Photii Nomocanonem *Tom. II. Bibl. iur. can. vet. p. 814.* tum e Scholiis Basilicor. ad *Lib. XXII. tit. I. de probat. et praesunt. Tom. III. p. 51.* et ad *Lib. LX. tit. 39. Tom. VII. p. 695.* aliisque colligit. Utcunque se res habeat, certum est, auctorem horum Scholiorum sub Alexio Comneno vixisse, nam ad huius Constitutiones saepe in dictis Scholiis provocat. Hagiotheodoretum idem Scholiastes ad *Lib. LX. tit. 37. Tom. VII. p. 658.* praeceptorem suum vocat, hunc autem Saec. XII. floruisse, supra ostendimus.

sed obryzi, ' et puri ac puti iuris thesaurus vere Basilicus, μ) eductus e privatis carceribus, quibus

μ) Iure meritoque Svarefius Libros Βασιλικῶν pretiosum auri obryzi ac puri et puti iuris thesaurum appellat; sunt enim ad librorum iuris iustiniani interpretationem et emendationem utilissimi. Hinc Cuiacius, et qui eum secuti sunt, optimi quique interpretes, iis ad illustranda iuris iustiniani capita magno cum fructu usi reperiuntur, ac his ceterisque subsidiis, quibus iuris civilis interpretatio sustinetur, instructi, plures legum lacunas supplerunt, veras et genuinas earum lectiones eruerunt, nodos et aenigmata iuris feliciter solverunt et omnino iurisprudentiam Glossatorum barbarie misere turbatam, pristino suo nitori restituerunt. Pluribus hoc probarunt VIGLIUS ZWICHEMUS in praefat. ad *Theoph. Inst.* in editione REIZII p. 1126. sequ. CHRIST. HENR. ECKHARDUS in *Hermeneutica iur. Lib. I. cap. VII. §. 280 sequ. p. 587 seq.* edit. nov. quae cura Car. Guil. Walchii Lipsiae 1802. 8. prodiit, et IO. IENSIUS in *Basilic. uberiori Notitia §. XII. sequ. praem. Eius Stricturis ad Iustin. Cod. et Pandect.* Ubi autem et qua ratione Basilica ad interpretationem iuris iustiniani possint accommodari, breviter, sed meo quidem iudicio, accurate docuit FRIDERIC. PLATNERUS, Antecessor olim Lipsiensis eruditissimus in *Coniectur. ad cap. LXIX. D. pro Socio. §. 9. et 10.* Lips. 1759. 4. edit. cuius verba, quatenus huc spectant, tironum gratia adii-

detinentur Βασιλικῶν liberalitate Urbani VIII. qui

ciam : *Primo vero, ait, sciendum est, eos libros quos Fabrotus edidit, non esse eosdem omnes, quales olim Cuiacius possedisse dicatur, o) unde efficitur, iis quoque non omnibus parem auctoritatem tribui posse. — Qui itaque volunt e Basilicis aliquid ad interpretationem proficere, ii ante omnia debent, an liber, quo uti velint, integer exstet, respicere. Ceterum de Basilicorum vero usu haec habet : I. prodesse possunt ad confirmandam lectionis cuiusdam in libris latinis traditae antiquitatem et integritatem. II. In iudicio super duabus lectionibus aequipollentibus faciendo, ea recipienda est, quam Leo ante oculos habuisse et secutus esse videatur. III. Textus latini vulnera possunt Graecorum collyriis sanari, si Latinis aliquid deesse manifestum sit, idque accurate expressum in Graecis appareat. IV. Ad veram lectionem latinam restituendam commode tunc possunt adhiberi, si verbum parum aptum in latinis libris reperiatur, quod fere explicari nequeat, graeca contra interpretatio ita sit comparata, ut vero simile sit, interpretem tale verbum ante oculos habuisse, quod facile propter scripturae similitudinem potuerit cum eo confundi, quod nunc in latinis libris editum sit. V. Basilicorum facultas fere nulla esse potest, si minus sit in Graecis, quam in Latinis, quoniam in talibus locis non frustra suspicari possumus, graecum interpretem, vel parum accuratum fuisse, vel eius interpretationem ad nos mutilam pervenisse. VI. Si idoneam lectionem Graeci habeant et aequae bonae latini Codices,*

summus Ecclesiae iustitiaeque sacerdos et legum parens, ad fontem et arcem iuris, Romani scilicet devehatur, ν) ut in 'Ρώμη νέα nata Basilica, in πρεσβυτέραις 'Ρώμη foveantur et Bibliothecae Vaticanae, cui merito praeest Illustrissimus Cardinalis Franciscus Barberinus, non minus in iurisprudentiam poesinque propensus, quam fuit ante tria saecula Franciscus Barberinus, in utraque disciplina feliciter versatus, et ad quam visendam velut ad matrem, atque ad miraculum Bibliothecarum tantus fit toto terrarum orbe concursus, Βασιλικῶν textus Iuriconsultorum et Litteratorum omnium maximo cum applausu publice spectandus et evolvendus inferatur.

semper potior latinorum auctoritas habenda est.
 VII. Scholia Basilicorum ad causae interpretationem, si ipse Leo bene valet, non sunt negligenda, at sapienter iis utendum est, et nunquam contra latinorum rationem recipi debent: ad lectionem in latinis libris restituendam, tenuissimam auctoritatem habere possunt.

*) FABROTUS Tom. I. Basilic. ad hunc Sphum in margine haec notavit: *Hi libri Βασιλικῶν a Rege Christianissimo coempti, nunc ex eius Bibliotheca editi sunt.* Cf. quae supra not. τ. ad §. XXXII. diximus.

o) Vide quae supra not. τ. et φ. ad §. XXXII. notavimus.

§. XLV.

Ita gloriosissimo Pontifici non solum pro Themide revocata, sed etiam pro tabulis hisce Themidis in urbem deductis S. P. Q. R. iure gratulabitur et gratias habebit immortales. Romae anno Christi MDCXXXVII.

Suarès, Joseph Marie,

I. M[arie] Suaresii Notitia basilicorum

Lipsia 1804

Jur.is. 191

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10740844-6